

Հաշվետվություն

Մաս 1. Ընդհանուր տեղեկություններ հաստատության մասին¹

Հաստատության անվանումը, համարը

<< Հայաստանի Հանրապետության Պեդագոգների մարզի Պեդագոգներ գյուղի միջնակարգ դպրոց >> պետական ոչ առևտրային կազմակերպություն

Հաստատության հասցեն՝

<< Պեդագոգների մարզ, գյուղ Պեդագոգներ, Գարեգին Նժդեհի փողոց 1

Հաստատության հեռախոսահամարը՝ 6 00 49

Էլեկտրոնային հասցեն Gegharquniq@schools.am

Հաստատության ինտերնետային կայքի հասցեն

Ինտերնետային կայք չկա

Աղյուսակ 1. Ղասարանների թիվը՝ ընթացիկ և նախորդ 2 ուստարիների² համար

Ղասարանների թիվը	2015-2016 ուստարի	2016-2017 ուստարի	2017-2018 ուստարի	Փոփոխությունների դինամիկան (աճ կամ նվազում)
1 –ին դասարան	1	1	1	
2-րդ դասարան	1	1	1	
3-րդ դասարան	1	1	1	
4-րդ դասարան	1	1	1	
5-րդ դասարան	1	1	1	
6-րդ դասարան	1	1	1	
7-րդ դասարան	1	1	1	
8-րդ դասարան	1	1	1	
9-րդ դասարան	1	1	1	
10-րդ դասարան	1	1	1	
11-րդ դասարան	1	1	1	
12 –րդ դասարան	1	1	1	
Ընդամենը	12	12	12	

Վերլուծել Ղասարանների թվաքանակի փոփոխության պատճառները, կատարել եզրահանգումներ և առաջարկել հիմնախնդիրների լուծման ուղիներ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Ղասարանների թվաքանակը փոփոխության չի ենթարկվել:

Աղյուսակ 2. Ըստ դասարանների սովորողների թիվը՝ ընթացիկ և նախորդ 2 ուստարիների համար

Սովորողների թիվը	2016-2017 ուստարի	2017-2018 ուստարի	2018-2019 ուստարի	Փոփոխությունների դինամիկան (աճ կամ նվազում)
1-ին դասարան	18	20	24	աճ
2-րդ դասարան	15	17	20	աճ
3-րդ դասարան	16	14	17	Նվազում,աճ
4-րդ դասարան	13	15	13	Աճ, Նվազում,
5-րդ դասարան	12	13	16	աճ
6-րդ դասարան	21	12	13	Նվազում,աճ
7-րդ դասարան	22	20	12	նվազեց
8-րդ դասարան	15	22	20	Աճ,Նվազում,
9-րդ դասարան	15	15	22	Աճ
10-րդ դասարան	15	15	11	նվազում
11-րդ դասարան	14	14	15	աճ
12-րդ դասարան	16	14	14	Նվազում
Ընդամենը	192	191	197	աճ

Վերլուծել ըստ դասարանների սովորողների թվի փոփոխության պատճառները, կատարել եզրահանգումներ և առաջարկել հիմնախնդիրների լուծման ուղիներ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Աշակերտների թվաքանակը որոշ դասարաններում գնալով նվազել է, իսկ առաջին դասարանում աճել: Նվազելու պատճառը արտագաղթն է: Երիտասարդ ընտանիքները արտագաղթում են, աշխատատեղեր չիենելու պատճառով Երիտասարդները աշխատանք են փնտրում օտար ափերում, բացի այդ սոցիալական վիճակի պատճառով ծնելիության մակարդակը նվազել է :Սակայն այս տարի ի ուրախություն մեզ ունենք աճ:

Աղյուսակ 3. Ընդհանուր տվյալներ սովորողների վերաբերյալ՝ ընթացիկ և նախորդ 2 ուստարիների համար

Ցուցանիշը	2016-2017 ուստարի	2017-2018 ուստարի	2018-2019 ուստարի	Փոփոխությունների դինամիկան (աճ կամ նվազում)
Սովորողների ընդհանուր թիվը ուսումնական տարվա սկզբին՝ տվյալ ուստարվա հոկտեմբերի 5-ի դրությամբ	192	191	197	աճ
Սովորողների ընդհանուր թիվը ուսումնական տարվա վերջին՝ տվյալ ուստարվա մայիսի 25-ի դրությամբ	190	190		նվազում
Ուսումնական տարվա ընթացքում ընդունված սովորողների թիվը	2	1		նվազում
Ուսումնական տարվա ընթացքում հեռացած սովորողների թիվը	9	2		նվազում

Վերլուծել սովորողների թվաքանակի փոփոխության պատճառները, կատարել եզրահանգումներ և առաջարկել հիմնախնդիրների լուծման ուղիներ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Աշակերտների թվաքանակի նվազումը կապված է արտագաղթի հետ: Եթե աշխատե՞նք ստեղծվեն, կդադարի արտագաղթը և բնականաբար աշակերտների արտահոսքը: Նախկինում Գավառ քաղաքում գործում էին մի շարք ծեռնարկություններ, ուստի երիտասարդները մնում էին գյուղում և սովորողների թվաքանակը չէր պակասում, ընդհակառակը՝ ավելանում էր, չնայած այս պայմաններին այս տարի արձանագրվել է աճ:

յուսակ 4. Ընդհանուր տվյալներ ուսուցիչների վերաբերյալ՝ ընթացիկ և նախորդ 2 ուստարիների համար

Ցուցանիշը	2015-2016 ուստարի	2016-2017 ուստարի	2017-2018 ուստարի	Փոփոխությունների դինամիկան (աճ կամ նվազում)
Ուսուցիչների ընդհանուր թիվը	31	30	29	նվազում
Ուսուցիչների միջին շաբաթական ծանաբեռնվածությունը կամ դրույթաչափը (մեկ ուսուցչի միջին ծանրաբեռնվածությունը՝ շաբաթական ժամաքանակը. <i>հաշվարկի ձևը՝ հաստատության տվյալ առարկայից շաբաթեկան ընդհանուր դասաժամերի և ուսուցիչների թվի հարաբերությունը)</i>	13,3	13,3	13,2	նվազում

Վերլուծել ուսուցիչների թվաքանակի, միջին ծանրաբեռնվածության փոփոխության պատճառները, կատարել եզրահանգումներ և առաջարկել հիմնախնդիրների լուծման ուղիներ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Նախորդ տարիների համեմատ աստիճանաբար ավելացել է ուսուցիչների միջին շաբաթական ծանաբեռնվածությունը կամ դրույքաչափը: Պատճառը՝ դպրոցը թողած ուսուցիչներն են:

Աղյուսակ 5. Տվյալներ ուսուցիչների տարիքային բաշխվածության վերաբերյալ՝ ընթացիկ և նախորդ 2 ուստարիների համար

Ուսուցիչների թիվը	2016-2017 ուստարի	2017-2018 ուստա	2018-2019 ուստարի	Փոփոխությունների դինամիկան (աճ կամ նվազում)
Մինչև 30 տարեկան	1	1	1	-
31-ից 40 տարեկան	6	5	5	նվազում
41ից -50 տարեկան	14	15	13	նվազում
51-ից -55 տարեկան	1	1	3	Աճ
56 տարեկան և ավելի	8	8	7	նվազում

Վերլուծել ուսուցիչների տարիքային բաշխվածությունը, փոփոխությունների պատճառները, կատարել եզրահանգումներ և առաջարկել հիմնախնդիրների լուծման ուղիներ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Ուսուցիչների տարիքային բաշխվածությունը փոփոխությունների է ենթարկվում յուրաքանչյուր ուսումնական տարում:

Աղյուսակ 6. Տվյալներ հաստատության ղեկավար և վարչական կազմի վերաբերյալ

Անունը, ազգանունը, հայրանունը	Պաշտոնը	Տվյալ պաշտոնում աշխատելու ժամանակահատվածը	Տվյալ հաստատությունում աշխատելու ժամանակահատվածը	Պետական պարգևները, կոչումները և այլն
Գոհար Բադալյան Զալիկի	Տնօրեն	2015 թվականի ապրիլի 13-ից	1994 թ. սեպտեմբերի 1-ից	
Նելլի Հակոբյան Վազգենի	Տնօրենի տեղակալ	2015 թվականի սեպտեմբերի 1-ից	2001թ. սեպտեմբերի 1-ից	
Արայիկ Աբրահամյան Զավենի	Զինղեկ	2006թ.	1991թ.	լեյտենատ
Սոֆիկ Սարգսյան Սեդրակի	լաբորանտ	2014թ.	1994թ.	
Հասմիկ Սարգսյան Վազգենի	լաբորանտ	1994թ.	1994թ.	
Սիրուն Աբրահամյան Սերյոժայի	Գրադարանավար	2006թ.	1992թ.	
Սեդա Բոխյան Մկրտչի	Հաշվապահ	1991 թվականի դեկտեմբերի 12-ից	1991 թվականի դեկտեմբերի 12-ից	

Աղյուսակ 7. Տվյալներ հաստատության կառավարման խորհրդի կազմի վերաբերյալ

Անուն, ազգանուն, հայրանուն	Աշխատանքի վայրը, զբաղեցրած պաշտոնը	Կրթությունը	Հաստատության խորհրդի կազմում ընդգրկված լինելու ժամանակահատվածը	Պետական պարգևները, կոչումները և այլն
Կարապետ Նորիկի Ասատրյան	Խորհրդի նախագահ Գ. Գեղարքունիք Համայնքի ղեկավար	բարձրագույն	2015թ.	
Սևակ Հրայրի Ավետիսյան	Գ. Գեղարքունիք Համայնքի աշխատող	բարձրագույն	2015թ.	
Սաֆարյան Համբարձում	ՀՀ Գեղարքունիքի մարզպետարանի աշխատակից	բարձրագույն	2017թ	
Ռաֆիկ Մեխակի Առաքելյան	ՀՀ Գեղարքունիքի մարզպետարանի աշխատակից	բարձրագույն	2015թ.	
Զոհրակ Լենիկի Համբարձումյան	Գեղարքունիքի մ/դ Տարրական դասարանների ուսուցիչ	բարձրագույն	2016թ.	
Լեյլի Ռաֆիկի Աբրահամյան	Գեղարքունիքի մ/դ Պատմության ուսուցիչ	բարձրագույն	2017թ	
Վարդուհի Խաչիկի Կիրակոսյան	Չի աշխատում	Միջին մասնագիտ	2016թ.	
Լարիսա Ռադիկի Միրիբյան	Չի աշխատում	Միջին մասնագիտ	2016թ.	

Վերլուծել խորհրդի աշխատանքը, հիմնախնդիրները և կատարել առաջարկություններ խորհրդի կազմի և գործունեության բարելավման ուղղությամբ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր)։

Ղայրոզի կառավարման խորհուրդը աշխատում է՝ համագործակցելով ղայրոզի տնօրենության հետ :Առաջ քաշված բոլոր խնդիրները,որոնք վերաբերվում են ղայրոզի բնականոն գործունեությանը, մանրամասնորեն քննարկվում են խորհրդի նիստերում և ընդունվում համապատասխան որոշումներ: Ժամանակին տրվում են ֆինանսական հաշվետվությունները ղայրոզի կառավարման խորհրդին,քննարկվում են դրույթի, հաստիքի,տարիֆիկացիայի բոլոր առանձնահատկությունները, ղայրոզի մասնակի նորոգումների հարցերը:Խորհուրդը աշխատել է բնականոն և լուրջ օգնություն է դրսևորում ղայրոզի ուսումնադաստիարակչական աշխատանքներում:

Մաս 2. Հաստատության սովորողների և աշխատակազմի անվտանգ կենսագործունեությունը և առողջության պահպանումը

Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության բնորոշման համաձայն՝ առողջությունը ոչ միայն հիվանդությունների բացակայությունն է, այլև անձի հոգևոր, ֆիզիկական, կենսաբանական, սոցիալական լիարժեք բարեկեցությունը: Աճող սերնդի հոգևոր, ֆիզիկական և սոցիալական ունակությունների համակողմանի ու ներդաշնակ զարգացումը հանրակրթության կարևորագույն նպատակներից է: Ուստի հաստատության

խնդիրն է՝ ապահովել անվտանգ ուսումնական գործընթացի իրականացում և սովորողների հոգևոր, ֆիզիկական, կենսաբանական, սոցիալական լիարժեք բարեկեցությունն ու համակողմանի զարգացումը:

Հաստատության գործունեության լիարժեք, գնահատման գործընթացը ներառում է ուսումնական միջավայրի անվտանգության գնահատումը, որը վերաբերում է ոչ միայն սովորողների անվտանգ և առողջ կենսագործունեությանը, այլ նաև ուսուցիչների, վարչական ու սպասարկող անձնակազմի համար աշխատանքի, կյանքի և առողջության պահպանման համար անվտանգ պայմաններ ապահովելուն: Հաստատությունում սովորողները և աշխատակազմը կարող են հայտնվել արտակարգ կամ վտանգավոր իրավիճակներում, բախվել ամենատարբեր պատահարների, վթարների կամ աղետների հետ: Ուստի, հաստատության ներքին գնահատման գործընթացում անվտանգության ապահովմանը և առողջության պահպանմանը վերաբերող ցուցանիշների և չափանիշների ներառումը ենթադրում է, որ հաստատությունը պետք է գնահատի սովորողների և աշխատակազմի ֆիզիկական և հոգեկան առողջությանը ու անվտանգությանը սպառնացող առկա և հնարավոր վտանգները, միաժամանակ քայլեր ձեռնարկի դրանք վերացնելու ուղղությամբ: Հաստատությունում սովորողների և աշխատակազմի անվտանգության ապահովումը չի հանդուրժում սպասողական, պասիվ կեցվածք, այլ պահանջում է ակտիվ նախաձեռնողական աշխատանք:

Հաստատությունում սովորողների և աշխատակազմի անվտանգ կենսագործունեության և առողջության պահպանման գնահատման չափանիշները հետևյալներն են՝

2.1. Հաստատությունը պահպանում է շենքի և տարածքի անվտանգ շահագործումը.

1. հաստատության տարածքը ցանկապատված է և անվտանգ է սովորողների ազատ տեղաշարժման համար.
2. հաստատության տարածքը գտնվում է ավտոճանապարհային գոտուց բավարար հեռավորության վրա և/կամ հաստատության շրջակայքում կան բավարար անվտանգ անցումներ (վերգետնյա, ստորգետնյա և այլն).
3. արտակարգ իրավիճակներում հատուկ ծառայությունների մեքենաները կարող են անարգել մոտենալ հաստատության շենքին.
4. հաստատության տարածքը մաքուր է, իսկ լաբորատորիաներում օգտագործվող այրվող և այլ վտանգավոր նյութերի թափոնները, աղբը կանոնավորապես հավաքվում են հատուկ աղբարկղներում և դուրս են բերվում հաստատության տարածքից.
5. հաստատության ամբողջ տարածքում պարբերաբար իրականացվում են միջոցառումներ կրծողների և վտանգավոր միջատների, թափառող շների, կատուների և այլ կենդանիների դեմ:

2.1. կետում բերված չափանիշներին հաստատության համապատասխանությունը իրականացվում է դիտարկում-փաստագրում մեթոդով և/կամ հարցումների միջոցով:

Հաստատությունն իր ներքին գնահատման հաշվետվության կազման ժամանակ այս մասի պատրաստման համար պետք է վարի և թղթային ու էլեկտրոնային տարբերակներով պահպանի ինքնավերլուծության **հատուկ գրանցամատյան**: 2.1. կետում նշված 1-ից 5 չափանիշները դիտարկելով թիրախային, հաստատություննայո՞ հատուկ գրանցամատյանում ազատ շարադրանքով պետք է նկարագրի՝ իր տարածքի, շենքի ու շինությունների, գույքի անվտանգ շահագործման, սովորողների և աշխատակիցների անվտանգ կենսագործունեության ապահովման և առողջության պահպանման հետ կապված վիճակը և առկա խնդիրները:

Գրանցամատյանի լրացման նպատակով հաստատությունը պարբերաբար պետք է իրականացնի **դիտարկումներ**: Դիտարկումները պետք է իրականացվեն հաստատության տնօրենի հրամանով ձևավորված հանձնախմբի³ կողմից՝ համաձայն հաստատված

³Գարելի է ստեղծել մեկ հանձնաժողով՝ ամբողջ ներքին գնահատման հաշվետվության պատրաստման համար

ժամանակացույցի, ոչ պակաս, քան յուրաքննաչյուր տարի 2 անգամ: Դիտարկումների արդյունքում գրանցամատյանում պետք է կատարվեն գրառումներ: Դիտարկման շրջայց կատարելիս հանձնաժողովը պետք է նկարագրի առկա իրավիճակը և արձանագրի բացահայտված շեղումներն ու անհամապատասխանությունները: Դիտարկումների և գրառումների հիման վրա հաստատությունը պետք է կատարի իրավիճակի *վերջնական գնահատում*: Վերջինս նպատակահարմար է կատարել նոր ուսումնական տարվա և 2-րդ կիսամյակի նախապատրաստական աշխատանքների շրջանակներում՝ տարեկան 2 անգամ: Հաստատությունը, ըստ անհրաժեշտության, կարող է իրականացնել արտահերթ դիտարկում, որի դեպքում ևս իրավիճակի արձանագրումը գրանցամատյանում պարտադիր է:

Դիտարկում-փաստագրումն իրականացնելիս հաստատությունը պետք է առաջնորդվի համապատասխան նորմատիվային և իր ներքին փաստաթղթերով: Իրավիճակը, ըստ վերը բերված 1-ից 3-րդ չափանիշների նկարագրելիս, պետք է օգտվել հաստատության պլան-հատակագծից: 4-րդ՝ աղբահանությանը, վերաբերող չափանիշի համար՝ պետք է հիմք ընդունել մարզպետների և Երևանի քաղաքապետի որոշումները, իսկ 5-րդ չափանիշի համար՝ հաստատության կողմից, ըստ անհարժեշտության համապատասխան կազմակերպությունների (ախտահարման-կանխարգելման, արտակարգ իրավիճակների ծառայության) հետ կնքված պայմանագրերը: Համապատասխան փաստաթղթերի առկայության և գործողության ժամկետների, այդ թվում՝ պայմանագրերի, կատարման մասին պետք է նշվի գարցամատյանում և այնուհետ ներառվի ինքնավերլուծության հաշվետվության մեջ:

2.2. Հաստատության շենքի և դրա շահագործման անվտանգությունը նկարագրող չափանիշները

Հաստատությունում պահպանված են բոլոր սովորողների և աշխատակազմի համար ուսումնական գործընթացի և աշխատանքի կազմակերպման համար անհրաժեշտ անվտանգության և սանիտարահիգիենիկ նորմերը, կազմակերպված են առողջության պահպանման համապատասխան ծառայությունները.

2.2. կետի չափանիշներն են՝

1. հաստատության շենքը վերանորոգման կարիք ունի .
2. հաստատության շենքը անկայուն է վտանգների ազդեցությանը՝ ուժեղ քամիներ, սողանքներ, երկրաշարժեր, հրդեհներ, խոնավություն և այլն.
3. հաստատության շենքի շահագործումը քիչ է համապատասխանում շահագործման անվտանգության նորմերին:

2.2. կետի 1-ին չափանիշի համար անհրաժեշտ է իրականացնել դիտարկում-փաստագրումը և արձանագրել հաստատության շենքի ֆիզիկական վիճակը ու նշել, թե ինչպիսի վերանորոգման կարիք ունի այն՝ կապիտալ, մասնակի կամ ընթացիկ: Այնուհետև ցանկալի է մանրամասնել վերանորոգման կարիքները և տալ դրանց մոտավոր ֆինանսական գնահատականը:

2.2. կետի 2-րդ չափանիշի համար դիտարկում-փաստագրման միջոցով պետք է արձանագրել, թե արդյոք շենքը կայուն է հետևյալ վտանգների կամ դրանցից որևէ մեկի ազդեցության նկատմամբ (ուժեղ քամիներ, սողանքներ, երկրաշարժեր, հրդեհներ, խոնավություն և այլն):

2.2. կետի 3-րդ չափանիշի համար դիտարկում-փաստագրման միջոցով անհրաժեշտ է մեկ առ մեկ անդրադառնալ ստորև բերվող անվտանգության չափանիշներին և պարզաբանել, թե արդյոք հաստատության շենքի շահագործումը համապատասխանում է շահագործման անվտանգության հետևյալ նորմերին՝

- շենքում առկա են դեպի դուրս բացվող պահուստային ելքեր.
- հաստատությունն ապահովված է կապի և արտակարգ իրավիճակների ազդարարման համակարգով.

- շենքի աստիճանների լայնությունը և դռների բացվածքը համապատասխանում է պահանջվող նորմատիվներին, դրանք հարմարեցված են կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող (ԿԱՊԿՈՒ) սովորողների պահանջներին.
- շենքը հարմարացված է ԿԱՊԿՈՒ սովորողների անվտանգ տեղաշարժ և ուսուցում ապահովող պայմաններին՝ թեք հարթակներ, լայն դռներ և այլն.
- հաստատությունն ապահովված է սարքին վիճակում գտնվող հակահրդեհային անվտանգության լրակազմով.
- հաստատության տանիքը պատված է հրակայուն նյութերով:

Բացի այդ, հաստատության շենքի անվտանգությանը անդրադառնալիս, պետք է նկարագրել իրավիճակը՝ ըստ ներքոնշյալ նորմերի՝

- հաստատությունում ոչ կառուցվածքային վտանգներ չկան, մասնավորապես՝
  - ✓ համակարգչային սարքավորումները, հեռուստացույցները ամուր եւ տեղադրված են և ամրացված աշխատատեղերին.
  - ✓ անիվներով տեղաշարժվող ծանր իրերն ամրացված են հատակին.
  - ✓ բաց դարակներից հեռացված են ծաղկամանները, նկարները, դեկորատիվ իրերը.
- հաստատության միջանցքների հատակները սայթաքուն չեն, իսկ եթե ծածկված են ուղղեգորգերով, ապա վերջիններս ամրացված են հատակին.
- ստորին հարկերի պատուհաններն ունեն շարժական մետաղյա վանդակաձաղեր.
- հաստատության կահույքը համապատասխանում է անվտանգ կենսագործունեության պահանջներին, ամուր և բարվոք վիճակում է:

2.2. կետի հաստատության շենքի և դրա շահագործման անվտանգությունը նկարագրող հետևյալ 4-ից 6-րդ չափանիշները վերաբերում են սովորողների և աշխատակազմի տարիանման պահանջներին և հետևյալն են՝

4. հաստատությունում մշակված և առկա է սովորողների և անձնակազմի տարիանման պլան, որում հաշվի են առնված նաև հաշմանդամություն ունեցող անձանց կարիքները.
5. հաստատության նախասրահում, բոլոր հարկերում, դասասենյակներում փակցված են տարիանման պլան-սխեմաները՝ համապատասխան գունային ցուցակաքններով.
6. հաստատության տարիանման ուղիները ազատ են ավելորդ իրերից և արգելափակված չեն ծանր իրերով:

4-ից 6-րդ չափանիշների համար ևս պետք է իրականացնել դիտարկում-փաստագրում և հաջորդիվ անդրադառնալ սովորողների և աշխատողների տարիանման խնդրներին: Դիտարկման արդյունքները պետք է գրանցել գրանցամատյանում և կցել տարիանման պլանը:

Ներքին գնահատման նպատակով ինքնավերլուծության հաշվետվության պատրաստման ժամանակ 2.2 կետի չափանիշներին համապատասխանության դիտարկում իրականացնելիս պետք է հիմք ընդունել << քաղաքաշինության նախարարի 2006 թվականի նոյեմբերի 10-ի <<Շենքերի և շինությունների մատչելիությունը բնակչության սակավաշարժուն խմբերի համար>> շինարարական նորմերի հաստատման մասին>> թիվ 253-Ն հրամանը:

2.3. Հաստատության նախագծային հզորությունը նկարագրող ցուցանիշներ և չափանիշներ Հաստատությունը պահպանում է իր նախագծային հզորությունը.

1. Հաստատությունում սովորողների թիվը համապատասխանում է հաստատության նախագծային հզորությանը և հաստատության լիցենզիայով սահմանված սահմանային տեղերի:
2. Դասասենյակներում նստարանների թիվը և դրանց միջև հեռավորությունը համապատասխանում է նախագծային և սահմանված նորմերին:

3. Հաստատության սովորողները «Ֆիզկուլտուրա» առարկայի ուսումնական դասընթացներն անց են կացնում հաստատության մարզադահլիճում:

2.3. կետի ցուցանիշները և չափանիշները ինքնավերլուծության հաշվետվությունում ներառելիս պետք է օգտվել ոչ միայն հաստատության շենքի պլան-հատակագծից և դրա հիման վրա կազմված <<Կրթական տեխնոլոգիաների ազգային կենտրոն>> ներկայացվող ամենամյա հաշվետվությունից, այլ նաև պետք է կատարել շրջայցեր, քանի որ միայն չափագրման և հաշվառման եղանակով է հնարավոր պարզել նախագծերից շեղումները և արձանագրել իրական վիճակը՝ ըստ դասասենյակների նստարանների թվի, գույքի շահագործման նորմերի և այլն: Տվյալ ցուցանիշին կամ չափանիշին համապատասխանության վերլուծությունը դյուրինացնելու և կարճ ժամանակահատվածում կատարելու համար առաջարկվում է նախապես պատրաստել և շրջայցերի ընթացքում լրացնել համապատասխան աղյուսակներ: Օրինակ՝ վերը նշված 2.3. կետի 2-րդ ցուցանիշը արձանագրելու համար անհրաժեշտ է նախապես համարակալել բոլոր դասասենյակներն ու այլ սենյակները, որպեսզի հնարավոր լինի արագորեն լրացնել աշակերտական նստարանների միջև հեռավորության մեկ միասնական աղյուսակ (տես՝ Աղյուսակ 10):

Աղյուսակ 8. Տվյալներ յուրաքանչյուր դասասենյակում սեղան-նստարանների դասավորվածության և թվի վերաբերյալ

Դիտարկման ամսաթիվ 20.08.2018թ.

Դասասենյակի համարը	Դասասենյակի մակերեսը (քմ)	Սեղան-նստարանների դասավորվածության ձևը (շարքերով, շրջանաձև, T- ձև, Ու-աձև, խառը)	Սեղան-նստարանների թիվը	Սեղան-նստարանների շարքերի և միմյանց միջև հեռավորությունները
Դասասենյակ N1	57.0	շարքերով	12-24	65սմ-30սմ
Դասասենյակ N2	57.0	շարքերով	13-13	60սմ-28սմ
Դասասենյակ N3	57.0	շարքերով	8-16	65սմ-30սմ
Դասասենյակ N4	57.0	շարքերով	8-16	65սմ-30սմ
Դասասենյակ N5	57.7	շարքերով	14-27	78սմ-58սմ
Դասասենյակ N6	57.7	շարքերով	12-18	70սմ-50սմ
Դասասենյակ N7	57.7	շարքերով	12-25	65սմ-30սմ
Դասասենյակ N8	57.7	շարքերով	12-24	70սմ-50սմ

Դասասենյակ N9	66.5	շարքերով	12-24	64սմ-50սմ
Դասասենյակ N10	66.5	շարքերով	13-28	78սմ-58սմ
Դասասենյակ N11	57.0	շարքերով	16-28	65սմ-30սմ
Դասասենյակ N12	47.8	շարքերով	10-20	60սմ-28սմ

Կարելի է կցել դասասենյակների գծագրերը և նշել սեղան-նստարանների միջև հեռավորությունները գծագրի մեջ:

Պարզաբանել սեղան-նստարանների դասավորության նախընտրելի ձևի պատճառները: Կատարել եզրահանգումներ և առաջարկներ դասասենյակների կահավորման առավել նպաստավոր ձևերի վերաբերյալ՝ ուսուցման գործընթացի արդյունավետությունը բարձրացնելու և դասավորոցեսի ընթացքում ինտերակտիվ մեթոդներ կիրառումը խթանելու նպատակով (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Քոյր դասարաններում սեղան- նստարանները դասավորված են շարքերով, ինչը պայմանավորված է դասասենյակի մակերեսը ճիշտ տնօրհնելու հետ: Դասավորոցեսի ընթացքում ինտերակտիվ մեթոդների կիրառման ժամանակ սեղան-նստարանները դասավորվում են նաև շրջանաձև, T-աձև, Ու-աձև՝ ելնելով տվյալ դասի նպատակահարմարությունից:

Աղյուսակ 9. Տվյալներ յուրաքանչյուր դասասենյակներում մեկ սովորողին ընկնող մակերեսի վերաբերյալ

Դիտարկման ամսաթիվ՝ 20.08.2018թ.

Դասասենյակի համարը	Դասասենյակի մակերեսը (քմ)	Մեկ սովորողին ընկնող մակերեսը (քմ)	Նորմերից պակաս կամ ավել մակերեսը (քմ)
Դասասենյակ N1	57.0	2.38	
Դասասենյակ N2	57.0	3, 8	
Դասասենյակ N3	57.0	3,7	
Դասասենյակ N4	57.0	4,4	
Դասասենյակ N5	47.8	3,9	
Դասասենյակ N6	57.7	2,74	
Դասասենյակ N7	57.7	2,62	
Դասասենյակ N8	57.7	3,9	
Դասասենյակ N9	57,7	3,84	
Դասասենյակ N10	66.5	4,43	
Դասասենյակ N11	66,5	4,8	
Դասասենյակ N12	57,0	3,6	

Վերլուծել դասասենյակներում մեկ սովորողին ընկնող մակերեսին վերաբերող իրավիճակը, կատարել եզրահանգումներ և առաջարկել հիմնախնդիրների լուծման ուղիներ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Մեկ սովորողին ընկնող մակերեսի շեղումը պայմանավորված է դասասենյակներում աշակերտների թվով:

2.3. կետի 3-րդ չափանիշի համար հաստատության գրացամատյանում պետք է կատարել գրառում մարզադահլիճի արկայության մասին: Եթե հաստատությունն ունի մարզադահլիճ, ապա պետք է նկարագրել վերջինինս ֆիզիկական վիճակը, սպորտային գույքով ու պարագաներով հագեցվածությունը: Պետք է պարզաբանել նաև «ֆիզկուլտուրա» առարկայից ուսումնական դասընթացներն անց են կացնում հաստատության մարզադահլիճում, թե ոչ և ինչպես:

Վերլուծել մարզադահլիճին վերաբերող հիմնախնդիրները, կատարել եզրահանգումներ և առաջարկել հիմնախնդիրների լուծման ուղիներ:

2.4 . Հաստատության անձնակազմի և սովորողների անվտանգ կենսագործունեությունը նկարագրող չափանիշներ

Հաստատությունն իրականացնում է նպատակային ուսուցողական ծրագրեր, որոնք ուղղված են սովորողների մոտ ձևավորելու անվտանգ կենսագործունեության և առողջ ապրելակերպի կարողություններ ու հմտություններ:

1. Հաստատության անձնակազմը և սովորողները տիրապետում են արտակարգ իրավիճակներում գործելու վարքականոններին:
2. Հաստատության անձնակազմը և սովորողները տեղեկացված են դպրոցում առկա անվտանգության միջոցների (էլեկտրական վահանակի, հրշեջ տեղեկատուի, հրշեջ ծորակի և այլն) տեղերին ու տիրապետում են դրանց օգտագործման կանոններին:
3. Տեղական վտանգների գնահատման և աղետների պատրաստվածության վերաբերյալ հաստատությունում իրականացվում են տարաբնույթ միջոցառումներ:
4. Հաստատությունում առկա է աղետների պատրաստվածության, քաղաքացիական պաշտպանվածության պլան և ուսումնական տարվա ընթացքում իրականացվում են պլանի գործարկում և վարժանքներ, վարվում է գրանցամատյան:
5. Հաստատությունն ապահովված է լոկալ ջեռուցման անվտանգ համակարգով:
6. Հաստատության բոլոր դասասենյակներում առկա են ջեռուցումն ապահովող մարտկոցներ և ջեռուցման ամիսներին դասասենյակներում ջերմաստիճանը համապատասխանում է սանիտարահիգիենիկ նորմերին:
7. Հաստատության միջանցքները ջեռուցվում են և միջանցքներում ջերմաստիճանը համապատասխանում է սանիտարահիգիենիկ նորմերին:
8. Հաստատությունն ապահովված է շուրջօրյա հոսող խմելու ջրով:
9. Հաստատության բոլոր հարկերում առկա են առանձնացված վերանորոգված սանհանգույցներ տղաների և աղջիկների համար:

10. Հաստատության բոլոր սանհանգույցներն ապահովված են շուրջօրյա հոսող ջրով և ապահովված են հիգիենայի պարագաներով (օձառով, թղթով և այլն):
11. Հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար կա հարմարեցված սանգանգույց, որի մոտ առկա է հաշմանդամության տարբերանշանը:
12. Հաստատությունում առկա է սննդի կետ, որը համապատասխանում է սանիտարահիգիենիկ պայմաններին:
13. Հաստատության սննդի կետում փակցված են առողջ սննդակարգի վերաբերյալ համապատասխան պաստառներ:
14. Հաստատությունում առկա է բուժկետ և կարող է տրամադրվել առաջին բուժօգնությունը:

2.4. կետի թվով 14 չափանիշների ամբողջությունը հիմք է հանդիսանում հաստատության ինքնավերլուծության հաշվետվության այս բաժինը կազմելու համար: Առավել ընդգրկուն և համակողմանի վերլուծություն կատարելու համար յուրաքանչյուր ցուցանիշին կամ չափանիշին պետք է անդրադարձնալ առանձին, այնուհետ՝ ընդհանրացնել դրանք: Այս բաժնի վերլուծությունը կատարելիս պետք է ոչ միայն ուսումնասիրել համապատասխան ներքին փաստաթղթերի առկայությունը կամ կատարել դիտարկում-փաստագրում ըստ առանձին ցուցանիշների կամ չափանիշի, այլ նաև կազմել իրավիճակի ուսումնասիրման և արձանագրման հարցաշարեր և դրանց միջոցով կատարել հարցումներ հաստատության սովորողների, ուսուցիչների և աշխատակազմի շրջանում: Ելնելով հարցերի բնույթից հարցումներ կարելի է կատարել նաև ծնողների կամ այլ շահառուների շրջանում:

Դիտարկման-փաստագրման աշխատանքների արդյունքները հաստատության գրանցամատյանում ներառելու և այնուհետև ինքնավերլուծության հաշվետվության մեջ ներկայացնելու նպատակով առաջարկվում են ստորև բերված աղյուսակները՝ ըստ առանձին ցուցանիշների կամ չափանիշների:

Չափանիշներ 1 և 2

Աղյուսակ 10 Ա. Տվյալներ արտակարգ իրավիճակներում հաստատության անձնակազմի և սովորողների տեղեկացված լինելու մասին

Դիտարկման ամսաթիվ -----

N	Չափանիշը	Նշում համապատասխան փաստաթղթի և գույքի առկայության մասին, / գրել փաստաթղթի անվանումը և ընդունման ամսաթիվը , թվարկել առկա գույքը/
1.	Հաստատության աշխատակազմը և սովորողները տիրապետում են աղետների ժամանակ և արտակարգ իրավիճակներում գործելու վարքականոններին	Առկա է գույք, հակազագեր, շնչադիմակներ, բժշկական միջոցներ, կրակմարիչներ: Տիրապետում են ԱԻ գործելու կանոններին:
2.	Հաստատության աշխատակազմը և սովորողները տեղեկացված են հաստատությունում առկա անվտանգության միջոցների (էլեկտրական վահանակի, հրշեջ տեղեկատուի, հրշեջ ծորակի և այլն) տեղերին ու տիրապետում են դրանց	Ուսումնական հաստատության աշխատակազմը և սովորողները տեղեկացված են անվտանգության միջոցներին և տիրապետում են դրանց

օգտագործման կանոններին	օգտագործման կանոններին

Այս չափանիշների համբողջական ներկայացման նպատակով անհրաժեշտ է իրականացնել հարցումներ և դրանց արդյունքները հակիրճ ներկայացնել ըստ հարցման մեջ ընդգրկված յուրանքանչյուր շահառու խմբի (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Չափանիշ 3

Աղյուսակ 10Բ. Տվյալներ տեղական վտանգների գնահատման և աղետների պատրաստվածության ու հակազդման մեխանիզմների ուղղությամբ հաստատությունում իրականացվող միջոցառումների վերաբերյալ

Ամսաթիվը	Ղասարանը	Միջոցառման անվանումը, նկարագիրը և օգտագործված պարագաներն ու ուսումնական նյութերը	Մասնակից սովորողների և աշխատակիցների թիվը
մարտ	2-12	Մասայական տարհանում, հակազգազերի կիրառմամբ	180
Պարբերաբար	8-12	Զրույց «Քաղաքացիական պաշտպանության կազմակերպումը Հայաստանի Հանրապետությունում»	78
Պարբերաբար	8-12	Գովազդներ, պաստառներ	130

Անցկացված միջոցառումների արդյունավետության գնահատման նպատակով ցանկալի է իրականացնել հարցումներ սովորողների և աշխատակազմի շրջանում և դրանց արդյունքները հակիրճ ներկայացնել ըստ հարցման մեջ ընդգրկված յուրանքանչյուր շահառու խմբի (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Ղարդոցում իրականացվող միջոցառումները կրում են պարբերական բնույթ: Սովորողները և աշխատակիցները մասնակցում են տեղական վտանգների գնահատման և աղետների պատրաստվածության վերաբերյալ տարաբնույթ միջոցառումներին, իրականացվող վարժանքներին:

Չափանիշ 4

Ինքնավերլուծության այս բաժնի կարևորագույն բաղադրիչն է հաստատության քաղաքացիական պաշտպանության պլանի վերլուծությունը: Նման պլանի առկայությունը, ինչպես նաև դրանում նշված աղետներին պատրաստվածության, հակազդման իրատեսական մեխանիզմների ու միջոցառումների նկարագրությունը հաստատության անվտանգության և ապահովության կարևոր չափանիշներից է:

Այս չափանիշին հաստատության համապատասխանության գնահատման նպատակով պետք է նշել, թե արդյոք հաստատությունը մշակել և հաստատել է իր քաղաքացիական պաշտպանության պլանը, ինչպես է իրագործվում այդ պլանը, ինչպես նաև նկարագրել քաղաքացիական պաշտպանության պլանից բխող սովորողների և աշխատակազմի հետ

տարվա ընթացքում իրականացվող միջոցառումների և վարժանքների մասին: Կարևոր է նաև հիշատակել, թե արդյոք դպրոցը վարում է իրականացվող վարժանքների և միջոցառումների գրանցամատյան:

Աղյուսակ 10 Գ. Տվյալներ հաստատության քաղաքացիական պաշտպանության պլանից բխող սովորողների և աշխատակազմի հետ տարվա ընթացքում իրականացվող միջոցառումների և վարժանքների վերաբերյալ

Ամսաթիվը	Դասարանը	Միջոցառման/վարժանքի անվանումը, նկարագիրը և օգտագործված պարագաներն ու ուսումնական նյութերը	Մասնակից սովորողների և աշխատակիցների թիվը
<i>հունվար, մայիս</i>	<i>8-12</i>	<i>Արիության դասեր</i>	<i>95/10</i>
<i>հունվար</i>	<i>8-12</i>	<i>Հայոց բանակը 25 տարեկան է</i>	<i>30</i>
<i>մայիս</i>	<i>10</i>	<i>Մարտական պատրաստության պարզեցված ծրագրով գործնական ուսումնական բազայի վրա աշակերտների համար գործնական պարապմունքների անցկացում:</i>	<i>16/1</i>
<i>ուստարվա ընթացքում</i>	<i>7-12</i>	<i>Արշավներ՝ մարտական փառքի, պատմամշակութային վայրեր, հուշահամալիրներ:</i>	<i>15/5</i>

Անցկացված միջոցառումների և վարժանքների արդյունավետության գնահատման նպատակով ցանկալի է իրականացնել հարցումներ սովորողների և աշխատակիցների շրջանում և դրանց արդյունքները հակիրճ ներկայացնել՝ ըստ հարցման մեջ ընդգրկված յուրանքանչյուր շահառու խմբի (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Սովորողների և աշխատակիցների շրջանում իրականացված հարցումների արդյունքում պարզվեց, որ կատարված միջոցառումները եղել են արդյունավետ:

Չափանիշներ 5, 6 և 7

5-րդ, 6-րդ և 7-րդ չափանիշներին հաստատության համապատասխանության գնահատումը պետք է իրականացնել դիտարկման և փաստագրման միջոցով: Հաստատության գրանցամատյանում պետք է նախ նշել, արդյոք հաստատությունն ապահովված է անվտանգ լոկալ ջեռուցման համակարգով, թե ոչ: Եթե հաստատությունը չունի լոկալ ջեռուցման համակարգ, ապա պետք է նկարագրել, թե ինչպես է ջեռուցվում դպրոցը: Այնուհետ, ստորև բերված աղյուսակի լրացման միջոցով, պետք է մանրամասնել դասասենյակների, դահլիճների, այլ աշխատասենյակների և միջանցքների ջեռուցման պայմանները: Մասնավորապես անհրաժեշտ է նշել, թե արդյոք բոլոր դասասենյակներում առկա են ջեռուցումն ապահովող մարտկոցներ կամ տաքացնող այլ սարքավորումներ, ինչքան է դասասենյակներում, դահլիճներում և այլ սենյակներում ջերմաստիճանը ջեռուցման ամիսներին և համապատասխանում է արդյոք այն սահմանարարական նորմերին:

Կարևոր է նաև արձանագրել, թե արդյոք ջեռուցվում են հաստատության միջանցքները, ինչքան է ջերմաստիճանը միջանցքներում և համապատասխանում է արդյոք այն սանիտարական նորմերին:

Այս չափանիշներով դիտարկումները և փաստագրումները պետք է կատարել միայն ջեռուցման ամիսներին, բայց հաճախակի՝ ամսեկան առնվազն 2 անգամ: Դիտարկման արդյունքները պետք է ամփոփել հաստատության ներքին գնահատման հաշվետվության մեջ:

Աղյուսակ 11 Տվյալներ հաստատության ջեռուցման առկայության և տեսակի վերաբերյալ

Ամսաթիվը	Դասասենյակները/համարը/, դահլիճները, այլ սենյակները միջանցքները	Ջեռուցման ձևը, /վառելիքի տեսակը/	Ջերմաստիճանը այցի պահին	Ջեռուցման ժամերը
01.11.2017	Դասասենյակներ	Լոկալ ջեռուցում	15	շուրջօրյա
01.11.2017	լաբորոտորիաներ	Լոկալ ջեռուցում	15	շուրջօրյա
01.11.2017	Մարզադահլիճ	Լոկալ ջեռուցում	15	շուրջօրյա
01.11.2017	Միջոցառումների դահլիճ	Լոկալ ջեռուցում	15	շուրջօրյա
01.11.2017	գրադարան	Լոկալ ջեռուցում	16	շուրջօրյա
01.11.2017	Ուսուցչանոց	Լոկալ ջեռուցում	17	շուրջօրյա
01.11.2017	Համակարգչային սենյակ	Լոկալ ջեռուցում	18	շուրջօրյա
01.11.2017	Ճաշարան	Լոկալ ջեռուցում	15	շուրջօրյա
01.11.2017	1-ին, 2-րդ, 3-րդ հարկերի միջանցքներ	Լոկալ ջեռուցում	18	շուրջօրյա
01.11.2017	սանհանգույցներ	Լոկալ ջեռուցում	18	շուրջօրյա
01.11.2017	Առարկայական կաբինետներ	Լոկալ ջեռուցում	15	շուրջօրյա

Վերլուծել ջեռուցման հետ կապված վիճակն ու հիմնախնդիրները, կատարել եզրահանգումներ և առաջարկել հիմնախնդիրների լուծման ուղիներ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Դպրոցն ապահովված է լոկալ ջեռուցման անվտանգ համակարգով: Ջեռուցումը կազմակերպվում է շուրջօրյա: Ջեռուցման ամիսներին դասասենյակներում ջերմաստիճանը համապատասխանում է սանիտարահիգիենիկ նորմերին:

Չափանիշներ 8, 9, 10 և 11

8-րդ, 9-րդ, 10-րդ և 11-րդ չափանիշները վերաբերում են հաստատության ջրամատակարարմանը և սանհանգույցներին: Այս չափանիշներին հաստատության համապատասխանության գնահատումը պետք է իրականացնել դիտարկման և փաստագրման միջոցով: Հաստատության գրանցամատյանում պետք է նախ նշել, թե արդյոք հաստատությունն ապահովված է շուրջօրյա հոսող խմելու ջրով, թե ոչ: Եթե հաստատությունն ապահովված չէ շուրջօրյա խմելու ջրով, ապա պետք է նկարագրել, թե ինչպիսին է նրա ջրամատակարարումը:

Այնուհետ, ստորև բերված աղյուսակի լրացման միջոցով, պետք է մանրամասնել սանհանգույցների առկայությունը, դրանց վիճակը և հագեցվածությունը անհրաժեշտ հիգիենայի պարագաներով: Կարևոր է նաև արձանագրել, թե արդյոք սանհանգույցները հարմարեցված են հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար, կամ արդյոք հաստատությունն ունի նման հարմարեցված սանհանգույց:

Դիտարկման արդյունքները պետք է ամփոփել հաստատության ներքին գնահատման հաշվետվության մեջ:

Աղյուսակ 12. Տվյալներ հաստատության ջրամատակարարման, սանհանգույցների (կոյուղացման) առկայության և դրանց վիճակի վերաբերյալ

Դիտարկման ամսաթիվ

Հաստատության ջրամատակարարումը						
Ապահովված է շուրջօրյա հոսող խմելու ջրով (ընդգծել այո կամ ոչ բառերը/		Ապահովված է հոսող խմելու ջրով, բայց ոչ շուրջօրյա		Ապահովված չէ հոսող խմելու ջրով		
<u>այո</u>		Օրեկան քանի՞ ժամ է ջրամատակարարումը		Ինչպե՞ս է լուծվում ջրամատակարարման խնդիրը		
ոչ						
Հաստատության սանհանգույցները և դրանց վիճակը						
Շենքի հարկը	Սանհանգույցների թիվը	Աղջիկների սանհանգույցի առկայությունը (ընդգծել այո կամ ոչ բառերը)	Տղաների սանհանգույցի առկայությունը (ընդգծել այո կամ ոչ բառերը)	Հիգիենայի պարագաների առկայությունը (ընդգծել այո կամ ոչ բառերը)	Հարմարեցվածությունը <i>հաշմանդամ մոթյուն</i> ունեցող անձանց հարմար (ընդգծել այո կամ ոչ բառերը)	Վերանորոգված է, թե ոչ (ընդգծել այո կամ ոչ բառերը)

1-ին հարկ	1	<u>Այո</u> Ոչ	Այո Ոչ	Այո Ոչ	Այո <u>Ոչ</u>	Այո <u>Ոչ</u>

Վերլուծել ջրամատակարարման և սանհագույցների հետ կապված վիճակն ու հիմնախնդիրները, կատարել եզրահանգումներ և առաջարկել հիմնախնդիրների լուծման ուղիներ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Դպրոցը կարիք ունի սանհանգույցների վերանորոգման և թվի ավելացման :

Չափանիշներ 12 և 13

12-րդ և 13-րդ չափանիշները վերաբերում են սննդի կետի առկայությանը հաստատությունում: Այս չափանիշներին հաստատության համապատասխանության գնահատումը պետք է իրականացնել դիտարկման և փաստագրման միջոցով: Հաստատության գրանցամատյանում պետք է նախ նշել, թե արդյոք հաստատությունն ունի գործող սննդի կետ, թե ոչ: Եթե հաստատությունը չունի գործող սննդի կետ, ապա պետք է նկարագրել, թե ինչպես է կազմակերպվում սովորողների սննդի ապահովման խնդիրը, երբ սովորողները և աշխատակիցները գտնվում են հաստատությունում:

Այնուհետ, ստորև բերված աղյուսակի լրացման միջոցով, պետք է մանրամասնել սննդի կետի վիճակը և հագեցվածությունը անհրաժեշտ գույքով և պարագաներով:

Դիտարկման արդյունքները պետք է ամփոփել հաստատության ներքին գնահատման հաշվետվության մեջ:

Աղյուսակ 13. Տվյալներ հաստատությունում սննդի կետի առկայության և սննդի կազմակերպման վերաբերյալ

Դիտարկման ամսաթիվ -----

Հաստատությունում առկա է սննդի կետ, թե ոչ (ընդգծել այո կամ ոչ բառերը)					
<u>Այո</u>			Ոչ		
Հաստատության սննդի կետում փակցված են առողջ սննդակարգի վերաբերյալ համապատասխան պաստառներ, թե ոչ (ընդգծել այո կամ ոչ բառերը)					
<u>Այո</u>			Ոչ		
Սննդի կետի սանիտարական վիճակը՝ ըստ հակահամաճարակային ծառայության					
Սննդի կետի տեսակը (բուֆետ, ճաշարան)	Միաժամանակ սնվելու հնարավորություն ունեցող անձնաց թիվը և տարածքը (քմ)	Սառը և տաք հոսող ջրի առկայությունը (ընդգծել այո կամ ոչ բառերը)	Լվացարանի և հիգիենայի պարագաների առկայությունը (ընդգծել այո կամ ոչ բառերը)	Տաք սննդի հնարավորությունը (ընդգծել այո կամ ոչ բառերը)	Վերանորոգված է, թե ոչ (ընդգծել այո կամ ոչ բառերը)

Ճաշարան	58	<u>Այո</u>	<u>Այո</u>	<u>Այո</u>	<u>Այո</u>
	59,7	Ոչ	Ոչ	Ոչ	Ոչ

Վերլուծել սննդի կետի առկայության և դրա վիճակի հետ կապված հիմնախնդիրները, կատարել եզրահանգումներ և առաջարկել հիմնախնդիրների լուծման ուղիներ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Դպրոցում գործում է ճաշարան, ՀՊԾ-ով կրտսեր դպրոցի սովորողներին տրվում է սնունդ՝ սննդի կազմակերպման գործում ներգրավելով սոցիալապես անապահով ծնողներին:

Չափանիշ 14

Չափանիշ 14-ը վերաբերում է հաստատությունում բուժկետի առկայությանը: Այս չափանիշին հաստատության համապատասխանության գնահատումը պետք է իրականացնել դիտարկման և փաստագրման միջոցով: Հաստատության գրանցամատյանում պետք է նախ նշել, արդյոք հաստատությունն ունի գործող բուժկետի կետ, թե ոչ: Եթե հաստատությունը չունի գործող բուժկետ, ապա պետք է նկարագրել, թե ինչպես է կազմակերպվում սովորողներին և աշխատակիցներին առաջին բուժօգնության տրամադրման խնդիրը:

Այնուհետ, ստորև բերված աղյուսակի լրացման միջոցով, պետք է մանրամասնել բուժկետի վիճակը և հագեցվածությունը անհրաժեշտ գույքով և պարագաներով:

Դիտարկման արդյունքները պետք է ամփոփել հաստատության ներքին գնահատման հաշվետվության մեջ:

Աղյուսակ 14. Տվյալներ հաստատությունում բուժկետի առկայության և բուժապասարկման վիճակի վերաբերյալ

Դիտարկման ամսաթիվ 03.09.2018թ.

Հաստատությունում առկա է բուժկետ (ընդգծել այո կամ ոչ բառերը)
<u>Այո</u> Ոչ
Հաստատությունն ունի բուժաշխատող և կարող է տրամադրվել առաջին բուժօգնություն (ընդգծել այո կամ ոչ բառերը)
<u>Այո</u> Ոչ

Բուժկետի գտնվելու հարկը և տարածքը քմ	Բուժաշխատողներ թիվը և նրանց պաշտոնները	Բուժկետում առկա գույքը	Բուժկետը վերանորոգված է, թե ոչ (ընդգծել այրկամ ոչ բառերը)	Բուժկետի սանիտարական վիճակը	Առաջին բուժօգնության միջոցների և դեղերի առկայությունը
1-ին հարկ 28 քմ	2 բուժքույր	Պահարան, 1-ին օգնության համար անհրաժեշտ դեղամիջոցներ, տոնոմետր	Այո Ոչ		Առկա է

Վերլուծել բուժկետի վիճակի հետ կապված հիմնախնդիրները, կատարել եզրահանգումներ և առաջարկել հիմնախնդիրների լուծման ուղիներ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Դպրոցին կցված է «ՍԱՐՈՒԽԱՆԻ ԲՈՒԺ ԱՍԲՈՒԱՏՈՐԻԱՅԻ » ՓԲԸ –ի Գեղարքունիքի ԲՄԿ-ի բուժքույրերը, որոնց միջոցով անհրաժեշտության դեպքում կազմակերպվում է սովորողների և աշխատակիցների 1-ին բուժօգնությունը, դպրոցի

1-րդ հարկում տրամադրված է 28.0 /քմ/ մակերեսով տարածք:

2.5. Ֆիզիկական, հոգևոր և սոցիալական առողջության չափանիշներ

Հաստատության ներքին գնահատման հաշվետվության մեջ առանձին տեղ է գրավում սովորողների ֆիզիկական, հոգևոր և սոցիալական առողջությանը միտված ուսումնադաստիարակչական աշխատանքները, իրականացվող ծրագրերն ու միջոցառումները և դրանց վերլուծությունը: Հաշվետվության այս կետի չափանիշների մշակման և դիտարկման համար հիմք են հանդիսանում <<Երեխայի իրավունքների մասին>> և <<Հաշմանդամության ունեցող անձանց իրավունքների մասին>> ՄԱԿ-ի կոնվենցիաները, ինչպես նաև ՀՀ համապատասխան օրենքները, ներառյալ ՀՀ կրթության բնագավառը կարգավորող օրենքներն ու իրավական ակտերը, հաստատության կանոնադրությունը և այլն:

Ֆիզիկական, հոգևոր և սոցիալական նկարագրող չափանիշներն են՝

Հաստատությունն իրականացնում է սովորողների ֆիզիկական, հոգևոր, սոցիալական առողջությանը միտված ուսումնադաստիարակչական ծրագրեր և միջոցառումներ.

1. հաստատությունում գրանցվել են ակտիվի, ծխախոտի, թմրամիջոցների և հոգեմետ նյութերի օգտագործման դեպքեր և իրականացվում են ծրագրեր դրանց չարաշահումը կանխարգելու ուղղությամբ.
2. հաստատությունում գրանցվել են մարմնական վնասվածքներ հասցնելու դեպքեր, իրականացվում են դրանց բացահայտմանն ու կանխմանն ուղղված աշխատանքները.
3. հաստատությունում գործում են սովորողների նկատմամբ բռնության, ֆիզիկական կամ հոգեբանական ճնշման դեպքերի բացահայտման, զեկուցման, դրանց կանխարգելման և հանրային քննարկման մեխանիզմներ.
4. հաստատությունն իրականացնում է երեխայի խնամքի ու դաստիարակության, ընտանիքում ծնողական պարտականությունների նկատմամբ պատասխանատվության բարձրացման, ինչպես նաև բռնության, ֆիզիկական կամ հոգեբանական ճնշման

բացառման, երեխային զարգացման համար անվտանգ միջավայրի ձևավորման հարցերի վերաբերյալ ծնողների իրազեկմանն ուղղված միջոցառումներ:

5. հաստատությունում կազմակերպվում են հատուկ դասընթացներ ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի կանխարգելման ուղղությամբ՝ ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի փոխանցման ուղիների և կանխարգելման մասին գիտելիքների մակարդակը բարձրացնելու նպատակով:
6. հաստատությունը ստեղծում է ուսումնամեթոդական նյութեր և իրականացնում է ուսումնական դասընթացներ ուղղված ըննդեմ բռնության, ֆիզիկական կամ հոգեբանական ճնշման:

2.5. կետին վերաբերող օրենդրական, նորմատիվային դաշտը ընդգրկում է և ծավալուն, ուստի այս կետի չափանիշներին անրադառնալիս անհրաժեշտ է մանրամասն ուսումնասիրել այն: Ներքին գնահատման հաշվետվության այս կետը կազմելիս հաստատությունը պետք է իրականացնի ինչպես փաստաթղթերի ուսումնասիրություն, այնպես էլ դիտարկում-փաստագրումներ և հարցումներ: Հարցումների համար կազմված հարցաթերթերում և հարցաշարերում, ըստ հաստատության առանձնահատկությունների, պետք է անդրադառնալ գրանցված միջադեպերին, հաստատության կողմից իրականացված ուսումնական դասընթացներին, միջոցառումներին, այուհետև վերլուծել դրանց արդյունքները և կատարել բարելավման առաջարկներ: Որպես հարցումների գործիքներ կարելի է օգտագործել որոշակի սոցիալ-հոգեբանական, բուժառողջապահական հարցումների հարցաթերթեր՝ հարմարեցնելով առաջադրված նպատակներին: Հարցումների համար առաջարկվում է կիրառել Հավելված 2-ում նկարագրված մեթոդաբանությունը:

Ամբողջական պատկեր ստանալու և աշխատանքների հետագա բարելավվմանն ուղղված քայլեր մշակելու համար անհրաժեշտ է նաև վերլուծել հաստատության զարգացման ծրագրով, ուսումնադաստիարակչական աշխատանքների տարեկան պլանով, դասղեկական աշխատանքների պլաններով, աշակերտական ինքնավարության ծրագրերով և այլ ծրագրերով նախատեսված և իրականացված միջոցառումներն ու դասընթացները:

Աղյուսակ 15. Տվյալներ հաստատության սովորողների ֆիզիկական, հոգևոր և սոցիալական առողջությանն ուղղված աշխատանքների վերաբերյալ

Հաստատությունում գրանցված ալկոհոլի, ծխախոտի, թմրամիջոցների և հոգեմետ նյութերի

օգտագործման դեպքերը տվյալ ուստարում			
Դեպքը	Ամսաթիվը	Դասարանը, սովորողները/ները/	Ձեռնարկված միջոցառումները
1.			
2.			
3.			
.....			
Ալկոհոլի, ծխախոտի, թմրամիջոցների և հոգեմետ նյութերի օգտագործման կանխարգելման ուղղությամբ ինչ ուսումնական և այլ ծրագրեր ու միջոցառումներ են իրականացվում			
Ծրագիրը կամ միջոցառումը, թեման	Ամսաթիվ	Դասարան	
1. «Թմրամոլությանը մեր շրջապատում» /մտքերի փոխանակում/	2017թ.	8-9 դաս	Դասախոսություն, զրույց
2 Դասախոսություն՝ <<Թմրամոլությունը որպես սոցիալական չարիք>>	2017թ.	11-րդ դաս	Դասախոսություն, զրույց
3.Բանավեճ քննարկում՝ <<Թմրամոլության հետևանքները և պատժամիջոցները /անչափահասներ>>	2017	10-12-րդ դաս	Ֆիլմերի և տեսանյութերի ցուցադրում և վերլուծություն
4. Ջեկուցում՝ <<Թմրամոլությունը վատ և վնասակար սովորույթ է>>	2017թ.	5-9-րդ դաս	Դասախոսություն, զրույց
5. Դասդեկի ժամ <<Ոչ թմրամոլությանը>>	.2018թ.	11-րդ դաս	Դասախոսություն, զրույց
6. Տեսաֆիլմի ցուցադրում <<Մեր երեխաներին փրկենք չարիքից>>	հոկտեմբեր 2017թ.	8-րդ դաս	Ֆիլմերի և տեսանյութերի ցուցադրում և վերլուծություն
7. Պաստառների և հակազովազդների ձևավորում, նկարների մրցույթ	Մարտ 2018թ.	5-12-րդ դաս	
	Ամսաթիվը	Դասարանը	Բացահայտմանն ու կանխմանն ուղղված քայլերը
1.			
2.			
.....			

Հաստատությունում սովորողների նկատմամբ բռնության, ֆիզիկական կամ հոգեբանական ճնշման դեպքերի բացահայտման, զեկուցման, դրանց կանխարգելման և հանրային քննարկման մեխանիզմները			
Դեպքը	Ամսաթիվ	Դասարան ը, սովորող/ն երը/	Բացահայտման, քննարկման մեխանիզմը, ձեռնարկված քայլերը և հետագա կանխարգելման ուղիները
8.			
9.			
.....			
Հաստատության կողմից ընտանիքում երեխայի խնամքի ու դաստիարակության, ծնողական պարտականությունների նկատմամբ պատասխանատվության բարձրացման, ինչպես նաև բռնության, ֆիզիկական կամ հոգեբանական ճնշման բացառման, երեխային զարգացման համար անվտանգ միջավայրի ձևավորման հարցերի վերաբերյալ ծնողների իրազեկմանն ուղղված միջոցառումներ և մեխանիզմներ			
Միջոցառում	Ամսաթիվ	Մասնակիցները, դրանց թիվը	Առաջադրված մեխանիզմ
<i>Դասախոսություններ <<<< Երեխայի իրավունքների մասին օրենքի>> իրազեկում</i>	Հոկտեմբեր-դեկտեմբեր	50	Հետևողականություն
<i>Բռնությունների ֆիզիկական և հոգեբանական ճնշման բացառումը երեխաների դաստիարակության գործում:</i>	հոկտեմբեր	110	Հետևողականություն
<i>Ընտանեկան բռնություններ և պայքարը դրանց դեմ</i>	հոկտեմբեր	56	Հետևողականություն
<i>Ընտանեկան կոնֆլիկտների Առանձնահատկությունները և երեխաները</i>	հոկտեմբեր	28	Հետևողականություն
<i>Դրախտի ընտանիք /լուսանկարների մրցույթ/</i>	19.10.2017	12	Հետևողականություն
<i>Առողջ ապրելակերպը և մենք /կանանց հասարակական ասոցիացիա/</i>	18.10.2017	35	Հետևողականություն
<i>Ընտանիք որտեղ դառնում է առաքելական կողմից/սեմինար <<Եսը Մենք>> եկեղեցու</i>	3.10-08.10.2017	40-50	Հետևողականություն

Դասընթացի անվանումը /միջոցառման թեման, օգտագործված ուսումնամեթոդական նյութերը	Ամսաթիվ	Դասա րանը/ն երը/	Մասնակիցների թիվը
1.Իրազեկման ժամՄԻԱՎ/ ՁԻԱՀ-ի փոխանցմանուղիների	հոկտեմբեր	8-12	70
Դասախոսություն<< անվտանգ վարքագիծ>> թեմայով	ապրիլ	8-11	68
Դասընթացի անվանումը, օգտագործված ուսումնամեթոդական նյութերը	Ամսաթիվ	Դասարա նը/ները	Մասնակիցների թիվը
<<ՀՀ անկաղության 26-րդ տարեդարձին>> նվիրված միջոցառում	20.09.2017	10-12	15
<<Շնորհավոր տոնը ուսուցիչ>> համադպրոցական միջոցարում	05.10.2017	4-11	25
<<Ազգային ազատագրական պայքարի անցած ուղին>> ասմունքի մրցույթ	10.10.2017	6-12	16
<<Սպորտլանդիա>>	11.11.2017	5-6	25
<<Չյունե մարդը>> ներկայացում	12.12.2017	1-4	
<<Շնորհավոր Ամանոր և Սուրբ ծնունդ>>	20.12.2017	1-12	
Իմ ներկան ու ապագան/ բանավեճ/	24.02.2017	8-12	40
Էքսկուրսիա ,, Սարդարապատ,,	17.03.2018	10-րդ	15
Մարտի 8-ին նվիրված ցերեկույթ	07.03.2017	4–րդ դաս	20
„ Ապրիլյան պատերազմը և մենք,, դաս միջոցառում	04.04.2018	6-10-րդ	18
„Մաքառումների 100 տարի,, դաս միջոցառում	23.04.2018	11-րդ	14
Դասղեկի ժամ,,100 ամյա մեր անկախ Հայաստանը,,	26.04.2018	9-րդ	16
Նկարների մրցույթ,,Հաղթատան մայիս,,	03.05.2018	6-8 դաս.	28
Համադպրոցական միջոցառում ,,Սրդարապատից մինչև Արցախ,,	10.05.2018	5-12 դաս.	30
Վերջին զանգ	մայիս	12	

Վերլուծել հաստատության սովորողների ֆիզիկական, հոգևոր և սոցիալական առողջությանն ուղղված աշխատանքների արդյունավետությունը, առկա հիմնախնդիրները, կատարել եզրահանգումներ և առաջարկել հիմնախնդիրների լուծման ուղիներ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Կազմակերպված աշխատանքների արդյունքում դպրոցում սովորողների համար ապահովված է սոցիալ-հոգեբանական առողջ մթնոլորտ, սովորողները գերծ են ֆիզիկական, հոգեբանական ճնշումներից:

Պատանիները հրազեկված են առողջ ապրելակերպին միտված վարքագիծ, վերաբերմունքներ և դիրքորոշումներ ապահովող անհրաժեշտ գիտելիքներով:

Աղյուսակի լրացումից բացի, 2.5. կետի չափանիշների վերաբերյալ ամբողջական տեղեկատվություն ստանալու և լիարժեք ինքնավերլուծություն կատարելու նպատակով հաստատությունը պետք է ուսումնասիրի հիմնական շահառուների կարծիքը նշված հարցերի շուրջ: Այդ նպատակով այն պետք է իրականացնի հարցումներ հաստատության սովորողների ու նրանց ծնողների, ուսուցիչների և վարչական աշխատողների շրջանում՝ նախապես պատրաստված հարցաթերթերով:

Հարցման արդյունքները՝ ըստ հարցման մեջ ընդգրկված յուրանքանջյուր շահառու խմբի, հակիրճ ներկայացնել ստորև (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Սովորողների, ծնողների, ուսուցիչների, վարչական աշխատողների շրջանում կատարված հարցման արդյունքներից պարզվել է, հարցման ենթարկվածների մեծամասնությունը համակարծիք է, որ դպրոցում ստեղծված է այնպիսի մթնոլորտ, որը բացառում է սովորողների ֆիզիկական և հոգևոր ճնշումները:

Մաս 3. Հաստատության գործունեության արդյունավետություն

Հաստատության գործունեության ներքին գնահատման կարևորագույն մասը ուսումնական հաստատության գործունեության արդյունավետության գնահատումն է: Վերջինս կատարվում է երկու տեսանկյունից՝

- **արտաքին արդյունավետության** կամ, այլ կերպ ասած, **կրթության որակի**
- **ներքին արդյունավետության** կամ առկա մարդկային, նյութական ու ֆինանսական ռեսուրսների օգտագործման արդյունավետության:

Նախ անհրաժեշտ է հասկանալ, թե ինչպե՞ս է սահմանվում «կրթության որակը» գրականության մեջ: Հարկ է նշել, որ գոյություն ունեն կրթության որակի բազմաթիվ սահմանումներ, ինչը վկայում է այդ հասկացության բարդ և բազմագործոն էության մասին: Այնուամենայնիվ, ներկայումս «կրթության որակ» հասկացության շուրջ միջազգայնորեն ձեռք է բերված համաձայնություն: Ըստ այդմ.

Որակյալ կրթությունն ուսումնառության այնպիսի համակարգ է, որն ապահովում է սովորողների կողմից անհրաժեշտ գիտելիքների, հմտությունների ու որակների ձեռքբերումը, ինչպես նաև արժեքային համակարգի ձևավորումը՝ պետության սահմանած պահանջներին համապատասխան, և միաժամանակ հնարավորություն է ընձեռնում նրանց

սովորել ամբողջ կյանքի ընթացում: Այլ կերպ ասած, կրթության որակն ուսումնական գործընթացի համապատասխանությունն է սահմանված նպատակներին:

«Կրթության որակը» ուսումնական գործընթացի ամբողջական արդյունքն է, ուստի ներառում է՝

- *սովորողներին*, ովքեր առողջ են, պատրաստ սովորելու և մասնակցելու ուսումնառության գործընթացին՝ ստանալով իրենց ընտանիքների լիակատար աջակցությունը.
- *ուսումնական միջավայրը*, որը բարեկարգ է ու անվտանգ, ապահովում է առողջության պահպանումն ու հավասարությունը սովորողների միջև, ինչպես նաև հագեցած է անհրաժեշտ ուսումնական գույքով և ռեսուրսներով.
- *կրթության բովանդակությունը*, որը սահմանված է կրթության չափորոշիչներով, առարկայական ծրագրերով, ուսումնական պլաններով ու արտացոլված ուսումնամեթոդական նյութերում, և ուղղված է սովորողների մոտ հիմնարար գիտելիքների, կենսական հմտությունների և արժեքների ձևավորմանը, ներառյալ՝ առողջության պահպանման, առողջ սնուցման, ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի կանխարգելման, սեռերի հավասարության և խաղաղության պահպանմանն ուղղված գիտելիքներն ու հմտությունները զարգացնելուն.
- *որակյալ ուսուցչական կազմը*, որն օգտագործում է երեխայակենտրոն ուսուցման մեթոդներ.
- հմուտ ղեկավարվող *ուսումնական գործընթացը*.
- արժանահավատ ու արդար *գնահատման համակարգը*, որը խթանում է սովորողների առաջադիմությունն ու նվազեցնում նրանց միջև անհավասարությունները.
- *ուսուցման վերջնարդյունքները*, որոնք ներառում են սովորողների գիտելիքները, հմտությունները, արժեքային համակարգն ու աշխարհայացքը և ուղղված են հասարակության մեջ սովորողների դրական մասնակցությանը»:

(Defining Quality in Education; Working Paper Series, Education Section, Programme Division, United Nations Children's Fund, New York, NY, USA, 2002):

Հաստատության ներքին գնահատման այս մասում «կրթության որակի» տեսանկյունից ներառված են սովորողներին, ուսուցման վերջնարդյունքներին, ուսուցման

բովանդակությանը և ուսուցիչներին, բնութագրող ցուցանիշները, իսկ ուսուցման միջավայրին վերաբերող ցուցանիշները և չափանիշները ներառված են նախորդ մասում:

Կրթության վերջնարդյունքներին վերաբերաբերող ցուցանիշները բնորոշվում են առաջին հերթին սովորողների առաջադիմությամբ, ինչն էլ արտահայտվում է նրանց ընթացիկ և ավարտական գնահատականներով: Միևնույն ժամանակ սովորողների առաջադիմությանը վերաբերաբերող ցուցանիշները ներառում են նաև սովորողների բացակայությունները, դասարանից դասարան փոխադրվելը կամ նույն դասարանում մնալը կամ ընդհանրապես կրթության գործընթացից դուրս մնալը, կրկնուսույցների մոտ պարապելը, օլիմպիադաներին և մրցույթներին մասնակցությունը, նախնական (արհեստագործական), միջին և բարձրագույն մասնագիտական հաստատություններում ուսումը շարունակելը և այլն:

Կրթության որակի ցուցանիշների մյուս խումբը վերաբերվում է հաստատության ուսուցիչներին՝ նրանց մասնագիտական որակավորմանը, պատրաստվածությանը և ուսուցման մեթոդներին, ուսումնանյութական բազային և ուսումնական գործընթացի կազմակերպմանը:

Հաստատության ներքին արդյունավետության գնահատումը նույնքան կարևոր է հաստատության արդյունավետ գործելու տեսանկյունից: Հատկապես սահմանափակ ֆինանսական և նյութական ռեսուրսների պայմաններում առաջնահերթ խնդիր է դառնում դրանց արդյունավետ օգտագործումը:

Ուսումնական հաստատության գործունեության արդյունավետությունն անհրաժեշտ է գնահատել ինչպես տվյալ ուսումնական տարվա կտրվածքով, այնպես էլ նախորդ 2 տարիների հետ համեմատության մեջ՝ բացահայտելով արդյունավետության ցուցանիշների դինամիկան:

a. Հաստատության սովորողների առաջադիմությունը նկարագրող ցուցանիշները հետևյալն են՝

Հաստատությունն ապահովում է սովորողների առաջխաղացումը և բարձր առաջադիմությունը.

1. սովորողների միջին տարեկան գնահատականները ըստ կրթական աստիճանների.
2. գերազանց առաջադիմությամբ սովորողների թիվը և տոկոսը՝ ըստ կրթական աստիճանների.
3. ցածր առաջադիմությամբ սովորողների թիվը և տոկոսը՝ ըստ կրթական աստիճանների.
4. ավարտման գործակիցը՝ ըստ կրթական աստիճանների.
5. երկտարեցիների թիվը և տոկոսը՝ ըստ կրթական աստիճանների.
6. կրկնուսույցների մոտ պարապող սովորողների թիվը և տոկոսը՝ ըստ կրթական աստիճանների.
7. միասնական քննություններին մասնակիցների թիվը և տոկոսը՝ շրջանավարտների ընդհանուր թվի նկատմամբ.
8. ավարտական և միասնական քննություններին անբավարար ստացած շրջանավարտների թիվը և տոկոսը՝ շրջանավարտների ընդհանուր թվի նկատմամբ.

9. հիմնական դպրոցն ավարտած սովորողներից նախնական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական հաստատություններ ընդունվածների թիվը և տոկոսը.
10. նախնական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական հաստատություններ ընդունված 12-րդ դասարանի շրջանավարտների թիվը և տոկոսը.
11. հիմնական դպրոցը ավարտած այն սովորողների թիվը և տոկոսը, ովքեր ուսումը շարունակում են ավագ դպրոցներում կամ ավագ դասարաններում.
12. ԲՈՒՀ-եր ընդունված շրջանավարտների թիվը և տոկոսը՝ շրջանավարտների ընդհանուր թվի նպատմամբ.
13. սովորողների բացակայությունների ընդհանուր թիվը ժամերով՝ ըստ կրթական աստիճանների.
14. դասարանից դասարան վաղաժամկետ փոխադրված սովորողների թիվը և տոկոսը.
15. ուստարվա ընթացքում տվյալ հաստատությունից այլ հաստատություն տեղափոխված սովորողների թիվը և տոկոսը, այդ թվում՝ ըստ այլ հաստատությունների, այլ բնակավայր կամ այլ երկիր ընտանիքի տեղափոխման պատճառներով.
16. ուստարվա ընթացքում հաստատությունից հեռացած կամ ուսումն ընդհատած/անավարտ թողած սովորողների ընդհանուր թիվը, այդ թվում՝ հիվանդության, անկարողության, ընտանիքի սոցիալական վիճակի, սովորել չցանականալու և այլ պատճառներով.
17. առարկայական օլիմպիադաների և սպորտային, երաժշտական, գեղարվեստի, մշակութային մրցույթների մասնակիցների թիվը և տոկոսը՝ հաստատության սովորողների ընդհանուր թվի նկատմամբ.
18. առարկայական օլիմպիադաներին և սպորտային, երաժշտական, գեղարվեստի, մշակութային մրցույթներին մրցանակներ ստացած սովորողների թիվը և տոկոսը՝ մասնակիցների ընդհանուր թվի նկատմամբ:

Ցուցանիշ 1-ի համար անհրաժեշտ է կատարել հաստատության վիճագրական տվյալների վերլուծություն և լրացնել ստորև բերված Աղյուսակներ 16-ից 18-ը:

Աղյուսակ 16. Տվյալներ սովորողների ուսումնառության արդյունքների վերաբերյալ տվյալ ուստարում

Ցուցանիշ 1-ի համար լրացնել ստորև աղյուսակները՝ 4-րդ, 9-րդ և 12-րդ դասարանների համար

Հիմնական առարկաներ	Սովորողների թիվը			Տարեկան միջին գնահատականները՝ ըստ հիմնական առարկաների			4-րդ դասարանում գիտելիքների ստուգման և 9-րդ, 12-րդ դասարաններում պետական ավարտական քննությունների միջին միավորները		
	4-րդ. դաս.	9-րդ. դաս.	12-րդ. դաս.	4-րդ. դաս.	9-րդ. դաս.	12-րդ. դաս.	4-րդ. դաս.	9-րդ. դաս.	12-րդ. դաս.
Հայոց լեզու		15	13		5.8			11.4	10.2
Գրականություն		15	13		6			12.4	
Մաթեմատիկա	16	15	13	7.6	5.3		7.7	11.4	13
Մայրենի	16			8.3			7.8		
Հայոց պատմություն		15	13		6.2			9.7	13.7
Օտար լեզու /անգլերեն/		15	13		5.8			11.4	
Ռ. Լեզու		15	13		6			12.4	
Ֆիզիկա		15	13		5.7			8.5	
Քիմիա		15	13		5.9				
Կենսաբանություն		15	13		6			13.3	
ՆԶՊ		15	13		7.4				
Ֆիզկուլտուրա		15	13		8.9			8.9	8.8
Աշխարհագրութ. / Ես և շրջակա/		15	13	8.4	6.2			14.3	
Հասարակագիտ.		15	13		5.5				
Ինֆորմ		15	13		5.6				
Եկ. Պատմ.		15	13		6				
Ընդամենը	16	15	13						

Աղյուսակ 17. Տվյալներ սովորողների ուսումնառության արդյունքների վերաբերյալ նախորդ ուստարում

Հիմնական առարկաներ	Սովորողների թիվը			Տարեկան միջին գնահատականները՝ ըստ հիմնական առարկաների			4-րդ դասարանում գիտելիքների ստուգման և 9-րդ, 12-րդ դասարաններում պետական ավարտական քննությունների միջին միավորները		
	4-րդ. դաս.	9-րդ. դաս.	12-րդ. դաս.	4-րդ. դաս.	9-րդ. դաս.	12-րդ. դաս.	4-րդ. դաս.	9-րդ. դաս.	12-րդ. դաս.
Հայոց լեզու		15	16		6,8	6,7		13,4	12,75
Գրականություն					7,6	6,7		14,4	
Մաթեմատիկա	13	15	16	7,7	6	6,25	7,8	12,7	13,2
Մայրենի	13	15	16	7,8			7,8		
Հայոց պատմություն		15	16		7	7		14	14,7
Օտար լեզու /անգլերեն/		15	16	7,8	6,9	6,8		16,6	
Ռ. Լեզու		15	16	7,9	6,7	7		12,7	
Ֆիզիկա		15	16		6,5	6,5		15,4	
Քիմիա					7	6,6			
Կենսաբանություն		15	16		7	6,8		12,7	
ՆՁՊ					7,5	8,1			
Ֆիզկուլտուրա		15	16	8,8	8,9	9		9	
Աշխարհագրութ. / Ես և շրջակա/		15	16	7,7	7,7	7,5			
Հասարակագիտ.					7,2	7,2			
Ինֆորմ					6,8	6,9			
Եկ. Պատմ.					7,4				
Ընդամենը	13	15	16						

Աղյուսակ 18. Տվյալներ 4-րդ դասարանում գիտելիքների ստուգման և 9-րդ, 12-րդ դասարաններում պետական ավարտական քննությունների արդյունքների դինամիկայի վերաբերյալ

Քննական առարկաներ	Քննությունների միջին միավորների փոփոխությունը՝ ըստ կրթական աստիճանների					
	Քննությունների միջին միավորների աճի տոկոսը			Քննությունների միջին միավորների նվազման տոկոսը		
	4-րդ. դաս.	9-րդ. դաս.	12-րդ. դաս.	4-րդ. դաս.	9-րդ. դաս.	12-րդ. դաս.
Հայոց լեզու					14,9%	
Մաթեմատիկա				1,2%	10,2%	
գրականություն	0,2%				13,8%	
Մայրենի						
Հայոց պատմություն					30,7%	
Օտար լեզու		31,3%				
Ռ. լեզու					2,3%	

Ֆիզիկա					44,8%	
Կենսաբանություն		4,7%				
Ֆիզկուլտուրա					0,7%	
ընդամենը						

Վերլուծել հաստատության սովորողների տարեկան միջին գնահատականների և պետական ավարտական քննությունների միջին միավորների փոփոխությունները՝ ըստ կրթական աստիճանների և հիմնական առարկաների: Վերհանել առկա հիմնախնդիրները, կատարել եզրահանգումներ և առաջարկել ուղիներ սովորողների առաջադիմության բարելավման ուղղությամբ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

2-ից 16-րդ ցուցանիշների հաշվարկի համար անհրաժեշտ է կատարել հաստատության վիճագրական տվյալների վերլուծություն և լրացնել ստորև բերված Աղյուսակ 19-ը:

Աղյուսակ 19. Տվյալներ սովորողների առաջադիմության վերաբերյալ տվյալ և նախորդ 2 ուստարիների համար՝ ըստ կրթական աստիճանների

Ցուցանիշ	2014-2015 ուստարի			2015-2016 ուստարի			2017-2018 ուստարի		
	1-ից 4-րդ դաս.	5-ից 9-րդ դաս.	10-ից 12-րդ դաս.	1-ից 4-րդ դաս.	5-ից 9-րդ դաս.	10-ից 12-րդ դաս.	1-ից 4-րդ դաս.	5-ից 9-րդ դաս.	10-ից 12-րդ դաս.
Գերազանցառաջադիմությամբ սովորողների թիվը և տոկոսը՝ (հաշվարկ. տվյալ կրթական աստիճանում «9» և «10» տարեկան միջին գնահատական ունեցող սովորողների թվի հարաբերությունը այդ կրթական աստիճանում սովորողների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)	20 33 %	11 11,9 %	5 11,3 %	20 46,5%	7 8,2%	4 9%	18 27,2 %	82 10,9%	42 7,2%
Ցածր առաջադիմությամբ սովորողների թիվը և տոկոսը՝ (հաշվարկ. տվյալ կրթական աստիճանում «4», «5» և «6»տարեկան միջին գնահատական ունեցող սովորողների թվի հարաբերությունը այդ կրթական աստիճանում սովորողների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)	15 44%	58 63%	30 68%	11 25,5%	53 62,3%	32 72%	17 25,7 %	47 57,3%	29 69,2%
Ավարտման գործակից (հաշվարկ. տարրական, հիմնական և միջնակարգ դպրոցի ավարտական դասարաններում քննություններից դրական գնահատական ստացածների	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100 %	100%	100%

հարաբերությունը նույն դասարանների սովորողների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)									
Երկտարեցիների թիվը և տոկոսը (հաշվարկ. տվյալ կրթական աստիճանում երկտարեցիների թվի հարաբերությունը նույն կրթական աստիճանում սովորողների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%
Կրկնուսույցների մոտ պարապող սովորողների թիվը և տոկոսը՝ ըստ կրթական աստիճանների (հաշվարկ. տվյալ կրթական աստիճանում կրկնուսույցների մոտ պարապողների թվի հարաբերությունը նույն կրթական աստիճանում սովորողների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%
Միասնական քննություններին մասնակիցների թիվը և տոկոսը շրջանավարտների ընդհանուր թվի նկատմամբ (հաշվարկ. 12-րդ դասարանի շրջանավարտներից միասնական քննություններին մասնակիցների թվի հարաբերությունը շրջանավարտների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ) <i>Լրացնել միայն 12-րդ դասարանի համար</i>	---	---	3 21 %	---	---	6 37,5%		-	5 38,4%

Ավարտական և միասնական քննություններին անբավարար ստացած շրջանավարտների թիվը և տոկոսը շրջանավարտների ընդհանուր թվի նկատմամբ (հաշվարկ. 12-րդ դասարանի շրջանավարտներից ավարտական և միասնական քննություններին անբավարար ստացածների թվի հարաբերությունը շրջանավարտների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ) <i>Լրացնել միայն 12-րդ դասարանի համար</i>	---	---	----	---	---	1 6,3%	-	-	1 7,69%
Հիմնական դպրոցն ավարտած սովորողներից նախնական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական հաստատություններ ընդունվածների թիվը և տոկոսը(հաշվարկ. հիմնական դպրոցի շրջանավարտներից նախնական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական հաստատություններ ընդունվածների թվի հարաբերությունը 9-րդ դասարանի սովորողների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ) <i>Լրացնել միայն 9-րդ դասարանի համար</i>	---	3 16,6%	---	-----	---	---	-	1 6,6%	----
Հիմնական դպրոցն ավարտած սովորողների թիվը և տոկոսը, որոնք ուսումը շարունակում են ավագ դպրոցներում կամ ավագ դասարաններում (հաշվարկ. հիմնական դպրոցի շրջանավարտներից ավագ դպրոցներում կամ ավագ դասարաններում ուսումը շարունակողների թվի հարաբերությունը 9-րդ դասարանի սովորողների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ) <i>Լրացնել միայն 9-րդ դասարանի համար</i>	---	15 83%	---	---	15 100%	---	-	11 73,3%	-
Նախնական	---	---	0	---	---	0	-	-	0

(արիեստագործական) և միջին մասնագիտական հաստատություններ ընդունված 12-րդ դասարանի շրջանավարտների թիվը և տոկոսը (հաշվարկ. 12-րդ դասարանի շրջանավարտներից նախնական (արիեստագործական) և միջին մասնագիտական հաստատություններ ընդունվածների հարաբերությունը 12-րդ դասարանի սովորողների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ) <i>Լրացնել միայն 12-րդ դասարանի համար</i>									
ԲՈՒՀ-եր ընդունված շրջանավարտների թիվը և տոկոսը շրջանավարտների ընդհանուր թվի նկատմամբ (հաշվարկ. 12-րդ դասարանի շրջանավարտներից բուհ ընդունվածների թվի հարաբերությունը 12-րդ դասարանի սովորողների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ) <i>Լրացնել միայն 12-րդ դասարանի համար</i>	---	---	3 21%	---	---	5 31,25 %	-	-	4 %
Սովորողների բացակայությունների թիվը ժամերով՝ ըստ կրթական աստիճանների (հաշվարկ. հաստատության տվյալ կրթական աստիճանի բոլոր դասարանների դասամատյաններում գրանցված բացակայությունների ընդհանուր թիվը արտահայտված ժամերով)	505	93	104	553	183	152	201	105	45
Ղասարանից դասարան վաղաժամկետ փոխադրված սովորողների թիվը և տոկոսը ըստ կրթական աստիճանների (հաշվարկ. տվյալ կրթական աստիճանում դասարանից դասարան վաղաժամկետ փոխադրված սովորողների թվի հարաբերությունը նույն կրթական աստիճանում	-	-	-	-	-	-	-	-	-

սովորողների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)									
Տվյալ հաստատությունից այլ հաստատություն տեղափոխված սովորողների ընդհանուր թիվը և տոկոսը ըստ կրթական աստիճանների, այդ թվում՝ (հաշվարկ. տվյալ կրթական աստիճանում տվյալ հաստատությունից այլ հաստատություն տեղափոխված սովորողների ընդհանուր թվի հարաբերությունը նույն կրթական աստիճանում սովորողների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)	5 7,2%	2 2,3%	1 2,1%	3 5%	6 6,5%	0	0	0	0
-հանրապետության այլ հաստատություններ տեղափոխվածների թիվը	1			2	4	-	-	-	-
-արտերկրների ուսումնական հաստատությունների տեղափոխվածների թիվը	4	1	1	1	2	-	1		
Հաստատությունից հեռացած և ուսումն ընդհատած/անավարտ թողած սովորողների ընդհանուր թիվը և տոկոսը՝ ըստ կրթական աստիճանների, այդ թվում.՝ (հաշվարկ. տվյալ կրթական աստիճանում տվյալ հաստատությունից հեռացած և ուսումն ընդհատած/անավարտ թողած սովորողների ընդհանուր թվի հարաբերությունը նույն կրթական աստիճանում սովորողների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)	5	2	1	3	6	-	-	-	1
-հիվանդության, անկարողության պատճառով									
-ընտանիքի սոցիալական վիճակի պատճառով									
-սովորել չցանականալու պատճառով		1							
-այլ պատճառներով									

Վերլուծել հաստատության սովորողների առաջադիմությանը վերաբերող ցուցանիշները և դրանց փոփոխությունը վերջին 3 ուստարիների կտրվածքով: Կատարել եզրահանգումներ ու առաջարկել լուծումներ սովորողների առաջադիմության բարելավման ուղղությամբ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):_

17-րդ և 18-րդ ցուցանիշների հաշվարկի համար անհրաժեշտ է կատարել հաստատության վիճագրական տվյալների վերլուծություն և լրացնել ստորև բերված Աղյուսակ 20-ը:

Աղյուսակ 20. Տվյալներ առարկայական օլիմպիադաներին և սպորտային, երաժշտական, գեղարվեստի, մշակութային մրցույթներին սովորողների մասնակցության վերաբերյալ

Ցուցանիշ	2015-2016 Ուստարի	2016- 2017 ուստարի	2017-2018 ուստարի
Մարզային առարկայական օլիմպիադաների մասնակիցների թիվը և տոկոսը (հաշվարկ. հաստատությունից մարզային առարկայական օլիմպիադաների մասնակիցների թվի հարաբերությունը հաստատության սովորողների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)	1 0,5%	40 30,7 %	15 7,9%
Մարզային առարկայական օլիմպիադաներին մրցանակներ ստացած սովորողների թիվը և տոկոսը (հաշվարկ. Հաստատությունից մարզային առարկայական օլիմպիադաներին մրցանակներ ստացածների թվի հարաբերությունը հաստատությունից մասնակիցների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)		5 12,5%	3 1,5%
Հանրապետական առարկայական օլիմպիադաների մասնակիցների թիվը և տոկոսը (հաշվարկ. հաստատությունից հանրապետական առարկայական օլիմպիադաների մասնակիցների թվի հարաբերությունը հաստատության սովորողների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)		1 0,7%	1 0,5%
Հանրապետական առարկայական օլիմպիադաներին մրցանակներ ստացած սովորողների թիվը և տոկոսը (հաշվարկ. հաստատությունից հանրապետական			

առարկայական օլիմպիադաներին մրցանակներ ստացածների թվի հարաբերությունը հաստատությունից մասնակիցների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ` տոկոսային արտահայտությամբ)			
Միջազգային առարկայական օլիմպիադաների մասնակիցների թիվը և տոկոսը (հաշվարկ. հաստատությունից միջազգային առարկայական օլիմպիադաների մասնակիցների թվի հարաբերությունը հաստատության սովորողների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)			
Միջազգային օլիմպիադաներում մրցանակներ ստացած սովորողների թիվը և տոկոսը (հաշվարկ. հաստատությունից միջազգային առարկայական օլիմպիադաներին մրցանակներ ստացածների թվի հարաբերությունը հաստատությունից մասնակիցների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ` տոկոսային արտահայտությամբ)			
Մարզային և հանրապետական սպորտային, երաժշտական, գեղարվեստի, մշակութային մրցույթների մասնակիցների թիվը և տոկոսը(հաշվարկ. հաստատությունից մարզային և հանրապետական սպորտային, երաժշտական, գեղարվեստի, մշակութային մրցույթների մասնակիցների թվի հարաբերությունը հաստատության սովորողների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)	13-6 6,7%-3,07%	13-6 6,7%- 3,07%	14 7,3%
Միջազգային սպորտային, երաժշտական, գեղարվեստի, մշակութային մրցույթներին մրցանակների ստացած սովորողների թիվը և տոկոսը(հաշվարկ. հաստատությունից միջազգային սպորտային, երաժշտական, գեղարվեստի, մշակութային մրցույթներին մրցանակներ ստացածների թվի հարաբերությունը հաստատությունից մասնակիցների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)			

Վերլուծել հաստատության սովորողների առարկայական օլիմպիադաներին, ինչպես նաև սպորտային, երաժշտական, գեղարվեստի, մշակութային մրցույթներին մասնակցության աստիճանը, փոփոխությունների դինամիկան վերջին 3 ուստարիների կտրվածքով: Կատարել եզրահանգումներ ու առաջարկել լուծումներ սովորողների մասնակցության աստիճանի և արդյունքների բարելավման ուղղությամբ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

---

b. Հաստատության ուսուցիչներին և նրանց գործունեությանը վերաբերող գուցանիշներ

Ինչպես նշվեց վերը կրթության որակի ցուցանիշների կարևոր խումբ է հաստատությանուսուցիչներին և նրանց գործունեությունը բնութագրող ցուցանիշները, որոնք բերված են ստորև:

Հաստատությունն ունի որակյալ ուսուցչական անձնակազմ և ուսուցիչները տիրապետում են դասավանդման ժամանակակից մեթոդներին՝

1. բարձրագույն մանկավարժական կրթություն ունեցող ուսուցիչների թիվը և տոկոսը.
2. ըստ մասնագիտության դասավանդող ուսուցիչների թիվը և տոկոսը.
3. տարակարգ ունեցող ուսուցիչների թիվը և տոկոսը.
4. գիտական կոչում ունեցող ուսուցիչների թիվը և տոկոսը.
5. ՀՀ ԿԳ նախարարության կողմից երաշխավորված կամ այլ կազմակերպություններում վերջին 3 տարում վերապատրաստում անցած վերապատրաստում անցած ուսուցիչների թիվը և տոկոսը.
6. որպես ուսուցիչ վերապատրաստող (դասախոս) վերապատրաստված և վերապատրաստման դասընթացներ վարող ուսուցիչների թիվը և տոկոսը.
7. ուսուցիչների միջին տարիքը.
8. միջազգային ու հանրապետական պարբերականներում/ամսագրերում հոդվածներ, մասնագիտական հրապարակումներ, ինչպես նաև դասագրքեր, մեթոդական ձեռնարկներ, գիտամանկավարժական, հեղինակային ու այլ աշխատություններ ունեցող ուսուցիչների թիվը և տոկոսը.
9. դասավանդման աշակերտակենտրոն, մասնակցային, ինտերակտիվ մեթոդներին տիրապետող և դրանք կիրառող ուսուցիչների թիվը և տոկոսը.
10. ուսումնական գործընթացում տեղեկատվական հաղորդակցման տեխնոլոգիաներ, այդ թվում ինտերնետ կիրառող ուսուցիչների թիվը.
11. սովորողներին համակարգիչների կիրառմամբ տնային աշխատանքներ հանձնարարող ուսուցիչների թիվը.
12. ուսուցիչների բացակայությունների ընդհանուր թիվը.
13. ուստարվա ընթացքում հաստատությունում անցկացվող ցուցադրական բաց դասերի թիվը.
14. ուստարվա ընթացքում ուսուցիչների փոխադարձ դասալսումների թիվը.
15. ուստարվա ընթացքում հաստատությունից դուրս անցկացվող գործնական պարապմունքների թիվը.
16. ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության, ինչպես նաև ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության և Մայր Աթոռի հետ համատեղ անցկացվող մրցույթներին մասնակցած և մրցանակներ ստացած ուսուցիչների թիվը և տոկոսը:

3.2 կետի բոլոր 16 ցուցանիշների հաշվարկի համար անհրաժեշտ է կատարել հաստատության վիճագրական տվյալների վերլուծություն և լրացնել ստորև բերված Աղյուսակ 21-ը:

Աղյուսակ 21. Տվյալներ ուսուցչական կազմի և նրանց գործունեության վերաբերյալ

Ցուցանիշ	2015-2016 ուստարի	2016-2017 ուստարի	2017-2018 ուստարի
Բարձրագույն մանկավարժական կրթություն ունեցող ուսուցիչների թիվը և տոկոսը (հաշվարկ. բարձրագույն մանկավարժական կրթություն ունեցող հաստատության ուսուցիչների թվի հարաբերությունը ուսուցիչների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)	29 90,6%	29 90,6%	29 90,6%
Ըստ մասնագիտության դասավանդող ուսուցիչների թիվը և տոկոսը (հաշվարկ. ըստ մասնագիտության դասավանդող հաստատության ուսուցիչների թվի հարաբերությունը ուսուցիչների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)	29 81,25%	28 93,3%	28 93,3%
Տարակարգ ունեցող ուսուցիչների թիվը և տոկոսը(հաշվարկ. տարակարգ ունեցող հաստատության ուսուցիչների թվի հարաբերությունը ուսուցիչների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)		2 6,6%	2 6,6%
Գիտական կոչում ունեցող ուսուցիչների թիվը և տոկոսը(հաշվարկ. գիտական կոչում ունեցող հաստատության ուսուցիչների թվի հարաբերությունը ուսուցիչների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)			
ՀՀ ԿԳ նախարարության կողմից երաշխավորված կամ այլ կազմակերպություններում վերջին 3 տարում վերապատրաստում անցած ուսուցիչների թիվը և տոկոսը (հաշվարկ. վերջին 3 տարում ՀՀ ԿԳ նախարարության կողմից երաշխավորված կամ այլ կազմակերպություններում վերապատրաստում անցած հաստատության ուսուցիչների թվի հարաբերությունը ուսուցիչների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)	11	18	14
Որպես ուսուցիչ վերապատրաստող (դասախոս) վերապատրաստված և վերապատրաստման դասընթացներ վարող ուսուցիչների թիվը և տոկոսը(հաշվարկ. որպես ուսուցիչ վերապատրաստող (դասախոս) վերապատրաստված և վերապատրաստման դասընթաց վարող հաստատության ուսուցիչների թվի հարաբերությունը ուսուցիչների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)			
Ուսուցիչների միջին տարիքը (հաշարկ. հաստատության բոլոր	46	47	48,5

ուսուցիչների տարիքների գումարի հարաբերությունը ուսուցիչների ընդհանուր թվին)			
Միջազգային ու հանրապետական պարբերականներում/ամսագրերում հոդվածներ, մասնագիտական հրապարակումներ, ինչպես նաև դասագրքեր, մեթոդական ձեռնարկներ, գիտամանկավարժական, հեղինակային ու այլ աշխատություններ ունեցող ուսուցիչների թիվը և տոկոսը (հաշվարկ. հոդվածներ, մասնագիտական հրապարակումներ, դասագրքեր, մեթոդական ձեռնարկներ, ինչպես նաև գիտամանկավարժական, հեղինակային ու այլ աշխատություններ ունեցող հաստատության ուսուցիչների թվի հարաբերությունը ուսուցիչների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)	1	1	1
Ղասավանդման աշակերտակենտրոն, մասնակցային, ինտերակտիվ մեթոդներին տիրապետող և դրանք կիրառող ուսուցիչների թիվը և տոկոսը (հաշվարկ. ղասավանդման աշակերտակենտրոն, մասնակցային, ինտերակտիվ մեթոդներին տիրապետող և դրանք կիրառող հաստատության ուսուցիչների թվի հարաբերությունը ուսուցիչների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)	80%	80%	90%
Ուսումնական գործընթացում տեղեկատվական հաղորդակցման տեխնոլոգիաներ, այդ թվում ինտերնետ կիրառող ուսուցիչների թիվը և տոկոսը (հաշվարկ. ուսումնական գործընթացում տեղեկատվական հաղորդակցման տեխնոլոգիաներ, այդ թվում ինտերնետ կիրառող ուսուցիչների թվի հարաբերությունը ուսուցիչների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)	78%	78%	85%
Սովորողներին համակարգիչների կիրառմամբ տնային աշխատանքներ հանձնարարող ուսուցիչների թիվը և տոկոսը(հաշվարկ. սովորողներին համակարգիչների կիրառմամբ տնային աշխատանքներ հանձնարարող ուսուցիչների թվի հարաբերությունը ուսուցիչների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)	30%	30%	42%
Ուսուցիչների բացակայությունների ընդհանուր թիվը (հաշվարկ. ուստարվա ընթացքում հաստատության բոլոր ուսուցիչների բացակայած օրերի ընդհանուր			54

թիվը)			
ՀՀ ԿԳՆ, ինչպես նաև ՀՀ ԿԳՆ և Մայր Աթոռի հետ համատեղ կողմից անցկացվող մրցույթներին մասնակցած ուսուցիչների թիվը և տոկոսը(հաշվարկ. ՀՀ ԿԳՆ, ինչպես նաև հետ ՀՀ ԿԳՆ և Մայր Աթոռի համատեղ անցկացվող մրցույթներին մասնակցած ուսուցիչների թվի հարաբերությունը ուսուցիչների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)	2		1
ՀՀ ԿԳՆ, ինչպես նաև ՀՀ ԿԳՆ և Մայր Աթոռի հետ համատեղ անցկացվող մրցույթներին մրցանակներ ստացած ուսուցիչների թիվը և տոկոսը, (հաշվարկ. ՀՀ ԿԳՆ, ինչպես նաև ՀՀ ԿԳՆ և Մայր Աթոռի հետ համատեղ անցկացվող մրցույթներին մրցանակային տեղեր զբաղեցրած ուսուցիչների թվի հարաբերությունը մասնակից ուսուցիչների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտությամբ)			1
Ուստարվա ընթացքում ուսուցիչների փոխադարձ դասալուծումների թիվը	20	21	102
Ուստարվա ընթացքում հաստատությունից դուրս անցկացվող գործնական պարապմունքների թիվը	2	2	7

Վերլուծել հաստատության ուսուցիչներին և նրաց գործունեությանը վերաբերող ցուցանիշները, դրանց փոփոխությունների դինամիկան և առկա հիմնախնդիրները: Կատարել եզրահանգումներ ու առաջարկել լուծումներ ուսուցիչների գործունեության արդյունավետության բարձրացման ուղղությամբ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Աղյուսակի լրացումից բացի, 3.2 կետի 9-ից 15 ցուցանիշների վերաբերյալ ամբողջական տեղեկատվություն ստանալու և լիարժեք ինքնավերլուծություն կատարելու նպատակով հաստատությունը պետք է ուսումնասիրի հիմնական շահառուների կարծիքը նշված հարցերի շուրջ: Այդ նպատակով այն պետք է իրականացնել հարցումներ հաստատության սովորողների ու նրանց ծնողների, ուսուցիչների, վարչական կազմի շրջանում նախապես պատրաստված հարցաթերթերով:

Հարցման արդյունքները՝ ըստ հարցման մեջ ընդգրկված յուրանքանչյուր շահառու խմբի, հակիրճ ներկայացնել ստորև (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր).

3.3 Հաստատության ուսումնական միջավայրին և ծառայություններին վերաբերող ցուցանիշներն չափանիշներ

Ուսումնական միջավայրին և ծառայություններին վերաբերող ցուցանիշները և չափանիշները գնահատելու համար անհրաժեշտ է իրականացնել և՛ դիտարկում-փաստագրում, և՛ հարցումներ:

Այս կետին վերաբերող ցուցանիշները և չափանիշներն են՝

Հաստատությունում ստեղծված է որակյալ կրթական միջավայր.

1. հաստատությունն ունի գործող և բավարար ֆիզիկական պայմաններով գրադարան, որը հագեցած է անհրաժեշտ ուսումնաօժանդակ գրականությամբ, գույքով և սարքավորումներով և որից կանոնավոր կերպով օգտվում են սովորողները, ուսուցիչները և վարչական կազմը.
2. հաստատությունն ունի ուսումնական լաբորատորիաներ ու կաբինետներ, այդ թվում՝ քիմիայի, ֆիզիկայի, կենսաբանության, աշխարհագրության, ռազմագիտության, համակարգչային և այլն, ինչպես նաև արհեստանոցներ, սպորտդահլիճ, միջոցառումների դահլիճ և այլ հատուկ ուսումնական դասասենյակներ/սենյակներ, ներառյալ արտադարձական կրթության և լրացուցիչ կրթական ծրագրերի համար (ֆոտոխմբակ, նկարչական խմբակ, երաժշտական խմբակ և այլն), որոնք հագեցած են անհրաժեշտ գույքով, ուսումնական պարագաներով և ուսումնանյութական և ուսումնադիդակտիկ նյութերով:

3.3. կետի այս ցուցանիշներին և չափանիշներն հաստատության համապատասխանության գնահատումն իրականացնելու նպատակով նախ անհրաժեշտ է կատարել դիտարկում-փաստագրում և համապատասխան փաստաթղթերի ուսումնասիրություն և արդյունքերը ամփոփել ստորև Աղյուսակներ 22 և 23-ում:

Աղյուսակ 22. Տվյալներ հաստատության գրադարանի և դրա գործունեության մասին

Ցուցանիշ	Տվյալներ
Գրադարանի տարածքը քմ-ով	57,7
Ընթերցասրահիառկայությունը ևտարածքը քմ-ով	57,7
Գրադարանում/ընթերցասրահում միաժամանակ նստելու հնարավորություն ունեցող անձնաց թիվը	15
Գրադարանի գրապահոցի տարածքը քմ-ով	
Գրադարանում համակարգիչների թիվը	1
Գրադարանում ինտերնետին միացված համակարգիչների թիվը	1
Գրադարանային ֆոնդում առկա գրքերի /բացառել ՀՀ ԿԳ նախարարության կողմից երաշխավորված հիմնական դասագրքերը/ ընդհանուր թիվը, այդ թվում՝	4486
-գեղարվեստական գրքերի թիվը	1851
-տեղեկատվական գրքերի թիվը /բառարաններ, հանրագիտարաններ, ատլասներ և այլն/	372
-ուսումնամեթոդական գրքերի թիվը	706
-ամսագրերի թիվը	642
-այլ	915
Վերջին անգամ գրադարանային ֆոնդը նոր գրականությամբ համալրվելու ամսաթիվը	05,05,2018.

Ամենից հաճախ գրադարանից վերցվող գրքերը	
Գրադարանից միջինում ամսական օգտվողների թիվը	324
Գրադարանում բաժանորդագրված ուսուցիչների և դպրոցի մյուս աշխատակիցների թիվը	35
Գրադարանում բաժանորդագրված սովորողների թիվը	191
Պատասխանել այո կամ ոչ	
Վերանորոգված է արդյոք գրադարանը	ոչ
Անց կացվում են արդյոք գրադարանում դասեր և պարապմունքներ	այո
Գրադարանավարն ունի՞ համապատասխան բարձրագույն կրթություն	այո
Վերջին 3 տարվա ընթացքում գրադարանավարն անցել է վերապատրաստում գրադարանային աշխատանքի ուղղությամբ	Ոչ
Գրադարանը հանդիսանում է հանրապետության, այլ երկրների կամ կազմակերպությունների գրադարանների բաժանորդ և օգտվում է արդյոք նրանց ռեսուսներից	Ոչ
Գարդարանն ունի՞ էլեկտրոնային ռեսուսներ, որքան	30
Սովորողները իրենց տնային հանձնարարությունները կատարելիս օգտվո՞ւմ են գրադարանային ռեսուսներից	Այո
Գրադանավարը սովորողներին օգնո՞ւմ է հայթհայթել անհրաժեշտ նյութեր դասարանական և տնային հանձնարարությունների կատարման համար և ընթերցանության գրքերի ընտրության հարցում	Այո
Սովորողները կարո՞ղ են ինքնուրույն ու ազատ մոտենալ գրադարանի գրադարակներին/պահարաններին, ընտրել իրենց անհրաժեշտ գրականությունը և վերցնել այն ընթերցասրահում աշխատելու ժամանակ	Այո
Գրադարանն ունի՞ այն գրքերը, որոնք ամենից հաճախ են ցանկանում վերցնել սովորողները	Այո
Գրադարանն ունի՞ գրադարանավարության հատուկ համակարգչային ծրագիր	ոչ
Գրադանավարը կարողանո՞ւմ է օգտվել գրադարանավարության հատուկ համակարգչային ծրագրից	այո

Վերլուծել հաստատության գրադարանի վիճակին, հազեցվածությանը և դրա գործունեության արդյունավետությանը վերաբերող ցուցանիշները և չափանիշները, առկա հիմնախնդիրները: Կատարել եզրահանգումներ ու առաջարկել լուծումներ գրադարանի գործունեության բարելավման ուղղությամբ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Գրադարանի գործունեության արդյունավետությունը կարելի է բարձրացնել հատուկ համակարգչային ծրագրի, ինչպես նաև էլեկտրոնային ռեսուսների առկայության դեպքում:

Աղյուսակի լրացումից բացի, գրադարանի գործունեության արդյունավետության վերաբերյալ ամբողջական տեղեկատվություն ստանալու և հաստատության սովորողների ու աշխատակիցների գրադարանի աշխատանքից բավարարվածության աստիճանի բացահայտման, ինչպես նաև լիարժեք ինքնավերլուծություն կատարելու նպատակով՝ հաստատությունը պետք է ուսումնասիրի հիմնական շահառուների կարծիքը նշված հարցերի շուրջ: Այդ նպատակով հաստատությունը պետք է իրականացնի հարցումներ սովորողների ու նրանց ծնողների, ուսուցիչների, վարչական կազմի և գրադարանի աշխատակիցների շրջանում՝ նախապես պատրաստված հարցաթերթով: Հարցաթերթում ընդգրկված հարցերը կարող են լինել վերը բերված Աղյուսակ 22-ի շրջանակներում, սակայն չպետք է սահմանափակվեն դրանցով, քանի որ պետք է բացահայտնուսուցիչների և սովորողների բավարարվածության աստիճանը հաստատության գրադարանի պայմաններից, ընձեռնած հնարավորություններից և այլն:

Հարցման արդյունքները՝ ըստ հարցման մեջ ընդգրկված յուրանքանջյուր շահառու խմբի, հակիրճ ներկայացնել ստորև (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Աշակերտների կարծիքով գրադարանից օգտվելը դարձել է անհարժեշտություն, հատկապես, որ սպասարկումը դարձել է արդիական՝ համակարգչի և ինտերնետ կապի առկայության շնորհիվ: Գրադարանում առանձնահատուկ ջերմ մթնոլորտ է ապահովում նաև նրանով, որ բոլոր դասարանների ակտիվիստները գտնվում են «Գրադարանի աջակիցների խորհրդի կազմում» և նրանց ու գրադարանավարի համատեղ ջանքերով գրադարանը համայնվել է շուրջ 170 /մեկ հարյուր յոթանասուն/ կտոր գեղարվեստական գրականությամբ:

Ուսուցիչների կարծիքով գրադարանի գործունեությունը գնահատվում է գերազանց՝ հաշվի առնելով գրադարանավարի այն ջանքերը, որ նա ներդրել է էլեկտրականությունից ու լուսատուներից զուրկ սենյակում՝ ստեղծելով այնպիսի գրադարան (Գեղարքարքունիքի մարզում հայտարարված մրցույթին մասնակցելուց ու դրան շահելուց հետո), որն հազեցած է համակարգչով, տպիչ- պատճենահանման սարքով և նոր գրքերով:

Աղյուսակ 23. Տվյալներ հաստատության ուսումնական լաբորատորիաների, կաբինետների և դահլիճների վերաբերյալ

Լաբորատորիաներ, կաբինետներ և դահլիճներ	Տարածքը (քմ)	Վերանորոգման կարիքը	Առկա գույքը, լաբորատոր սարքավորումները արագաները (թվարկելի հիմնականը և նշել քանակները)	Ուսումնանյութական, ուսումնադիդակտիկ նյութերը	Լրացուցիչ, գույքի, սարքավորումների, պարագաների նյութերի կարիքը
Ֆիզիկայի լաբորատորիա, կաբինետ	66,5	Ունի վերանորոգման կարիք	Օպտիկայի սարքավորում, էլեկտրական սարքեր, Ավոգադրայի փորձի կատարման սարք, ամպերմետր		Վոլտերմետր, կշեռքակշռաքարեր 100°C-ից ավելի ջերմաչափ. Սկավառակ թրոնիտ և ապակե տարա
Քիմիայի լաբորատորիա, կաբինետ	66,5	Ունի վերանորոգման կարիք	Պարբերական համակարգ, ատոմների և մոլեկուլների մոդուլներ քիմ. Ամանեղենի հավաքածու	Քիմիական լաբորատորիայի հավաքածու	Սպիրտայրոց, սառնարան քարշիչ պահարան, ամրակալան
Կենսաբանության լաբորատորիա, կաբինետ	66,5	Ունի վերանորոգման կարիք			
Աշխարհագրության լաբորատորիա, կաբինետ	57,0	Ունի վերանորոգման կարիք	Դիապոզիտիվ, կինոապարատ, ցուցապաստառներ, քարտեզներ	գլոբուս, քաղաքական և վարչական քարտեզներ	տեսաերիզներ աշխարհի քաղաքական քարտեզ, ամրակներ
Պատմության կաբինետ	66,5	Ունի վերանորոգման կարիք	քարտեզներ	պաստառներ, քարտեզներ	տեսաերիզներ նոր քարտեզներ,

		կարիք			պաստառներ
Ռազմագիտության կաբինետ	55,3	Ունի վերանորոգման կարիք	ուս. զենք, ոչպիտանի հակազ ազեր, ուս/ նռնակներ	Պաստառներ տեսաերիզներ	ՆՁՊ-ին վերաբերվող պաստառները, կողմնացույց, օդամղիչ զենք
Համակարգչային լաբորատորիա, կաբինետ	57,7	Ունի վերանորոգման կարիք	համակարգիչ, սկաներ, UPS	Տեսաերիզներ	սմալթ գրատախտակ, նոր համակարգիչ
Օտար լեզուների լինգաֆոնային կաբինետ		Ունի վերանորոգման կարիք	7-9-րդ դ. սկավառակներ, դիմանկարներ,	պաստառներ տեսաերիզներ ուս- հայերեն բառարան	հեղինակային ալբոմներ, պաստառներ, քրեստոմատիաներ
Արհեստանոց (նշել ինչպիսի)	66,5	Ունի վերանորոգման կարիք			
Միջոցառումների դահլիճ	154,7	Լրիվ վերանորոգման կարիք			
Սպորտդահլիճ	179,4	Լրիվ վերանորոգման կարիք			
Այլ					

Վերլուծել հաստատության ուսումնական լաբորատորիաների, կաբինետների, դահլիճների և այլնի վիճակին, հազեցվածությանը և դրանց գործունեության արդյունավետությանը վերաբերող ցուցանիշները և չափանիշները, առկա հիմնախնդիրները: Կատարել եզրահանգումներ ու առաջարկել լուծումներ դրանց բարելավված ուղղությամբ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Աղյուսակի լրացումից բացի, ուսումնական լաբորատորիաների, կաբինետների, դահլիճների և այլն վիճակի ու օգտագործման արդյունավետության վերաբերյալ ամբողջական տեղեկատվություն ստանալու և հաստատության սովորողների ու աշխատակիցների բավարարվածության աստիճանի բացահայտման նպատակով, ինչպես նաև լիարժեք ինքնավերլուծություն կատարելու նպատակով հաստատությունը պետք է ուսումնասիրի հիմնական շահառուների կարծիքը նշված հարցերի շուրջ: Այդ նպատակով այն պետք է իրականացնի հարցումներ հաստատության սովորողների ու նրանց ծնողների, ուսուցիչների, վարչական կազմի շրջանում՝ նախապես պատրաստված հարցաթերթով: Հարցաթերթում ընդգրկված հարցերը կարող են լինել վերը բերված Աղյուսակ 23-ի շրջանակներում, սակայն չպետք է սահմանափակվեն դրանցով, քանի որ պետք է բացահայտեն ուսուցիչների և սովորողների բավարարվածության աստիճանը հաստատության տարբեր լաբորատորիաների, կաբինետների և այլ պայմաններից, ուսուցմանը նպաստելու հանգամանաբից և այլն: Այստեղ պետք է ներառել նաև հարցեր ուսումնադիտողական պարագաների /քարտեզներ, պլակատներ, տեսալսողական նյութեր/

օգտագործման հաճախականության վերաբերյալ և պարզել, թե որքանով են ուսուցիչները ապահովված ուսումնադիդակտիկ նյութերով և ինչ աշխատանքներ են տարվում դրանց բարելավման ուղղությամբ:

Հարցման արդյունքները՝ ըստ հարցման մեջ ընդգրկված յուրանքանչյուր շահառու խմբի, հակիրճ ներկայացնել ստորև (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

3.4. Հաստատության ներքին արդյունավետության ցուցանիշները

Ինչպես նշվեց վերը, հաստատության ներքին արդյունավետությունը բնորոշվում է իր մարդկային, նյութական ու ֆինանսական ռեսուրսների օգտագործման արդյունավետությամբ:

Հաստատության ներքին արդյունավետությունը «իր գործունեությունը պատշաճ մակարդակով իրականացնելու և իր նպատակներն ու խնդիրները իրագործելու հաստատության կարողությունն է՝ առանց ռեսուրսների, ժամանակի, ֆինանսական միջոցների և ջանքերի վատման»: Այլ կերպ ասած՝ կրթական ծառայությունների մատուցումը արդյունավետ է, եթե այն տրամադրողները լավագույն կերպով են օգտագործում առկա ռեսուրսները: Բարձրացնել հաստատության ներքին արդյունավետությունը, ըստ էության, նշանակում է՝ «բարելավել ուսումնական գործընթացի արդյունքներն առանց լրացուցիչ ֆինանսական միջոցների և ռեսուրսների կամ կրճատել ծախսերը առանց ուսումնական գործընթացի վրա բացասական ազդեցություն գործելու»:

Հաստատության ֆինանսական կամ ներքին հարաբերական արդյունավետության հաշվարկման ամենապարզ և ընդունված ձևն այսպիսին է.

Ներդրված ռեսուրսներ

Ներքին արդյունավետությունը = -----

Արդյունքեր

Սակայն այս պարզեցված հաշվարկի ձևը հաճախ կիրառելի չէ, քանի որ ներդրվող ռեսուրսներն ու արդյունքերը ոչ թե մեկն են, այլ բազմաթիվ և բազմատեսակ: Բացի այդ տարբեր արդյունքներ ուղղակի կախում ունեն ներդրված որոշակի ռեսուրսներից, իրականացված գործողություններից և ուրույն գործոններից: Ուստի, ներքին արդյունավետության գիտականորեն ավելի ճշգրիտ հաշվարկման համար օգտագործվում է հետևյալ բանաձևը.

Ներդրված ռեսուրսների կշռված գումար

Ներքին արդյունավետությունը = -----

Արդյունքերի կշռված գումար

(«Key education indicators on social inclusion and efficiency»European Research Associates)»

Հաստատության ներքին արդյունավետության ցուցանիշներն են՝

Հաստատության մարդկային, ֆինանսական և նյութական ռեսուրսները տնօրինվում են արդյունավետ և հաստատությունը կարողանում է ներգրավել լրացուցիչ միջոցներ.

1. սովորող/ուսուցիչ հարաբերությունը.
2. սովորող/ սպասարկող-վարչական անձնակազմ հարաբերությունը.

3. դասարանների միջին խտությունը.
4. մեկ սովորողի հաշվով հաստատության տարեկան նախահաշիվը.
5. ուսուցչի միջին աշխատավարձը.
6. վարչական աշխատողների միջին աշխատավարձը.
7. սպասարկող կազմի միջին աշխատավարձը.
8. հաստատության տարեկան նախահաշվում արտաբյուջետային միջոցների չափը.
9. ծնողների կողմից դրամային ներդրումների տարեկան չափը.
10. հովանավորչական և դրամաշնորհային միջոցների տարեկան չափը.
11. աշխատավարձերի վճարման գծով հաստատության տարեկան ծախսերի չափը.
12. կոմունալ վճարների գծով հաստատության տարեկան ծախսերի չափը.
13. նոր գույքի, սարքավորումների ձեռքբերման գծով հաստատության տարեկան ծախսերի չափը:

3.4. կետում բերված հաստատության ներքին արդյունավետության ցուցանիշների հաշվարկը կատարելու և դրանք ամփոփելու նպատակով լրացնել ստորև տրված Աղյուսակներ 24 և 25-ը:

Աղյուսակ 24. Հաստատության ներքին արդյունավետության հիմնական ցուցանիշները՝ ընթացիկ և նախորդ 2 ուստարիների համար

Ցուցանիշներ	2015 - 2016 ուստարի	2016-2017 ուստարի	2017-2018	Փոփոխությունների դինամիկան (աճ կամ նվազում)
Սովորող/ուսուցիչ հարաբերություն (հաշվարկ. հաստատության սովորողների ընդհանուր թվի հարաբերությունը ուսուցիչների ընդհանուր թվին)	7,2	6,4	6,5	նվազում
Սովորող/ սպասարկող-վարչական անձնակազմ հարաբերությունը (հաշվարկ. հաստատության սովորողների ընդհանուր թվի հարաբերությունը վարչական և սպասարկող անձնակազմի ընդհանուր թվին)	4,6	4,7	4,7	աճ
Դասարանների միջին խտությունը (հաշվարկ. հաստատության սովորողների ընդհանուր թվի հարաբերությունը կոմպլեկտավորված դասարանների ընդհանուր թվին)	16,25	16	15,9	Նվազում
Մեկ սովորողի հաշվով հաստատության տարեկան նախահաշիվը (հաշվարկ. հաստատության տարեկան նախահաշվով հաստատված ամբողջ գումարի հարաբերությունը հաստատության սովորողների ընդհանուր թվին)	269,600	269,415	261,512	նվազում
Ուսուցչի միջին աշխատավարձը (հաշվարկ. հաստատության	96,869	93,840	88,237	նվազում

տարեկան նախահաշվով ուսուցիչների աշխատավարձի գծով նախատեսված ամբողջ գումարի հարաբերությունը ուսուցիչների ընդհանուր թվին)				
Վարչական աշխատողների միջին աշխատավարձը (հաշվարկ. հաստատության տարեկան նախահաշվով վարչական աշխատողների աշխատավարձի գծով նախատեսված ամբողջ գումարի հարաբերությունը վարչական աշխատողների ընդհանուր թվին)	173845	173845	173845	-
Սպասարկող կազմի միջին աշխատավարձը (հաշվարկ. հաստատության տարեկան նախահաշվով սպասարկող կազմի աշխատավարձի գծով նախատեսված ամբողջ գումարի հարաբերությունը սպասարկող կազմի աշխատողների ընդհանուր թվին)	90720	87347	82392	նվազում

Վերլուծել հաստատության ներքին արդյունավետության հիմնական ցուցանիշները, դրանց փոփոխությունների դինամիկան ու պատճառները, առկա հիմնախնդիրները: Կատարել եզրահանգումներ ու առաջարկել լուծումներ դրանց բարելավման ուղղությամբ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Աղյուսակ 25. Տվյալներ հաստատության արտաբյուջետային միջոցների վերաբերյալ

Ցուցանիշ	2015 թ.	2016.	2017թ.
Հաստատության տարեկան նախահաշվում արտաբյուջետային միջոցների չափը (հաշվարկ. հաստատության արտաբյուջետային միջոցների տարեկան չափի և հաստատության տարեկան նախահաշվի ընդհանուր գումարի հարաբերությունը՝ տոկոսային արտահայտությամբ)	-	-	-
Ծնողների կողմից դրամային ներդրումների տարեկան չափը (հաշվարկ. տարվա կտրվածքով ծնողների, կողմից կատարած ներդրումների ընդհանուր գումարի և հաստատության տարեկան նախահաշվի ընդհանուր գումարի հարաբերությունը՝ տոկոսային արտահայտությամբ)	-	-	-
Հովանավորչական և դրամաշնորհային միջոցների տարեկան չափը	-	-	-

(հաշվարկ. տարվա կտրվածքով հովանավորողների կողմից կատարված ներդրումների և դրամաշնորհային միջոցների ընդհանուր գումարի և հաստատության տարեկան նախահաշվի ընդհանուր գումարի հարաբերությունը՝ տոկոսային արտահայտությամբ)			
Աշխատավարձերի վճարման գծով հաստատության տարեկան ծախսերի չափը հաստատության տարեկան բյուջեում (հաշվարկ. աշխատավարձերի վճարման հոդվածով՝ ներառյալ հարկերը, հաստատության տարեկան ծախսերի չափի և հաստատության տարեկան նախահաշվի ընդհանուր գումարի հարաբերությունը՝ տոկոսային արտահայտությամբ)	92,0%	91,0%	90,3%
Կոմունալ վճարների գծով հաստատության տարեկան ծախսերի չափը հաստատության տարեկան բյուջեում (հաշվարկ. կոմունալ վճարների գծով հաստատության տարեկան ծախսերի չափի և հաստատության տարեկան նախահաշվի ընդհանուր գումարի հարաբերությունը՝ տոկոսային արտահայտությամբ)	7,8,0%	7,3%	7,5%
Նոր գույքի, սարքավորումների ձեռքբերման գծով հաստատության տարեկան ծախսերի չափը հաստատության տարեկան բյուջեում (հաշվարկ. նոր գույքի և սարքավորումների ձեռքբերման գծով հաստատության տարեկան ծախսերի չափի և հաստատության տարեկան նախահաշվի ընդհանուր գումարի հարաբերությունը՝ տոկոսային արտահայտությամբ)			

Վերլուծել հաստատության ներքին արդյունավետության հիմնական ցուցանիշների փոփոխությունների դինամիկան ու պատճառները, առկա հիմնախնդիրները: Կատարել եզրահանգումներ ու առաջարկել լուծումներ դրանց բարելավման ուղղությամբ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Մաս. 4. Հաստատությունում ներառական կրթության և հավասարության ապահովում

ՀՀ Սահմանադրության հոդված 14.1.-ում ամրագրված է, որ. «Բոլոր մարդիկ հավասար են օրենքի առջև. խտրականությունը, կախված սեռից, ռասայից, մաշկի գույնից, էթնիկական կամ սոցիալական ծագումից, գենետիկական հատկանիշներից, լեզվից, կրոնից, աշխարհայացքից, քաղաքական կամ այլ հայացքներից, ազգային փոքրամասնությանը պատկանելությունից, գույքային վիճակից, ծնունդից, հաշմանդամությունից, տարիքից կամ անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներից, արգելվում է»:

Ներառական կրթության հիմքում ընկած է մարդկանց հավասար իրավունքների վերոնշյալ սահմանադրական դրույթը և կրթություն ստանալու մարդու հիմնարար իրավունքը, որն արտացոլված է ՀՀ Սահմանադրության հոդված 35-ում, ըստ որի.

«Յուրաքանչյուր քաղաքացի ունի կրթության իրավունք: Միջնակարգ կրթությունը պետական ուսումնական հաստատություններում անվճար է: Յուրաքանչյուր քաղաքացի

ունի պետական ուսումնական հաստատություններում մրցութային հիմունքներով անվճար բարձրագույն և այլ մասնագիտական կրթություն ստանալու իրավունք:»

Կրթություն ստանալու մարդու իրավունքն ամրագրված է նաև 1948 թվականին ընդունված ՄԱԿ-ի «Մարդու իրավունքների համընդհանուր հռչակագրում», որի հոդված 26-ի համաձայն.

«Յուրաքանչյուր ոք ունի կրթության իրավունք: Կրթությունը, առնվազն տարրական և հանրակրթական փուլերում, պետք է լինի անվճար: Տարրական կրթությունը պետք է լինի պարտադիր: Տեխնիկական և մասնագիտական կրթությունը պետք է լինի հանրամատչելի, իսկ բարձրագույն կրթությունը, ընդունակություններին համապատասխան, հավասարապես մատչելի բոլորի համար:

Կրթությունը պետք է նպատակաուղղված լինի անձի լիարժեք զարգացմանը և մարդու իրավունքների ու հիմնարար ազատությունների նկատմամբ հարգանքի ամրապնդմանը: Այն պետք է նպաստի բոլոր ազգերի, ռասայական և կրոնական խմբերի միջև փոխըմբռնմանը, հանդուրժողականությանն ու բարեկամությանը, է՛լ ավելի նպաստի ՄԱԿ-ի խաղաղապահական գործունեությանը: Ծնողներն իրենց երեխաների համար կրթության տեսակն ընտրելու առաջնային իրավունք ունեն:»

Նույնքան կարևոր են 1989 թվականին ընդունված ՄԱԿ-ի «Երեխաների իրավունքների մասին կոնվենցիայի» հոդված 28-ի դրույթները երեխայի կրթության իրավունքի մասին, համաձայն որի.

«Մասնակից պետությունները ճանաչում են երեխայի կրթության իրավունքը և հավասար հնարավորությունների հիման վրա այդ իրավունքի իրականացմանն աստիճանաբար հասնելու համար նրանք, մասնավորապես.

(ա) մտցնում են պարտադիր և անվճար տարրական կրթություն,

(բ) խրախուսում են միջնակարգ կրթության տարբեր ձևերի, ներառյալ՝ ընդհանուր և մասնագիտական կրթության զարգացումը, ապահովում են դրանց մատչելիությունը բոլոր երեխաների համար և ձեռնարկում են այնպիսի անհրաժեշտ միջոցներ, ինչպիսիք են անվճար կրթություն տրամադրելը և կարիքի դեպքում ֆինանսական օգնություն ցույց տալը,

(գ) բոլոր համապատասխան միջոցներով ապահովում են բարձրագույն կրթության մատչելիությունը՝ ըստ յուրաքանչյուրի ընդունակությունների,

(դ) ապահովում են կրթական և մասնագիտական տեղեկատվության և ուղեցույցների մատչելիությունը բոլոր երեխաների համար,

(ե) միջոցներ են ձեռնարկում նպաստելու կանոնավոր դպրոց հաձախելուն և դպրոցը թողած սովորողների թվաքանակի նվազմանը:

Մասնակից պետությունները ձեռնարկում են բոլոր անհրաժեշտ միջոցները երաշխավորելու համար, որ դպրոցական կարգապահությունն իրականացվում է երեխայի մարդկային արժանապատվության հետ համատեղելի մեթոդներով և սույն Կոնվենցիային համապատասխան:»

Ինչպես նաև հոդված 29-ի հետևյալ դրույթները.

«Երեխայի կրթությունը պետք է ուղղված լինի.

(ա) երեխայի անհատականության, տաղանդի և մտավոր ու ֆիզիկական ունակությունների զարգացմանը՝ դրանց լրիվ ծավալով,

(բ) մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների, ինչպես նաև ՄԱԿ-ի կանոնադրության մեջ ամրագրված սկզբունքների նկատմամբ հարգանքի դաստիարակմանը,

(գ) երեխայի ծնողների, նրա մշակութային ինքնատիպության, լեզվի և արժեքների, երեխայի բնականության երկրի ազգային արժեքների, նրա ծագման երկրի և իր սեփական քաղաքակրթությունից տարբեր քաղաքակրթությունների հանդեպ հարգանքի դաստիարակմանը,

(դ) երեխային ազատ հասարակության մեջ, փոխըմբռնման, խաղաղության, հանդուրժողականության, տղամարդու և կնոջ իրավահավասարության և բոլոր ժողովուրդների, էթնիկական, ազգային և կրոնական խմբերի, ինչպես նաև բնիկ ազգաբնակչությանը պատկանող անձանց միջև բարեկամության ոգով պատասխանատու կյանքով ապրելուն նախապատրաստելը,

(ե) շրջապատող բնության նկատմամբ հարգանքի դաստիարակմանը»:

Երեխայի կրթության իրավունքը ամրագրված է նաև ՀՀ մի շարք օրենքներում, մասնավորապես՝ «Երեխայի իրավունքների մասին», «Կրթության մասին» և այլն: Մասնավորապես «Կրթության մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդված ամրագրված է.

«Հայաստանի Հանրապետությունն ապահովում է կրթության իրավունք՝ անկախ ազգությունից, ռասայից, սեռից, լեզվից, դավանանքից, քաղաքական կամ այլ հայացքներից, սոցիալական ծագումից, գույքային դրությունից կամ այլ հանգամանքներից: Պետությունը կրթության իրավունքն ապահովում է կրթության համակարգի բնական գործառնությամբ և կրթություն ստանալու համար սոցիալ-տնտեսական պայմանների ստեղծմամբ»:

Ներառականության հարցը պետք է նախ և առաջ դիտարկվի 1990 թվականին Ջոնթեյնում ընդունված «Կրթություն բոլորի համար» համաշխարհային հռչակագրի համատեքստում, որի 6 նպատակներից 2-ը հետևյալն են. համընդհանուր ընդգրկվածությունը և հավասարությունը՝ որպես թիրախ:

Ներառականության սկզբունքը սահմանված է 2005 թվականին ընդունված «Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող անձանց կրթության մասին» ՀՀ օրենքում, որը կարգավորում է կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող անձանց, իրենց ընդունակություններին և կարողություններին համապատասխան, կրթություն ստանալու իրավական, կազմակերպական և ֆինանսական հիմքերը, ինչպես նաև կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող անձանց կրթության կազմակերպման բնագավառում մասնակիցների իրավունքներն ու պարտականությունները:

Համաձայն օրենքի՝ «ներառական կրթությունը՝ կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող անձանց կրթության համար առանձնահատուկ պայմանների ապահովման միջոցով նրանց համատեղ ուսուցումն է հանրակրթական և մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում՝ նման պայմանների կարիք չունեցող անձանց հետ»:

Ներառական կրթությունը նպաստավոր է թե՛ կրթության նպատակային կազմակերպման, թե՛ ֆինանսական միջոցների օգտագործման արդյունավետության և թե՛ սովորողների իրավունքների հարգման տեսանկյունից: Սա այն դեպքն է, երբ շահում է երեխան, ընտանիքը, պետությունը և հասարակությունը:

Ներառական կրթության պարագայում կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխան դառնում է իրավահավասար բոլոր երեխաների հետ: Նրա կրթության և հասարակական կյանքին մասնակցությունը որոշվում է իր ցանկությամբ և նրան տրվում է հնարավորություն բացահայտվելու՝ իր բոլոր ունակություններով, և դրսևորվելու՝ իր համար հաղթահարելի ձևով: Ներառական կրթության հիմքում ընկած է այն մոտեցումը, որ, երեխան ունի ոչ թե «ֆիզիկական ու մտավոր արատներ», այլ տարբեր պատճառներով կրթությանը լիարժեք մասնակցելու «դժվարություններ»: Դա կարող է լինել, ֆիզիկական միջավայրը, տեխնիկական սարքերը, մասնագետի աշխատանքը, ուսուցման մեթոդները, ուսուցողական հարմարեցված նյութերը և այլն:

Ներառական կրթության պարագայում կրթության առանձնահատուկ պայմանի կարիք ունեցող երեխայի ընտանիքը դադարում է խուսափել իր երեխայի խնամքից կամ իր երեխայի հետ միջավայրի շփումից, քանի որ նույն միջավայրը հանդուրժողականությամբ է վերաբերում իր երեխային՝ ընդունելով վերջինիս հավասար լինելու փաստը: Ընտանիքի հետ տարվող մասնագիտացված աջակցության ծառայությունները և միջավայրի վերաբերմունքը օգնում են ծնողին ավելի օգտակար լինել իր երեխային, դուրս գալ անելանելիության վիճակից ու ամոթի բարդույթից և օգնել իր երեխային հաղթահարելու անհատական ուսուցման պլանը:

Ներառական կրթության պարագայում, պետությունը աստիճանաբար իրականացնում է սոցիալական հավասարության ապահովման խնդրում իր դերակատարումը՝ նվազեցնում է հասարակության շերտավորումը ու նպաստում նրա հոգեբանական առողջացմանը, հասնում է բյուջետային միջոցների արդյունավետ ու նպատակային բաշխմանը, քանի որ հատկացումները կատարվում են ավելի մեծ թվով երեխաների կրթությունը կազմակերպելու համար:

Երեխաների շրջանում իրավահավասարության ապահովումը հանգեցնում է ստեղծագործական հնարավորություններով ու ինքնուրույն գործելու պատրաստ մարդու ձևավորմանը:

Ի վերջո ներառական կրթությունը նպաստում է երկրում կրթության կազմակերպման և իրականացման մեխանիզմների արդիականացմանը՝ համաշխարհային զարգացման ժամանակակից միտումներին և մարտահրավերներին համահունչ:

Ասպիտով, ներառական կրթությունը, ենթադրում է հաստատություններում այնպիսի կրթական միջավայրի և պայմանների ստեղծում, որոնցում բոլոր երեխաները, անկախ իրենց առանձնահատուկ կրթական կարիքներից, ունեն կրթություն ստանալու հավասար հնարավորություններ: Նման միջավայրը պետք է լինի երեխաներին ներառող, կրթություն ստանալու համար արդյունավետ, երեխաների նկատմամբ բարյացկամ, երեխաների առողջության համար ապահով ու անվտանգ: Ներառումը ենթադրում է կրթության առավել լայն տեսլական, որն ուղղված է բոլոր սովորողների կարիքներին, ներառյալ՝

- հաշմանդամություն ունեցող երեխաների.
- բռնության ենթարկվող երեխաների.
- աշխատող երեխաների.
- փախստական կամ տեղահանված երեխաների.
- միգրանտների.
- ծայրահեղ չքավորության մեջ ապրող երեխաների.
- Ազգային կամ լեզվական փոքրամասնությունների երեխաների.
- հակամարտությունների գոտիների երեխաների.
- ՄԻԱՎ/ԶԻԱՀ-ի հետևանքները կրող երեխաների և այլն:

Ուսումնական հաստատությունում բոլոր երեխաների մոտ պետք է ձևավորվեն այնպիսի հմտություններ, վերաբերմունք և արժեհամակարգ, ինչը նրանց թույլ կտա հաստատությունն ավարտելուց հետո, չափահաս կյանքում իրենց լիովին դրսևորել և ինքնաիրացվել:

Հավասարության սկզբունքը իր մեջ ներառում է նաև տարբեր սեռերի, ազգային փոքրամասնությունների, սոցիալական տարբեր կարգավիճակի ընտանիքների երեխաների հավասարությունը: Հայաստանի, ինչպես և ընդհանրապես ժողովրդավարական պետությունների օրենսդրությունները, ամրագրում են սեռերի հավասար իրավունքները, պարտականությունները և ազատությունները: Սեռերի հավասարության սկզբունքներն ամրագրված են ՀՀ մի շարք օրենքներում, ինչպես նաև ՀՀ Աշխատանքային օրենսգրքում, որտեղ նշված է, որ աշխատանքային հարաբերությունների կողմերը իրավահավասար են՝ անկախ նրանց սեռից, ռասայից, ազգությունից, լեզվից, ծագումից, ամուսնական վիճակից, ընտանեկան դրությունից և աշխատողի գործնական հատկանիշների հետ չկապված այլ հանգամանքներից:

Հաստատությունում ներառական կրթության և սովորողների միջև հավասարության ապահովման ինքնագնահատումն ուղղված է բացահայտելու, թե արդյոք հաստատությունն ապահովում է ակնկալվող հետևյալ արդյունքները՝

- հաստատություն ընդունվելու և հաստատությունում սովորելու համար ստեղծված են հավասար պայմաններ բոլոր երեխաների համար՝ նրանց կարիքներից, կարողություններից և սոցիալական խոցելիության աստիճանից անկախ.
- հաստատությունն ապահովում է բոլոր սովորողների հավասար մասնակցությունը ուսումնառության գործընթացին՝ նրանց կարիքներից, կարողություններից և սոցիալական խոցելիության աստիճանից անկախ.
- հաստատությունն ապահովում է բոլոր սովորողների համար կրթության արդյունքներին հասնելու և առաջադիմության ցանկալի մակարդակը՝ նրանց կարիքներից, կարողություններից և սոցիալական խոցելիության աստիճանից անկախ:

Հաստատությունում ներառական կրթության և հավասարության ապահովումը նկարագրող հիմնական ցուցանիշները և չափանիշները հետևյալ են՝

Հաստատությունը կարևորում է ներառական կրթությունը.

1. ներառական կրթության զարգացումը որպես նպատակ ամրագրված է հաստատության զարգացման ծրագրում.
2. հաստատության զարգացման ծրագրում պլանավորված են ներառական կրթության ապահովմանն ուղղված համապատասխան միջոցառումներ, այդ թվում ուսուցիչների վերապատրաստումներ.
3. հաստատության տնօրենն ունի ներառական կրթության գործընթացի համակարգման լիազորություններով տեղակալ/կամ այն պատվիրակված է տեղակալներից որևէ մեկին.
4. հաստատության վեբ կայքում գործում է ներառական կրթության բաժին՝ ընտանիքի և համայնքի հետ հետադարձ կապի հնարավորությամբ.
5. հաստատությունն իրականացնում է երեխաների հավասար իրավունքներին, հանդուրժողականությանը նվիրված և նման այլ ուսումնական ծրագրեր:

Հաստատության աշխատակազմը արդիականացնում է իր գիտելիքներն ու հմտությունները ներառական կրթության ոլորտում.

6. վերջին 5 տարում տնօրինությունը մասնակցել է ներառական հաստատությունների կառավարման թեմայով վերապատրաստումների.
7. հաստատությունն ունի ներառական կրթության ուղղությամբ վերապատրաստված և վերապատրաստող ուսուցիչներ: Վերջին 5 տարում ներառական կրթության թեմաներով վերապատրաստում անցած ուսուցիչների թիվը:

Հաստատությունն ունի բավարար ռեսուրսներ՝ աջակցելու կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների սովորելուն և ուսումնական միջավայրը հարմարեցված է նրանց կարիքներին.

8. հաստատությունում ամենուրեք (դասասենյակներ, դահլիճներ, գրադարաններ և այլն) տեղաշարժման տարբեր խնդիրներ ունեցող անձնաց համար ապահովված է ֆիզիկական մատչելիություն.
9. հաստատությունն ունի կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողների հոգեբանամանկավարժական աջակցության թիմ (հատուկ մանկավարժ, սոցիալական աշխատող, հոգեբան, ուսուցիչ օգնական և այլն).
10. հաստատությունում առկա են բավարար քանակի և որակի ուսումնամեթոդական նյութեր և սարքավորումներ ֆունկցիաների տարատեսակ սահմանափակումներ ունեցող սովորողների համար.
11. հաստատությունում առկա են բավարար քանակի և որակի ուսումնամեթոդական նյութեր և սարքավորումներ լսողության և տեսողության ֆունկցիայի բացակայություն կամ սահմանափակում ունեցող սովորողների համար.
12. հաստատության դասասենյակների դասավորվածությունն այնպիսին է, որ կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողները մեկուսացված չեն.
13. հաստատությունն ունի ռեսուրս-սենյակ կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողների համար.
14. հաստատության ռեսուրս-սենյակ այցելող կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողների թիվը և տոկոսը.
15. հաստատության ռեսուրս-սենյակ այցելող կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողների ծնողների (խնամակալների) թիվը և տոկոսը:

Հաստատությունը տեղյակ է դասարանական և արտադասարանական աշխատանքներին կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների հավասար մասնակցությանը խոչընդոտող հանգամանքներից և մշակել ու իրականացնում է դրանք վերացնելու միջոցառումների պլան.

16. հաստատությունում հաղթահարված են ներառականությունը խաթարող ֆիզիկական (թեքահարթակ, հենակ և այլն) խոչընդոտները:
17. հաստատությունում հաղթահարված են ներառականությունը խաթարող սոցիալական (վերաբերմունք, կարծրատիպ) խոչընդոտները:

Ուսուցիչները կարողանում են հարմարեցնել ուսումնական ծրագիրը, դասի պլանն ու ուսուցանման գործընթացը կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների կարիքներին և մշտապես խրախուսում են նրանց.

18. Անհատական ուսումնական պլանները (ԱՌԻՊ) մշակվում են համաձայն հանրակրթության պետական չափորոշիչի և առարկայական ծրագրերի՝ հաշվի առնելով սովորողների կարիքները, ընդունակությունները, հնարավորությունները, ձեռքբերումները և առաջընթացը:
19. ուսուցիչների թիվը, ովքեր ունեն դրական դիրքորոշում ներառական կրթության նկատմամբ:
20. ուսուցիչները գիտակցում են ներառական կրթության վերաբերյալ կարծրատիպերի առկայությունը, դրանց վերացման անհրաժեշտությունը և ձեռնարկում են համապատասխան քայլեր:
21. ուսուցիչներն ունեն հավասար վերաբերմունք բոլոր սովորողների նկատմամբ, անկախ նրանց միջև եղած տարբերություններից և նրանց առանձնահատուկ կարիքներից:
22. ուսուցիչները կարողանում են հայտնաբերել կարծրատիպեր ամրապնդող վարքագիծ կամ երևույթ դասարանում, դպրոցում, ուսումնական նյութերում, և նույնիսկ սեփական վարքագծում:

Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաները հավասարապես մասնակցում են դպրոցի և դասի բոլոր գործընթացներին՝ ըստ իրենց կարողությունների առավելագույն աստիճանի.

23. հաստատության այն սովորողների թիվը և տոկոսը, ովքեր ունեն կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք:
24. հաստատությունից հեռացած/ուսումն անավարտ թողած կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողների թիվը և տոկոսը:
25. կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողների բացակայությունների միջին թիվը, ժամ/սովորող:
26. արտադասարանական աշխատանքների խմբակներում ներառվող և աշխատանքներին մասնակցող կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողների թիվը և տոկոսը:
27. հաստատության աշակերտական խորհրդում կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողների թիվը:

Հաստատության սովորողները գիտակցում են կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող իրենց ընկերների նկատմամբ գոյություն ունեցող կարծրատիպերի վերացման անհրաժեշտությունը և օգնում են փոխել դրանք.

28. կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողների նկատմամբ հանդուրժողականության ձևավորմանն ուղղված աշակերտական նախաձեռնությունների թիվը և ձևերը:
29. հաստատության կայքում և/կամ աշակերտական թերթում կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների կամ հաշմանդամության թեմայով սովորողների կողմից պատրաստված նյութերի, հոդվածների, ֆոտոնկարների, և այլ հրապարակումների թիվը:

Հաստատությունում ապահովված է սեռերի, և ազգային փոքրամասնությունների երեխաների միջև հավասարությունը.

30. սեռերի հավասարության գործակիցը՝ հաստատությունում սովորող տղաների թվի հարաբերությունը աղջիկների թվին.
31. Աշակերտական խորհրդում սեռերի հավասարության գործակիցը՝ խորհրդի անդամ աղջիկների թվի հարաբերությունը տղաների թվին.
32. գերազանց առաջադիմությամբ տղաների թվի հարաբերությունը գերազանց առաջադիմությամբ աղջիկների թվին.
33. տարեկան անբավարար գնահատական(ներ) ունեցող տղաների թվի հարաբերությունը տարեկան անբավարար գնահատական(ներ) ունեցող աղջիկների թվին.
34. տղաների տարեկան միջին բացակայությունների թվի հարաբերությունը աղջիկների տարեկան միջին բացակայությունների թվին (ժամերով).
35. «մաթեմատիկա», «ֆիզիկա», «քիմիա» և «կենսաբանություն» առարկաներից տղաների և աղջիկների միջին առաջադիմությունը.
36. հաստատությունում սովորող ազգային փոքրամասնությունների երեխաների թիվը և տոկոսը.
37. աշակերտական խորհրդի անդամ ազգային փոքրամասնությունների երեխաների թիվը.
38. հաստատությունում սովորող ազգային փոքրամասնությունների երեխաների միջին տարեկան առաջադիմությունը/գնահատականները.
39. անվճար դասագրքեր ստացող սովորողների թիվը և տոկոսը.
40. անվճար սնունդ ստացող սովորողների թիվը և տոկոսը.
41. սոցիալապես անապահով ընտանիքներից սովորողների համար հաստատության իրականացրած սոցիալական աջակցության ծրագրերը և դրանց թիվը.
42. հաստատության կողմից իրականացված ներառական կրթությանն առնչվող արտադասարանական միջոցառումների թիվը՝ ըստ դասարանների (գրույցներ, ֆիլմերի դիտում, քննարկումներ. կլոր-սեղաններ, սեմինարներ, էքսկուրսիաներ և այլն):

Ներառական կրթության և հավասարության ապահովումը նկարագրող հիմնական ցուցանիշներին և չափանիշներին հաստատության համապատասխանությունը գնահատելու ձևերը ներառում են և՛ փաստաթղթային ուսումնասիրություն, և՛ դիտարկում-փաստագրում, և՛ հարցումների իրականացում:

Մաս 4-ում բերված չափանիշներ 1-ից 13-ի, 16-ից 18-ի և 20-ից 22-ի և 41-ի համար անհրաժեշտ է կատարել փաստաթղթային ուսումնասիրություն և դիտարկում-փաստագրում կամ հարցումներ և դրանք իրականացնելուց հետո լրացնել ստորև Աղյուսակ 26-ը:

Աղյուսակ 26. Հաստատությունում ներառական կրթության իրականացմանը վերաբերվող չափանիշներ

Չափանիշ	Այո	Ոչ	Մեմաբանություն
Ներառական կրթության զարգացումը որպես նպատակ ամրագրված է հաստատության զարգացման ծրագրում			(Եթե այո, ապա կատարել հղում:)
Հաստատության զարգացման ծրագրում պլանավորված են ներառական կրթության ապահովմանն ուղղված համապատասխան միջոցառումներ, այդ թվում ուսուցիչների վերապատրաստումներ			(Եթե այո, ապա կատարել հղում և թվարկել ներառական կրթության ապահովմանն ուղղված համապատասխան միջոցառումները:)
Հաստատության տնօրենն ունի ներառական			(Եթե այո, ապա նշել)

կրթության գործընթացի համակարգման լիազորություններով տեղակալ/կամ այն պատվիրակված է տեղակալներից որևէ մեկին		<i>համապատասխան աշխատակցի տվյալները և նկարագրել պարտականությունների շրջանակաը։)</i>
Հաստատության վեբ կայքում գործում է ներառական կրթության բաժին՝ ընտանիքի և համայնքի հետ հետադարձ կապի հնարավորությամբ		<i>(Եթե այո, ապա նկարագրել վեբ կայքի ներառական կրթության բաժինը, տեղադրված նյութերը, դրանց թարմեցման հաճախականությունը, և այլն։)</i>
Հաստատությունն իրականացնում է երեխաների հավասար իրավունքներին, հանդուրժողականությանը նվիրված և նման այլ ուսումնական ծրագրեր։		<i>(Եթե այո, ապա նշել այդ ծրագրերը/դասընթացները, ներառված սովորողների թիվը ըստ դասարանների, դրանց հատկացված շաբաթեկան ժամերը ըստ դասարանների, և գնահատել դրանց արդյունավետությունը։)</i>
Վերջին 5 տարում տնօրինությունը մասնակցել է ներառական հաստատությունների կառավարման թեմայով վերապրաստման		<i>(Եթե այո, ապա նշել վերապատրաստող կազմակերպությունը, վերապատրաստման ամսաթիվը, և տևողությունը ժամերով, ինչպես նաև մեկնաբանել դրա արդյունավետությունը։)</i>
Հաստատությունն ունի ներառական կրթության թեմաներով վերապատրաստված և վերապատրաստող ուսուցիչներ։ Վերջին 5 տարում ներառական կրթության թեմաներով վերապատրաստում անցած ուսուցիչների թիվը		<i>(Եթե այո, ապա նշել վերապատրաստված ուսուցիչների թիվը, և որպես ուսուցիչ վերապատրաստող վերապատրաստված ուսուցիչների թիվը և տոկոսը։ Նշել նաև վերապատրաստող կազմակերպությունը, վերապատրաստման ամսաթիվը, և տևողությունը ժամերով, ինչպես նաև մեկնաբանել վերապատրաստումների արդյունավետությունը։)</i>
Հաստատությունում ամենուրեք (դասասենյակներ, դահլիճներ, գրադարաններ և այլն) ապահովված է տեղաշարժման տարբեր խնդիրներ ունեցող անձնաց համար ֆիզիկական մատչելիություն		<i>(Եթե այո, ապա նկարագրել ինչպիսի պայմաններ են ստեղծված տեղաշարժման տարբեր խնդիրներ ունեցող անձնաց համար ֆիզիկական մատչելիության ապահովման համար։)</i>
Հաստատությունն ունի կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողների հոգեբանամանկավարժական աջակցության թիմ (հատուկ մանկավարժ, սոցիալական աշխատող, հոգեբան, ուսուցչի օգնական և այլն)		<i>(Եթե այո, ապա թվարկել հոգեբանամանկավարժական աջակցության հաստիքերը, նշել ինչպես է կազմակերպվում նրանց աշխատանքը։ Նկարագրել նաև ներառական կրթության ուղղությամբ համապատասխան աշխատողների պարտականությունների շրջանակը, կրթության առանձնահատուկ պայմաններ կարիք ունեցող սովորողների հետ վարվող աշխանքները, լրացուցիչ հաստիքների կարիքը և այլն։ Հաշվարկել հոգեբանամանկավարժական</i>

			<i>աջակցության թիմի աշխատակիցների թվի հարաբերակցությունը ԿԱՊԿ ունեցող սովորողների թվին)</i>
Հաստատությունում առկա են բավարար քանակի և որակի սարքավորումներ և ուսումնամեթոդական նյութեր ֆունկցիաների տարատեսակ սահմանափակումներ ունեցող սովորողների համար			<i>(Եթե այո, ապա թվարկել ինչ սարքավորումներ և ուսումնամեթոդական նյութեր ունի հաստատությունը ֆունկցիաների տարատեսակ սահմանափակումներ ունեցող սովորողների համար, դրանց քանակը, ձեռք բերման տարեթիվը, ֆիզիկական վիճակը, օգտագործման հաճախականությունն ու արդյունավետությունը և այլն: Նշել նաև լրացուցիչ սարքավորումների և ուսումնամեթոդական նյութերի կարիքը:)</i>
Հաստատությունում առկա են բավարար քանակի և որակի սարքավորումներ և ուսումնամեթոդական նյութեր լսողության և տեսողության ֆունկցիայի բացակայություն կամ սահմանափակում ունեցող սովորողների համար			<i>(Եթե այո, ապա թվարկել ինչ սարքավորումներ և ուսումնամեթոդական նյութեր ունի հաստատությունը լսողության և տեսողության ֆունկցիայի բացակայություն կամ սահմանափակում ունեցող սովորողների համար, դրանց քանակը, ձեռք բերման տարեթիվը, ֆիզիկական վիճակը, օգտագործման հաճախականությունն ու արդյունավետությունը և այլն: Նշել նաև լրացուցիչ սարքավորումների և ուսումնամեթոդական նյութերի կարիքը:)</i>
Դասասենյակների դասավորվածությունն այնպիսին է, որ կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողները մեկուսացված չեն			<i>(Եթե այո, ապա նկարագրել կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողների համար ուսուցման կազմակերպման պայմանները, դասասենյակների դասավորվածությունը, ինչպես նաև նրանց դասերին մասնակցության պայմաններն ու ձևերը:)</i>
Հաստատությունն ունի ռեսուրս-սենյակ կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողների համար			<i>(Եթե այո, ապա նկարագրել կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողների համար նախատեսված ռեսուրս-սենյակի ֆիզիկական վիճակը, չափերը, հագեցվածությունը սարքավորումներով և ինչպես նաև ուսումնամեթոդական նյութերով, ու սենյակի օգտագործման հաճախականությունը: Նշել նաև լրացուցիչ սարքավորումների և ուսումնամեթոդական նյութերի կարիքը:)</i>

Հաստատությունում հաղթահարված են ներառականությունը խաթարող ֆիզիկական (թեքահարթակ, հենակ և այլն) խոչընդոտները		(Եթե այո, ապա նկարագրել, թե ինչպես և մանրամասնել ինչ պայմաններ կան հաստատությունում կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողների համարօրինակ՝ թեքահարթակ, հենակներ և այլն: Թվարկել նաև լչացուցիչ կարիքները:)
Հաստատությունում հաղթահարված են ներառականությունը խաթարող սոցիալական (վերաբերմունք, կարծրատիպ) խոչընդոտները		(Կատարել հարցում պարզելու, թե արդյոք հաստատությունում հաղթահարված են ներառականությունը խաթարող սոցիալական (վերաբերմունք, կարծրատիպ) խոչընդոտները: Հարցման մեջ ներառել ուսուցիչներին, սովորողներին, կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողներին, ծնողներին, և վարչական կազմը: Նկարագրել, հարցման արդյուքները:)
Անհատական ուսումնական պլանները (ԱՌԴ) մշակվում են համաձայն հանրակրթության պետական չափորոշիչի և առարկայական ծրագրերի՝ հաշվի առնելով սովորողների կարիքները, ընդունակությունները, հնարավորությունները, ձեռքբերումները և առաջընթացը		(Եթե այո, ապա մանրամասնել, կարելի է բերել մեջբերումներ ԱՌԴ-ներից:)
Ուսուցիչների թիվը, ովքեր ունեն դրական դիրքորոշում ներառական կրթության նկատմամբ		(Ուսուցիչների դիրքորոշումը պարզելու նպատակով անհրաժեշտ է իրականացնել հարցումներ ուսուցիչների, սովորողների, կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողների, ծնողների և վարչական կազմի շրջանում: Ուսուցիչների շրջանում հետազոտության արդյուքներով հաշվարկել նրանց թիվը, ովքեր ունեն դրական դիրքորոշում ներառական կրթության նկատմամբ:)
Ուսուցիչները գիտակցում են ներառական կրթության վերաբերյալ կարծրատիպերի առկայությունը, դրանց վերացման անհրաժեշտությունը և ձեռնարկում են համապատասխան քայլեր		(Ուսուցիչների դիրքորոշումը պարզելու նպատակով անհրաժեշտ է իրականացնել հարցումներ ուսուցիչների, սովորողների, կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողների, ծնողների և վարչական կազմի շրջանում:)
Ուսուցիչներն ունեն հավասար վերաբերմունք բոլոր սովորողների նկատմամբ, անկախ նրանց միջև եղած տարբերություններից և նրանց առանձնահատուկ կարիքներից		(Ուսուցիչների վերաբերմունքը պարզելու նպատակով անհրաժեշտ է իրականացնել հարցումներ ուսուցիչների, սովորողների, կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողների, ծնողների, և

Ուսուցիչները կարողանում են հայտնաբերել կարծրատիպեր ամրապնդող վարքագիծ, երևույթ դասարանում, դպրոցում, ուսումնական նյութերում, և նույնիսկ սեփական վարքագծում		<i>վարչական կազմի շրջանում:)</i> <i>(Կարծրատիպեր ամրապնդող վարքագիծ կամ երևույթ հայտաբերելու ուսուցիչների ունակությունը պարզելու նպատակով անհրաժեշտ է հրականացնել հարցումներ ուսուցիչների, սովորողների, կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողների և նրանց ծնողների, ինչպես նաև վարչական կազմի շրջանում:)</i>
Սոցիալապես անապահով ընտանիքներից սովորողների համար հաստատության իրականացրած սոցիալական աջակցության ծրագրերը		<i>(Եթե այո, ապա նկարագրել, թե ինչպիսի սոցիալական աջակցության ծրագրեր է իրականացնում հաստատությունը սոցիալապես անապահով ընտանիքներից սովորողների համար, այդ ծրագրերին մասնակից սովորողների թիվը և այլն:)</i>

Ամփոփել ներառական կրթության և հավասարության ապահովման ուղղությամբ հաստատության հիմնական չափանիշները և ցուցանիշները, կատարել եզրահանգումներ ու առաջարկել լուծումներ դրանց բարելավման վերաբերյալ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Մաս 4-ում բերված ցուցանիշներ 14, 15, 19, և 23-ից 42-ի համար անհրաժեշտ է կատարել փաստաթղթային ուսումնասիրություն և փաստագրում, այնուհետև լրացնել ստորև Աղյուսակ 27-ը:

Աղյուսակ 27. Տվյալներ հաստատությունում ներառական կրթության իրականացման և հավասարության ապահովման խնդիրների վերաբերյալ

Ցուցանիշ	2015-2016 ուստարի	2016-2017 ուստարի	2017-2018 ուստարի
Ռեսուրս-սենյակ այցելող կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողների թիվը (ԿԱՊԿ) և տոկոսը (Հաշվարկ. ռեսուրս-սենյակ այցելող ԿԱՊԿ ունեցող սովորողների թվի հարաբերությունը ԿԱՊԿ ունեցող սովորողների ընդհանուր թվին՝ տոկոսային արտահայտմամբ)			
Ռեսուրս-սենյակ այցելող ԿԱՊԿ ունեցող սովորողների ծնողների (խնամակալների)			

թիվը և տոկոսը(Հաշվարկ. ռեսուրս-սենյակ այցելող ԿԱՊԿ ունեցող սովորողների ծնողների (խնամակալների) թվի հարաբերությունը ԿԱՊԿ ունեցող սովորողների ծնողների (խնամակալների) ընդհանուր թվին՝տոկոսային արտահայտմամբ)			
Հաստատության այն սովորողների թիվը և տոկոսը, ովքեր ունեն կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք (Հաշվարկ. ԿԱՊԿ ունեցող սովորողների թվի հարաբերությունը սովորողների ընդհանուր թվին՝տոկոսային արտահայտմամբ; սովորողների թիվը և տոկոսը հաշվարկել ըստ հաշմանդամության և կարիքների տիպերի)			
Հաստատությունից դուրս եկած (ուսումն անավարտ թողած) ԿԱՊԿ ունեցող սովորողների թիվը (Հաշվարկ. հաստատությունից հեռացած/ուսումն անավարտ թողած ԿԱՊԿ ունեցող սովորողների թվի հարաբերությունը ԿԱՊԿ ունեցող սովորողների ընդհանուր թվին՝տոկոսային արտահայտմամբ)			
ԿԱՊԿ ունեցող սովորողների բացակայությունների միջին թիվը (ժամ/սովորող) (Հաշվարկ. ԿԱՊԿ ունեցող սովորողների բացակայությունների տարեկան ընդհանուր թվի հարաբերությունը ԿԱՊԿ ունեցող սովորողների ընդհանուր թվին)			
Արտադասարանական աշխատանքների խմբակներում ներառվող և աշխատանքներին մասնակցող ԿԱՊԿ սովորողների թիվը և տոկոսը (Հաշվարկ. արտադասարանական աշխատանքների խմբակներում ներառվող և աշխատանքներին մասնակցող ԿԱՊԿ ունեցող սովորողների թվի հարաբերությունը ԿԱՊԿ ունեցող սովորողների ընդհանուր թվին՝տոկոսային արտահայտմամբ)			
Դպրոցի աշակերտական խորհրդում ԿԱՊԿ ունեցող սովորողների թիվը			
ԿԱՊԿ կարիք ունեցող սովորողների նկատմամբ հանդուրժողականության ձևավորմանն ուղղված աշակերտական նախաձեռնությունների թիվը և ձևերը			
Հաստատության վեբ կայքում և/կամ աշակերտական թերթում ԿԱՊԿ ունեցող անձաց կամ հաշմանդամության թեմայով սովորողների կողմից պատրաստված նյութերի, հոդվածների, ֆոտոնկարների, և այլ հրապարակումների թիվը:			

Աշակերտական խորհրդի կազմում ԿԱՊԿ ունեցող սովորողների թիվը			
Սեռերի հավասարության գործակիցը՝ հաստատությունում սովորող տղաների թվի հարաբերությունը աղջիկների թվին			
Աշակերտական խորհրդում սեռերի հավասարության գործակիցը՝ խորհրդի անդամ աղջիկների թվի հարաբերությունը տղաների թվին			
Գերազանց առաջադիմությամբ տղաների թվի հարաբերությունը գերազանց առաջադիմությամբ աղջիկների թվին			
Տարեկան անբավարար գնահատական(ներ) ունեցող տղաների թվի հարաբերությունը տարեկան անբավարար գնահատական(ներ) ունեցող աղջիկների թվին			
Տղաների տարեկան միջին բացակայությունների թվի հարաբերությունը աղջիկների տարեկան միջին բացակայությունների թվին (ժամերով)			
«Մաթեմատիկա», «Ֆիզիկա», «քիմիա» և «Կենսաբանություն» առարկաներից տղաների և աղջիկների միջին առաջադիմությունը/տարեկան գնահատականները			
Հաստատությունում սովորող ազգային փոքրամասնությունների երեխաների թիվը և տոկոսը (Հաշվարկ. հաստատությունում սովորող ազգային փոքրամասնությունների երեխաների թվի հարաբերությունը սովորողների ընդհանուր թվին)			
Աշակերտական խորհրդի անդամ ազգային փոքրամասնությունների երեխաների թիվը			
Հաստատությունում սովորող ազգային փոքրամասնությունների երեխաների միջին տարեկան առաջադիմությունը/գնահատականները			
Անվճար դասագրքեր ստացող սովորողների թիվը և տոկոսը (Հաշվարկ. անվճար դասագրքեր ստացող սովորողների թվի հարաբերությունը սովորողների ընդհանուր թվին)			
Անվճար սնունդ ստացող սովորողների թիվը և տոկոսը (Հաշվարկ. անվճար սնունդ ստացող սովորողների թվի հարաբերությունը սովորողների ընդհանուր թվին)			
Հաստատության կողմից իրականացված ներառական կրթությանն առնչվող արտադասարանական միջոցառումների թիվը՝ ըստ դասարանների (գրույցներ, ֆիլմերի դիտում, քննարկումներ. կլոր-սեղաններ, սեմինարներ, էքսկուրսիաներ և այլն):			

Սոցիալապես անապահով ընտանիքներից սովորողների համար հաստատության իրականացրած սոցիալական աջակցության ծրագրերի թիվը			

Ամփոփել ներառական կրթության իրականացման և հավասարության ապահովման ոլորտում հաստատության հիմնական ցուցանիշները, վերլուծել դրանք և կատարել եզրահանգումներ ու առաջարկություններ դրանց բարելավված վերաբերյալ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Մաս 5. Համայնքային մասնակցություն

«Ծնողները, ընտանիքները, մանկավարժները և համայնքները միասնաբար – սա է այն լավագույն համագործակցությունը, որը կարող է ապահովել, որ բոլոր աշակերտները ստանան անհրաժեշտ աջակցություն և ապահովված լինեն պահանջվող ռեսուրսներով՝ իրենց ուսման և կյանքի մեջ հաջողությունների հասնելու նպատակով:

Միջազգայնորեն տարանջատում են ծնողների, ընտանիքների, և համայնքների մասնակցության 6 ձև: Դրանք են՝

- ծնողական և ընտանեկան խնամքը, ուշադրությունը և հոգածությունը երեխայի հանդեպ.
- ծնողների, ընտանիքների և համայնքների մշտական հաղորդակցությունը (կապը) հաստատության հետ.
- ծնողների, ընտանիքների և համայնքների կամավորական բնույթի գործունեությունը՝ ուղղված հաստատությանն օժանդակելուն.
- աջակցությունը երեխային իր տնային աշխատանքների կատարման մեջ և սովորելու գործընթացում.
- ծնողների, ընտանիքների, և համայնքների ներգրավվածությունը ուսումնական հաստատության կողմից որոշումների կայացման գործընթացում.
- հաստատության համագործակցությունը տեղական իշխանությունների և համայնքների հետ:»

(NEA Education Policy and Practice Department (Center for Great Public Schools) 1201 16th St., NW, Washington, D.C. 20036)

Այսպիսով ծնողների, ընտանիքների և համայնքի մասնակցությունը համարվում է ուսումնական հաստատության գործունեության բարելավման կարևոր միջոց: Մասնակցության առաջնային և կարևորագույն ձևն է երեխայի հանդեպ խնամքը, ուշադրությունը և հոգածությունը ծնողների և ընտանիքի կողմից, ներառյալ՝ ուսումնական հաստատություն երեխայի կանոնավոր հաճախումն ապահովելը: Անհրաժեշտ է նաև ծնողների և ընտանիքների մշտական հաղորդակցությունը և կապը ուսումնական հաստատության հետ, ծնողական ժողովներին կանոնավոր մասնակցությունը՝ երեխայի բացակայությունների, առաջադիմության, հաջողությունների և խնդիրների վերաբերյալ տեղեկացված լինելու և նրան աջակցելու համար: Ծնողական և ընտանեկան մասնակցության տեսանկյունից շատ կարևոր է նաև երեխայի տնային հանձնարարությունների կատարումը վերահսկելը և անհրաժեշտության դեպքում նրան աջակցելը՝ նպաստելով երեխայի մոտ սովորելու նկատմամբ սիրո և հակումների առաջացմանը: Ծնողներն իրավունք ունեն հետևել երեխայի ուսումնառությանը ուսումնական հաստատությունում, մասնակցել դասալսումներին, սակայն մեր երկրում նրանց մասնակցության այս ձևը տարածված չէ և ծնողների մասնակցության աստիճանը երեխայի ուսումնառության գործընթացին հաստատությունում հիմնականում ցածր է:

Մասնակցության ամենատարածված ձևը Հայաստանում ծնողների, ընտանիքների, և համայնքների կամավորական բնույթի գործունեությունն է՝ հաստատությանն օժանդակելու և երեխաների համար միջոցառումներ կազմակերպելու նպատակով: Ընտանիքները, ծնողները և համայնքները հաստատությանն օժանդակում են կամավոր դրամական ներդրումներով, աշխատանքով, գույքով կամ նյութերով, ինչպես նաև միջոցառումների կազմակերպմամբ և դրանց մասնակցությամբ:

Մասնակցության առավել բարձր մակարդակի հասնելու համար կարևոր նշանակություն ունի ծնողների և համայնքների ներգրավվածությունը ուսումնական հաստատության կողմից որոշումների կայացմանը, ինչը Հայաստանում ապահովվում է հաստատության կոլեգիալ կառավարման մարմնի՝ խորհրդի, ինստիտուտի միջոցով: Խորհրդի կազմում ներառվում են հաստատության սովորողների ծնողները, մանկավարժները, տարածքային կառավարման մարմնի, նախարարության և տեղական ինքնակառավարման մարմնի ներկայացուցիչները: Խորհրդի լիազորություններն են՝

- հիմնադրի սահմանած կարգով տնօրեն ընտրելը.
- հանրակրթական դպրոցի ուսուցչի թափուր տեղի համար մրցույթի կարգը հաստատելը.
- հոգաբարձուների խորհրդի կողմից ներկայացված նախահաշիվը, ինչպես նաև նպատակային ծրագրերը քննարկելը, որոնց քննարկումներին կարող է մասնակցել հոգաբարձուների խորհրդի լիազոր ներկայացուցիչը.
- գույքի օտարման և (կամ) ձեռքբերման հետ կապված խոշոր գործարքների վերաբերյալ տնօրենի ներկայացրած առաջարկությունները լսելը և դրանց հավանություն տալը.
- հիմնադրի սահմանած կարգով հանրակրթական դպրոցի շահույթի տնօրինման հիմնական ուղղությունները և համամասնությունները սահմանելը:

Բացի այդ ուսումնական հաստատության կրթական գործունեության արդյունավետ կազմակերպման նպատակով ձևավորվում են խորհրդակցական մարմիններ՝ մանկավարժական, ծնողական, աշակերտական խորհուրդներ, առարկայական մեթոդական միավորումներ: Ուսումնական հաստատության կանոնադրությամբ կարող են նախատեսվել նաև այլ խորհրդակցական մարմիններ՝ հոգաբարձուների և այլ խորհուրդներ: Ուսումնական հաստատության կառավարմանը մասնակցում են ուսումնական հաստատության աշակերտական խորհրդի անդամները՝ խորհրդակցական ձայնի իրավունքով:

Մասնակցության բարձրացման կարևոր գործոններից է հաստատության կողմից իրականացված քայլերը, որոնք ուղղված են հաստատության և տեղական ինքնակառավարման մարմինների/համայնքների հետ, ինչպես նաև զանազան համայնքային կառույցների հետ համագործակցության ամրապնդմանը: Ոչ միայն համայնքը պետք է ակտիվորեն մասնակցի հաստատության գործունեությանը, այլ նաև պետք է գործի հետադարձ կապը: Հաստատությունը գործուն մասնակցություն պետք է ունենա համայնքի հիմնախնդիրների լուծմանը՝ այդ գործընթացում ներգրավելով նաև սովորողներին: Այն պետք է հանդիսանա տվյալ համայնքի կրթամշակութային կենտրոնը, լինի համայնքահեն:

Հաստատության գործունեության ներքին գնահատման գործընթացը պետք է բացահայտի, թե որքանով է արդյունավետ սովորող-ԻՄՁ/ընտանիք-հաստատություն-համայնք համագործակցությունը և որքանով է այն նպաստում կրթության որակի բարձրացմանը:

Ծնողների/ընտանիքների և համայնքի մասնակցությունը նկարագրող ցուցանիշներին և չափանիշներին հաստատության համապատասխանությունը գնահատելու ձևերը ներառում են ինչպես փաստաթղթային ուսումնասիրություն, փաստագրում և դիտարկում, այնպես էլ հարցում:

Ստորև բերվում են սովորողների և նրանց ծնողների մասնակցության վերաբերյալ ցուցանիշները:

Հաստատության մթնոլորտը նպաստում է սովորողների և տնօրինության համագործակցությանը: Տնօրինությունը խրախուսում է ակտիվ սովորողների

մասնակցությունը հաստատության գործունեությանը, խթանում է սովորողների նախաձեռնությունները, օժանդակում է դրանց իրագործմանը.

1. Սովորողների մասնակցությունը իրենց վերաբերող խնդրահարույց հարցերի շուրջ հաստատության ղեկավարության կողմից որոշումների կայացմանը, նման դեպքերի թիվը և մասնակցություն ունեցած սովորողների տոկոսը.
2. սովորողների կողմից առաջարկված նոր նախաձեռնությունները և դրանց թիվը, նախաձեռնություններին մասնակցություն ունեցած սովորողների տոկոսը.
3. սովորողների կողմից կազմակերպած միջոցառումները և դրանց թիվը, միջոցառումներին մասնակցություն ունեցած սովորողների տոկոսը.
4. սովորողների մասնակցությունը հաստատության ներքին կարգապահական կանոնների մշակմանը, մասնակցություն ունեցած սովորողների տոկոսը.
5. իրենց հուզող հարցերի վերաբերյալ սովորողների կողմից կազմակերպված համաժողովները, սեմինարները, կլոր-սեղանները, քննարկումները, դրանց թիվը, և մասնակցություն ունեցած սովորողների տոկոսը.
6. սովորող-սովորող և սովորող-ուսուցիչ հարաբերությունները հաստատությունում:

Հաստատությունում գործում է ժողովրդավարության և ինքնավարության սկզբունքներին համապատասխան աշակերտական խորհուրդ, որի ներկայացրած առաջարկություններն ամբողջությամբ արտացոլում են սովորողների կարիքները: Հաստատության աշակերտական խորհրդն իր գործունեությունը կառուցում է փոխադարձ հարգանքի, աշակերտների, ծնողների և տնօրինության փոխադարձ վստահության ու աջակցության մթնոլորտում, իրականացնում է հանրօգուտ աշխատանք.

7. Աշակերտական խորհրդի կողմից նախաձեռնած քայլերն` ուղղված ուսման մեջ կամ այլ հարցերում խնդիրներ ունեցող սովորողներին աջակցելուն.
8. աշակերտական խորհրդի կողմից ձեռնարկած միջոցները` սովորողների միջև ծագած վեճերին և խնդիրներին լուծում տալու նպատակով.
9. աշակերտական խորհրդի կողմից նախաձեռնած միջոցառումները, ներառյալ` կազմակերպված շաբաթօրյակները, հաստատության և դպրոցամերձ տարածքի մաքրման աշխատանքները; դրանց հաճախականությունը և մասնակից սովորողների տոկոսը.
10. աշակերտական խորհրդի գործունեության համապատասխանությունը ժողովրդավարության և ինքնավարության սկզբունքներին:

Հաստատության ծնողական խորհուրդը սերտ համագործակցում է տնօրինության և աշակերտական խորհրդի հետ, նպաստում է սովորողների ուսումնադաստիարակչական աշխատանքներին.

11. Սովորողների ուսումնադաստիարակչական գործընթացի վերաբերյալ ծնողական խորհրդի կողմից տնօրինությանը ներկայացրած առաջարկությունները, դրանց թիվը և ընդունված առաջարկների տոկոսը ներկայացվածի նկատմամբ.
12. ծնողական խորհրդի կողմից կազմակերպված միջոցառումները` հանդեսները, հավաքները, երեկույթները, էքսկուրսիաները, ճանաչողական այցերը և այլն ու դրանց թիվը; մասնակից ծնողների թիվը և սովորողների տոկոսը
13. ծնողական խորհրդի կողմից ուսուցիչներին խրախուսելու, նրանց նկատմամբ կարգապահական կամ այլ տույժեր կիրառելու և նմանատիպ առաջարկները, դրանց թիվը.

14. ծնողական խորհրդի հանդիպումների հաճախականությունը և դրանց ընթացքում քննարկված հարցերի շրջանակները.
15. ծնողական խորհրդի կողմից հաստատության ծնողագուրկ և սոցիալապես անապահով ընտանիքներից սովորողներին տրամադարվող աջակցությունը, ձևերը և աջակցություն ստացող սովորողների տոկոսը.
16. ծնողական և աշակերտական խորհրդների համագործակցությունը և դրանց ձևերը.
17. հաստատության առօրյաից և տեղի ունեցող իրադարձություններից ծնողների տեղեկացվածության աստիճանը.
18. ծնողների ներգրավվածությունը սովորողների արտադպրոցական և արտադասարանական աշխատանքներին, ներգրավվածության ձևերը և նման աշխատանքներում ներառված ծնողների տոկոսը.
19. ծնողների տոկոսը, որոնք օգտվում են <http://www.dasaran.am>, <http://ktak.am>, <http://www.amedu.am>, <http://forum.amedu.am/>, <http://lib.amedu.am>, և այլ կրթական կայքերից, ինչպես նաև հաստատության կայքից:

Հաստատությունը և համայնքը համագործակցում են և հաստատությունը վարում է ակտիվ հասարակական կյանք.

20. հաստատության շենքային պայմանների բարելավման, տարածքի բարեկարգման, ուսումնանյութական բազայի համալրման և այլ աշխատանքներին համայնքի մասնակցությունը, այդ ուղղությամբ կատարված ներդրումները.
21. համայնքային հիմնախնդիրների վերաբերյալ սովորողների տեղեկացվածությունը և նրանց մասնակցությունը համայնքի աշխատանքներին, մասնակցության ձևերը; մասնակցություն ունեցած սովորողների տոկոսը.
22. հաստատության կողմից համայնքի բնակիչների համար կազմակերպված և անցկացված միջոցառումները և դրանց թիվը; մասնակից սովորողների տոկոսը և համայնքի ներկայացուցիչների թիվը.
23. հաստատության կողմից ՀԿ-ների հետ համատեղ իրականացված կրթական ծրագրերը և մասնակից սովորողների թիվը՝ ըստ ծրագրերի:

Մաս 5-ում բերված 1-ից 5-րդ ցուցանիշներ համար անհրաժեշտ է կատարել սովորողների/տեղեկատվության հավաքագրում, փաստաթղթային ուսումնասիրություն կամ դիտարկում/փաստագրում, այնուհետ լրացնել ստորև աղյուսակ 28-ը:

Աղյուսակ 28. Տվյալներ հաստատության գործունեությանը սովորողների մասնակցության վերաբերյալ

Ցուցանիշ	2015-2016 ուստարի	2016-2017 ուստարի	2017-2018 ուստարի
Սովորողների մասնակցությամբ իրենց վերաբերող խնդրահարույց հարցերի շուրջ ղեկավարության կողմից որոշումների կայացման դեպքերի թիվը	2	3	3
Սովորողների կողմից առաջարկված նոր նախաձեռնությունների թիվը.	2	3	6
Սովորողների կողմից կազմակերպած միջոցառումների թիվը	3	2	4

Իրենց հուզող հարցերի վերաբերյալ սովորողների կողմից կազմակերպված համաժողովների, սեմինարների, կլոր-սեղանների, քննարկումների թիվը	6	5	7
Սովորողների մասնակցությամբ իրենց վերաբերող խնդրահարույց հարցերի շուրջ հաստատության ղեկավարության կողմից կայացրած որոշումները և դրանց կայացմանը մասնակցություն ունեցած սովորողների տոկոսը.			
Նկարագրել քննարկված խնդրահարույց հարցերը և կայացված որոշումները (վերջին 3 տարում)	Ամսաթիվ	Մասնակից սովորողների թիվը և տոկոսը	Մեկնաբանություն
1. Սպորտային գույք ձեռք բերելու ուղիների որոնում		32,3%	
2.Սոցիալապես անապահով երեխաներին օգնություն կազմակերպելու խնդիրը		31,2%	
3. Տնօրինության օժանդակությունը համայնքային և այլ ծրագրերի նախագծեր կազմելիս		32,6%	
Սովորողների կողմից առաջարկված նոր նախաձեռնությունները և նախաձեռնություններին մասնակցություն ունեցած սովորողների տոկոսը			
Առարկված նոր նախաձեռնությունը (վերջին 3 տարում)	Ամսաթիվ	Նախաձեռնության մասնակից սովորողների թիվը և տոկոսը	Մեկնաբանություն
1.Ակումբների ստեղծում /Էկոակումբ, Խաղաղության ակումբ/		21%	
2. Խաղաղության և այլ բնույթի երթերի կազմակերպում համայնքի ներսում		18%	
3.Մասնակցություն տարածքային զարգացման ծրագրերին		15%	
Սովորողների կողմից կազմակերպած միջոցառումները և միջոցառումներին մասնակցություն ունեցած սովորողների տոկոսը			
Միջոցառումը (վերջին 3 տարում)	Ամսաթիվ	Մասնակից սովորողների թիվը և տոկոսը	Համադարոցական և կամդասարանային
1 ՀՀ անկախության տարեդարձ		95%	
2. Եկեղեցական ավանդական տոներ և ծիսակատարություններ		97%	
3.Հոբելյանական ցերեկոյթներ, գրական զեղարվեստական միջոցառումներ		99%	
Սովորողների մասնակցությունը հաստատության ներքին կարգապահական կանոնների մշակմանը և մասնակցություն ունեցած սովորողների տոկոսը			
Նկարագրել հաստատության ներքին կարգապահական կանոնների մշակմանը, սովորողների մասնակցության դեպքերը	Ամսաթիվ	Մասնակից սովորողների թիվը և տոկոսը	Մեկնաբանություն
1.Կարգապահական կանոններով սահմանված՝ սովորողների իրավունքների և պարտականությունների իրագործում տնօրինության հետ համագործակցելով		2%	
2.Ներքին կարգապահական կանոնների մշակմանը և նրանց վարքի		2,5%	

վարվեցողությանն ուղղված միջոցառումներ			
3.Աշակերտների հանգստի և ժամանցի կազմակերպման աշխատանքներում օգնություն դասղեկներին, դասվարներին և տնօրինությանը		30%	
Իրենց հուզող հարցերի վերաբերյալ սովորողների կողմից կազմակերպված համաժողովները, սեմինարները, կլոր-սեղանները, քննարկումները և մասնակցություն ունեցած սովորողների տոկոսը			
Միջոցառումը (վերջին 3 տարում)	Ամսաթիվ	Մասնակից սովորողների թիվը և տոկոսը	Մեկնաբանություն
1.Աշակերտական խորհրդի տարբեր հանձնախմբերի հաշվետվությունների քննարկումներ		80%	
2.Աշակերտական ինքնավարության գործունեությունը ակտիվացնելու շուրջ սեմինարներ՝ մասնագետների հետ համագործակցելու միջոցով		60%	
3.Վնասակար սովորությունները և պայքարը դրանց դեմ/ նկարների , գովազդների , վահանակների ձևավորում, քննարկումներ		86%	
.....			

Ամփոփել սովորողների մասնակցության վերաբերյալ հաստատության հիմնական ցուցանիշները, վերլուծել դրանք, կատարել եզրահանգումներ ու առաջարկել լուծումներ դրանց բարելավման ուղղությամբ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր): **Սովորողների մասնակցությունը հաստատության առօրյային նպաստում է ավելի հետաքրքիր և բովանդակային աշխատանքների կազմակերպմանը, սակայն նրանց նախաձեռնությունները և ինքնուրույնությունը բավարար չէ, ինչի ուղղությամբ հարկավոր է հետևողական գործունեություն ծավալել:**

Մաս 5-ում բերված 7-ից 9-րդ ցուցանիշների և չափանիշներ համար անհրաժեշտ է կատարել տվյալների/տեղեկատվության հավաքագրում, փաստաթղթային ուսումնասիրություն կամ դիտարկում/փաստագրում, այնուհետ լրացնել ստորև Աղյուսակ 29-ը:

Աղյուսակ 29. Տվյալներ հաստատության աշակերտական խորհրդի գործունեության վերաբերյալ

Չափանիշ/ցուցանիշ			
Աշակերտական խորհրդի կողմից նախաձեռնած քայլերն՝ ուղղված ուսման մեջ կամ այլ հարցերում խնդիրներ ունեցող սովորողներին աջակցելուն.			
Նկարագրել աշակերտական խորհրդի կողմից նախաձեռնած քայլերը (վերջին 3 տարում)	Ամսաթիվ	Աջակցություն ստացած սովորողների թիվը և տոկոսը	Մեկնաբանություն
1.Աշակերտների փոխօգնության և համագործակցության կազակերպումը		7,8%	

2. Աշակերտների ներգրավումը տարբեր միջոցառումներին		30%	
3 Համագործակցություն ծնողների հետ, ընտանեկան պայմանների բարելավում		19%	
Աշակերտական խորհրդի կողմից ձեռնարկած միջոցները՝ սովորողների միջև ծագած վեճերին և խնդիրներին լուծում տալու նպատակով			
Նկարագրել աշակերտական խորհրդի կողմից ձեռնարկած միջոցները (վերջին 3 տարում)	Ամսաթիվ	Աջակցություն ստացած սովորողների թիվը և տոկոսը	Մեկնաբանություն
1.Զրուցներ կոնֆլիկտների և դրանց լուծման եղանակների մասին		89%	
2. Ընկերական համագործակցության և փոխօգնության կազմակերպում		19%	
.....			
Աշակերտական խորհրդի կողմից նախաձեռնած միջոցառումները, ներառյալ՝ կազմակերպված շաբաթօրյակները, հաստատության և դպրոցամերձ տարածքի մաքրման աշխատանքները և դրանց հաճախականությունը և մասնակից սովորողների տոկոսը			
Միջոցառումը (վերջին 3 տարում)	Ամսաթիվ	Մասնակից սովորողների թիվը և տոկոսը	Համադպրոցական կամ դասարանային
1 Դասասենյակների մաքրման աշխատանքներ		100%	
2. Դպրոցի շրջապատի մաքրման աշխատանքներ		75%	
3.Ծառերի և թփեր տնկում		45%	

Ամփոփել հաստատության աշակերտական խորհրդի գործունեության ցուցանիշները և ցուցանիշները, չհասնողները, վերլուծել դրանք և կատարել եզրահանգումներ ու առաջարկություններ դրանց բարելավման վերաբերյալ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Մաս 5-ում բերված 11-ից 15-րդ և 18-րդ, 19-րդ ցուցանիշների համար անհրաժեշտ է կատարել տվյալների/տեղեկատվության հավաքագրում, փաստաթղթային ուսումնասիրություն կամ դիտարկում/փաստագրում, այնուհետ լրացնել ստորև աղյուսակ 30-ը:

Աղյուսակ 30. Տվյալներ հաստատության ծնողական խորհրդի գործունեության վերաբերյալ

Ցուցանիշ	2015-2016 ուստարի	2016-2017 ուստարի	2017-2018 ուստարի
Սովորողների ուսումնադաստիարակչական գործընթացի վերաբերյալ ծնողական խորհրդի կողմից տնօրինությանը ներկայացրած առաջարկությունների թիվը և ընդունված առաջարկների տոկոսը ներկայացվածի			

նկատմամբ.			
Ծնողական խորհրդի կողմից տվյալ ուստարում կազմակերպված միջոցառումների՝ հանդեսների, հավաքների, երեկոյթների, էքսկուրսիաների, ճանաչողական այցերի, ժողովների.և այլնի թիվը	15 էքսկուրսիաներ, ճանաչողական այցեր	17 էքսկուրսիաներ, ճանաչողական այցեր	16 էքսկուրսիաներ, ճանաչողական այցեր
Ծնողական խորհրդի կողմից ուսուցիչներին խրախուսելու, նրանց նկատմամբ կարգապահական կամ այլ տույժեր կիրառելու և նմանատիպ առաջարկների թիվը.			
Ծնողական խորհրդի հանդիպումների հաճախականությունը՝ դրանց թիվը ուստարվա ընթացքում	6	5	5
Ծնողական խորհրդի կողմից հաստատության ծնողազուրկ և սոցիալապես անապահով ընտանիքներից աջակցություն ստացող սովորողների տոկոսը տվյալ ուստարում	12 աշ 5,9%	13 աշ. 6,7%	12 աշ 6,2
Սովորողների արտադպրոցական և արտադասարանական աշխատանքներում ներառված ծնողների տոկոսը.	40%	40%	41%
Ծնողների տոկոսը, որոնք օգտվում են http://www.dasaran.am , http://ktak.am , http://www.armedu.am , http://forum.armedu.am/ , http://lib.armedu.am , և այլ կրթական կայքերից, ինչպես նաև հաստատության կայքից	60%	60%	59%
Սովորողների ուսումնադաստիարակչական գործընթացի վերաբերյալ ծնողական խորհրդի կողմից տնօրինությանը ներկայացրած առաջարկությունները			
Առաջարկությունը	Ամսաթիվ	Ուսուցիչների թիվը	Մեկնաբանություն
1. Դասարանային համակարգի անցման խնդիր		21	Համապատասխանեցնել ջեռուցման սեզոնին
2.			
.....			
Ծնողական խորհրդի կողմից տվյալ ուստարում կազմակերպված միջոցառումները՝ հանդեսները, հավաքները, երեկոյթները, էքսկուրսիաները, ճանաչողական այցերը և այլն (վերջին 3 տարում)			
Միջոցառումը	Ամսաթիվ	Մասնակից ծնողների թիվը և սովորողների տոկոսը	Ծնողական ներդրումների չափը
1. էքսկուրսիաները, ճանաչողական այցեր		90%	90%
2.			
...			
Ծնողական խորհրդի կողմից ուսուցիչներին խրախուսելու, նրանց նկատմամբ կարգապահական կամ այլ տույժեր կիրառելու և նմանատիպ առաջարկները (վերջին 3 տարում)			
Առաջարկությունը	Ամսաթիվ	Ուսուցիչների թիվը	Մեկնաբանություն
1.			
2.			

...			
Ծնողական խորհրդի հանդիպումների ընթացքում քննարկված հարցերը (վերջին 3 տարում)			
Նկարագրել քննարկված հարցերը	Ամսաթիվ	Մեկնաբանություն	
1.			
2.			
....			
Ծնողական խորհրդի կողմից հաստատության ծնողագուրկ և սոցիալապես անապահով ընտանիքներից սովորողներին տրամադարվող աջակցությունը, դրանց ձևերը (վերջին 3 տարում)			
Նկարագրել աջակցության դեպքերը և դրանց ձևերը	Ամսաթիվ	Ծնողների կողմից ներդրված գումարի չափը	Մեկնաբանություն
1.			
2.			
.....			
Ծնողների ներգրավվածությունը. սովորողների արտադպրոցական և արտադասարանական աշխատանքներին, ներգրավվածության ձևերը, (վերջին 3 տարում)			
Նկարագրել արտադպրոցական և արտադասարանական աշխատանքները, որոնց մեջ ներգրավված են ծնողները,	Ծնողների մասնակցության ձևը	Ներդրումների չափը	Մեկնաբանություն
2. Դեկորացիայի ստեղծում		20%	
2.			
.....			
Թվարկել կայքերը, որոնցից օգտվում են ծնողները, օրինակ՝ http://www.dasaran.am , http://ktak.am , http://www.armedu.am , http://forum.armedu.am/ , http://lib.armedu.am , , հաստատության կայք և այլն, մեկնաբանել դրանց անհրաժեշտությունը և օգտակարությունը			
Կայքը	Ամսաթիվ	Օգտվող ծնողների թիվը	Մեկնաբանություն
1. http://www.dasaran.am ,		70%	
2.			
.....			

Ամփոփել հաստատության ծնողական խորհրդի գործունեության ցուցանիշները, վերլուծել դրանք, կատարել եզրահանգումներ ու առաջարկել լուծումներ դրանց բարելավման վերաբերյալ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Մաս 5-ում բերված 20-ից 24-րդ չափանիշների և ցուցանիշների համար անհրաժեշտ է կատարել տվյալների/տեղեկատվության հավաքագրում, փաստաթղթային ուսումնասիրություն կամ դիտարկում/փաստագրում, այնուհետ լրացնել ստորև աղյուսակ 31-ը:

Աղյուսակ 31. Տվյալների հաստատության և համայնքի համագործակցության վերաբերյալ

Ցուցանիշ/չափանիշ			
Հաստատության շենքային պայմանների բարելավման, տարածքի բարեկարգման, ուսումնանյութական բազայի համալրման և այլ աշխատանքներին համայնքի մասնակցությունը, մասնակցության ձևը և այդ ուղղությամբ կատարված ներդրումները. (վերջին 3 տարում)			
Նկարագրել համայնքի մասնակցության	Ամսաթիվ	Ներդրման չափը	Մեկնաբանություն

դեպքերը, մասնակցության ձևը			
1. սանհանգույցի վերանորոգում	25.11.2016	4317900	
2.			
....			
Հաստատության սովորողների մասնակցությունը համայնքի աշխատանքներին, մասնակցության ձևերը; մասնակցություն ունեցած սովորողների տոկոսը (վերջին 3 տարում)			
Նկարագրել հաստատության սովորողների համայնքի աշխատանքներին մասնակցության դեպքերը և դրանց ձևերը	Ամսաթիվ	Մասնակցություն ունեցած սովորողների թիվը և տոկոսը	Մեկնաբանություն
1.			
2.			
.....			
Հաստատության կողմից համայնքի բնակիչների համար կազմակերպված միջոցառումները; մասնակից սովորողների տոկոսը և համայնքի ներկայացուցիչների թիվը. (վերջին 3 տարում)			
Միջոցառումը	Ամսաթիվ	Մասնակից սովորողների տոկոսը և համայնքի ներկայացուցիչների թիվը	Մեկնաբանություն
1			
2.			
....			
Հաստատության կողմից ՀԿ-ների հետ համատեղ իրականացված կրթական ծրագրերը և մասնակից սովորողների թիվը՝ ըստ ծրագրերի			
Նկարագրել կրթական ծրագրերը, որոնք իրականացնում են հաստատությունը և ՀԿ-ները համատեղ	Ծրագրի տևողությունը	Կազմակերպությունը	Մասնակից սովորողների թիվը
1.			
2.			
...			

Ամփոփել հաստատության և համայնքի համագործակցության չափանիշները և ցուցանիշները, վերլուծել դրանք, կատարել եզրահանգումներ և առաջարկել լուծումներ դրանց բարելավված վերաբերյալ (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Մաս 5-ի 6-րդ, 10-րդ, 16-րդ, 17-րդ չափանիշներին հաստատության համապատասխանությունը գնահատելու համար անհրաժեշտ է իրականացնել հարցումներ բոլոր շահառու խմբերի՝ հաստատության սովորողների, ուսուցիչների, վարչական կազմի, ծնողների, համայնքի ներկայացուցիչների, շրջանում: Մաս 5-ի մյուս չափանիշներին հաստատության համապատասխանությունը ավելի ամբողջական գնահատելու նպատակով հաստատությունը կարող է հարցումների հարցաթերթերում ներառել նաև այդ ցուցանիշներին և չափանիշներին վերաբերող հարցեր:

Հարցումների արդյունքերը՝ ըստ յուրաքանչյուր շահառու խմբի ամփոփել ստորև (անհրաժեշտության դեպքում ավելացնել լրացուցիչ տողեր):

Մաս 6. Հաստատության հիմնախնդիրները և դրանց հաղթահարման ուղիները, ուժեղ ու թույլ կողմերը, հնարավորությունները և վտանգները

Այս մասում հաստատությունը պետք է ամփոփի նախորդ՝ 1-ից 5-րդ մասերում կատարված մանրամասն ինքնավերլուծությունը՝ ընդհանրացնելով իր ուժեղ և թույլ կողմերը (հիմնախնդիրները)՝ նշելով հաստատության հնարավորությունները (հեռանկարները) և հնարավոր վտանգները(ռիսկերը): Այլ կերպ ասած հաստատությունը պետք է կատարի «SWOT»՝ Ուժեղ, վերլուծություն:

SWOT Ուժեղ - Strengths՝ ուժեղ կողմեր, Weaknesses՝ թույլ կողմեր, Opportunities՝ հնարավորություններ, և Threads՝ վտանգներ

«SWOT Ուժեղ, վերլուծությունը դա գործիք է, որը հնարավորություն է ընձեռում հաստատության ղեկավարությանը, ուսուցիչներին և այլ աշխատակիցներին՝ միասնաբար վերլուծել և հասկանալ, թե ինչն է արդյունավետ կամ ոչ արդյունավետ հաստատության գործունեության մեջ՝ ռազմավարական զարգացման պլանի մշակման նպատակով: Այն նաև անհրաժեշտ գործիք է առկա հիմնախնդիրների ու մարտահրավերների և դրանց լուծման ուղիների համակարգված ձևակերպման համար:

Ըստ էության Ուժեղ վերլուծությունը հաստատության կողմից կարող է կիրառվել ցանկացած պլանավորման, այդ թվում՝ ֆինանսական, կամ ապագայի համար որոշումների կայացման գործընթացներում:

Սահմանումներ

- ***Ուժեղ կողմեր***՝ գործոններ, որոնք ունեն կամ կարող են ունենալ ունեն դրական ազդեցություն հաստատության նպատակների իրագործման վրա և նպաստել դրանց իրականացմանը:
- ***Թույլ կողմեր***՝ գործոններ, որոնք ունեն կամ կարող են ունենալ բացասական ազդեցություն հաստատության նպատակների իրագործման վրա և խոչընդոտել դրանց իրականացումը:
- ***Հնարավորություններ***՝ այնպիսի արտաքին գործոններ, որոնք կարող են դրական ազդեցություն ունենալ հաստատության նպատակների իրագործման վրա, սակայն նախկինում հաշվի չեն առնվել:
- ***Վտանգներ***՝ արտաքին գործոններ, որոնք կարող են բացասական ազդեցություն ունենալ հաստատության նպատակների իրագործման վրա կամ դարձնել դրանք անհասանելի:

Ցանկացած պլանավորման գործընթացից կամ վերլուծության անցկացումից առաջ հաստատությունը պետք է հստակ սահմանի իր տեսլականը և նպատակները՝ ի՞նչ նվաճումներ ու ձեռքբերումներ պետք է ունենա հաստատությունը իր կողմից նախանշված ժամանակահատվածում և ի՞նչ հիմնախնդիրներ այն պետք է լուծի: Հաստատությունը պետք համոզված լինի, որ սահմանված նպատակները ընդհանուր են բոլոր շահառուների համար՝ հաստատության վարչական կազմի, ուսուցիչների, սովորողների, ծնողների և այլն:

ՈւԹՀՎ վերլուծությունն իրականացվում է մի քանի փուլով՝

1. նպատակների միացյալ սահմանում.
2. տվյալների ու տեղեկատվության ամբողջական հավաք և գրառում.
3. տեղեկատվության համապարփակ վերլուծություն և համակարգում ըստ ՈւԹՀՎ 4 ուղղությունների (ուժեղ կողմեր, թույլ կողմեր, հնարավորություններ և վտանգներ)՝ խուսափելով այս փուլում ոչ իրատեսական, հավակնոտ, անորոշ ձևակերպումներից ու նպատակադրումներից.
4. առաջնահերթությունների որոշում՝ շարժվելով ամենակարևոր նպատակներից.և առաջնային խնդիրներից դեպի ավելի քիչ կարևորները:

Կարևոր է չանտեսել թույլ կողմերն ու առկա հիմնախնդիրները և չթերագնահատել վտանգները, քանի որ դրանք վաղ թե ուշ կհիշեցնեն իրենց մասին և հիմնականում այն ժամանակ, երբ կպատճառեն առավելագույն վնասը: Այս վերլուծության նպատակն է ոչ թե անմիջապես վտանգների հաղթահարման ուղղությամբ ձեռնարկել անհնարին քայլեր, այլ մշտապես ունենալ դրանք տեսադաշտում և հնարավորության սահմաններում փորձել խուսափել դրանցից: Որոշակի առումով վտանգների գնահատումը և հաղթահարումը կապված է ռիսկի գործոնի հետ»: (2010, Մայք Մորիսոն).

Այսպիսով, նախորդ 1-ից 5-րդ մասերում սահմանված ցուցանիշներին և չափանիշներին հաստատության համապատասխանության մանրամասն ինքնավերլուծության հիման վրա առաջարկվում է սահմանել հաստատության՝

- առաքելությունը՝ նպատակը, որն անփոփոխ է տվյալ ժամանակահատվածի համար (միջնաժամկետ կամ երկարաժամկետ).
- տվյալ ժամանակահատվածի (միջնաժամկետ, կամ երկարաժամկետ) հիմնական նպատակները
- նպատակներից բխող խնդիրները
- լրացնել ՈւԹՀՎ վերլուծության հետևյալ աղյուսակը:

Աղյուսակ 32 ՈւԹՀՎ վերլուծության

Ուժեղ կողմեր	Թույլ կողմեր
1. Աշխատակազմ՝ տարանջատելով վարչական, ուսումնաօժանդակ և ուսուցչական կազմը • .Սովորողներ Կարչական	1. Աշխատակազմ՝ տարանջատելով վարչական, ուսումնաօժանդակ և ուսուցչական կազմը • Ուսուցչական կազմ - Ռեսուրսների մասնակցությունը լավագույն ուսուցչի և

կազմ- Աշխատանքների ճիշտ ուղղորդումը , հետևողական վերաբերմունքը, մշտադիտարկումը • Ուսումնաստանողակ բաղադրիչը- համագործակցություն • Ուսուցչական կազմ- ուսուցիչների մասնագիտական աճի շարունակական գործընթաց, արդյունավետ համագործակցություն, փորձի փոխանակում: • Հասարակական ակտիվություն • Քննադատական մտածողության հմտությունների զարգացում • Հասարակական ակտիվություն • Քննադատական մտածողության հմտությունների զարգացում 4. Ծնողների, համայնքի, կառավարման խորհուրդի, այլ մարմինների գործունեության ուժեղ կողմեր 5. Ծնող-դպրոց մշտական կապ 6. Համագործակցություն տնօրինության աշակերտական խորհրդի, մանկավարժական խորհրդի հետ 7. Աջակցություն և ներգրավվածություն, սովորողների արտադասարանական, արտադպրոցական աշխատանքներին: 8. Մասնակցություն համայնքի աշխատանքներին: 9. Ժողովրդավարության և ինքնավարության սկզբունքներին համապատասխան աշակերտական խորհրդի գործունեություն:	տարակարգի մրցույթներում • Ուսումնաստանողակ բաղադրիչը – Սարքավորումներով և գույքով հագեցվածության պակաս: 2.Սովորողներ • Լաբորատորիաների, մարզադահլիճի, գրադարանի պայմանների անհամապատասխանությունը ժամանակակից պահանջներին 3. Ծնողների, համայնքի, կառավարման խորհուրդի, այլ մարմինների գործունեության թույլ կողմեր • Հովանավորչական և դրամաշնորհային միջոցների բացակայություն 4.Ռեսուրսներով ապահովվածության խնդիրները • դիդակտիկ նյութերի առկայության պակաս /ֆիզիկա, քիմիա, կենսաբանության/ լաբորատորիաներում համապատասխան նյութերի և սարքավորումների բացակայություն 5. Նոր նախաձեռնությունների ուղղությամբ թույլ կողմերը • Նախաձեռնողների ակտիվության պակաս: 6. Հաղորդակցություն, համագործակցություն • ՏՀՏ-ների համալրում 7. Բյուջեի, ֆինանսական միջոցների հետ կապված դժվարությունները և խնդիրները • Աշակերտների թվով ֆինանսավորում • Զեռուցման սեզոնին մեծ կոմունալ ծախսեր:

4. Ռեսուրսներով ապահովվածությունը 10. Սովորող – ուսուցիչ, սովորող – սպասարկող – վարչական անձնակազմ հարաբերությունների համագործակցություն, համախմբվածություն: 11. Համապատասխան որակավորում ունեցող մանկավարժական համակազմ: 5. Նոր նախաձեռնությունների ուղղությամբ հաջողությունները 12. Տարաբնույթ միջոցառումներին և նախաձեռնություններին ակտիվ մասնակցությունը 6. Հաղորդակցության, համագործակցության ուժեղ կողմերը 13. Համացանցի ակտիվ կիրառումը ուսումնական գործընթացում 14. http:// www.dasaran.am, http:// ktak.am http://armedu.am http://atc.am http://aniedu.am կայքերի, տեղեկատվության ապահովում ուսուցիչներին, ծնողներին և սովորողներին: 15. Ռեսուրսառության արդյունավետ միջավայր: 7. Բյուջեի, ֆինանսական միջոցների հետ կապված հաջողությունները Ֆինանսական միջոցների նպատակային օգտագործում՝ ըստ կազմված նախահաշվի:	
Հնարավորություններ • Վարչական կազմի կողմից արդյունավետ կառավարում, համագործակցություն • Մանկավարժական համակազմի մասնագիտական զարգացում՝ վերապատրաստումների, առարկայական մեթոդափոխումների գործունեությամբ	Վտանգներ • Աշակերտների թվի աստիճանական նվազումով պայմանավորված բյուջեի ֆինանսավորման նվազում և դրանից բխող խնդիրներ:

• <i>Մշակութային կյանքի ապահովում</i> • <i>Նորագույն տեխնոլոգիաների կիրառում</i> • <i>Ծնողների ներգրավվածություն կազմակերպության գործընթացին</i> • <i>Լոգոպեդի հետ համագործակցություն</i> <i>Բյուջեի նպատակային օգտագործում:</i>	

Աղյուսակ 32-ը պետք է լրացնել՝ դասակարգելով ուժեղ և թույլ կողմերը, հնարավորությունները և վտանգները՝ ըստ առաջնահերթությունների: Այնուհետև հաշվի առնելով բոլոր գործոնները և ելնելով նախանշված իրատեսական նպատակներից և խնդիրներից մշակել գործողությունների ռազմավարություն և ձեռնարկվող միջազատումներ և քայլեր:

Հավելված 2. Հարցումների իրականացման առաջարկվող մեթոդաբանություն

Սահմանված ցուցանիշներին և չափանիշներին համապատասխան հաստատության գործունեության ինքնավերլուծության տվյալների հավաքագրման նպատակով հարցումներ կատարելու և արդյունքներն ամփոփելու համար առաջարկվում է հետևյալ մեթոդաբանությունը.

1. Հարցման մեթոդն օգտագործվում է, երբ ցուցանիշների կամ չափանիշների աղյուսակում տվյալ ցուցանիշի կամ չափանիշի գնահատման մեխանիզմ սյունակում նշված է <<հարցում>>: Հարցումներն անցկացվում են հարցաթերթիկների միջոցով, որոնք մշակվում են հաստատության կողմից: Հարցումների արդյունավետությունը բարձրացնելու նպատակով հաստատությանը խորհուրդ է տրվում խմբավորել հարցում պահանջող ցուցանիշները և չափանիշները՝ ըստ հարցվողների խմբերի (օրինակ ուսուցիչների խումբ, սովորողների խումբ, ծնողների խումբ և այլն) և յուրաքանչյուր խմբի համար կազմել 1 հարցաթերթիկ, որում կներառվեն այդ խմբին վերաբերող բոլոր ցուցանիշների կամ չափանիշների հարցերը:
2. Հարցաթերթիկները ներառում են 1-ից 5 այնպիսի հարցեր, որոնք հնարավորություն են տալիս լավագույնս բացահայտել տվյալ ցուցանիշը կամ չափանիշը: Ընդհանուր առմամբ հարցի դասական ձևակերպումը կարող է սկսվել. <<Համաձայն եք, որ. (շարունակությունը կազմում է հարցի բովանդակությունը)>> ձևակերպմամբ: Հաճախ օգտագործվող տիպային պատասխաններն են <<Այո, ավելի շուտ այո, ավելի շուտ ոչ, ոչ, չեն կարող պատասխանել, տեղյակ չեմ>>: Խորհուրդ չի տրվում օգտագործել հարցեր, որոնք ունեն միարժեք միայն այո կամ ոչ, պատասխաններ:
3. Կարող են լինել նաև հարցեր, որոնք պահանջում են բովանդակային դիրքորոշում և վերաբերմունք: Օրինակ՝ <<Ծնողական և աշակերտական խորհրուրդները համագործակցում են>> չափանիշի վերաբերյալ կարելի է տալ հետևյալ հարցը՝

<<Ինչպիսի՞ն է ծնողական և աշակերտական խորհուրդների միջև համագործակցությունը հաստատությունում>>: Այս հարցի հնարավոր պատասխանները տրված են ստորև: Դրանք կարող են լինել հինգը, որոնցից յուրաքանչյուրն ամրագրում է հարցի վերաբերյալ հնարավոր դիրքորոշումներից մեկը.

- ծնողական և աշակերտական խորհուրդները սերտորեն համագործակցում են,
  - ծնողական և աշակերտական խորհուրդները համագործակցում են անհրաժեշտության դեպքում,
  - ծնողական և աշակերտական խորհուրդները որոշ դեպքերում համագործակցում են, սակայն այդ համագործակցությունը բավարար մակարդակի վրա չէ,
  - ծնողական և աշակերտական խորհուրդները չեն համագործակցում,
  - այլ
4. Հարցաթերթիկում հարցերը համարակալվում են: Լրացված հարցաթերթիկների մշակումը կատարվում է համակարգչի միջոցով՝ համապատասխան ծրագրով (օրինակ՝ Microsoft Excel կամ Access): Հարցերի պատասխաններն իրենց հերթին համարակալվում են: Հարցման արդյունքների մշակման՝ պատասխանների մուտքագրման համար, հարցերի հերթական համարները հարցաթերթիկում կարող են ընդունվել որպես այդ հարցերի կոդեր, իսկ հարցերի պատասխանների համարները՝ որպես պատասխանների կոդեր: Յուրաքանչյուր լրացված հարցաթերթիկ ևս համարակալվում է:
5. Լրացված հարցաթերթիկների տվյալները մուտքագրվում են ընտրված համակարգչային ծրագրով և ստեղծվում է տվյալների բազա, որում մուտքագրվում են հարցերը և պատասխանները՝ իրենց համապատասխան կոդերով: Այսպիսով, մուտքագրման արդյունքում ստացվում են թվեր, որոնք կարելի է կարդալ, օրինակ՝ 1.1.3, այսինքն առաջին հարցվածը առաջին հարցին տվել է երրորդ պատասխանը: Մեր վերը բերված օրինակի համար սա նշանակում է, որ առաջին հարցվածը ընտրել է <<ծնողական և աշակերտական խորհուրդները որոշ դեպքերում համագործակցում են, սակայն այդ համագործակցությունը բավարար մակարդակի վրա չէ>> պատասխանը: Բոլոր տվյալների մուտքագրումից հետո կատարվում է հաճախությունների հաշվարկ, ինչը թույլ է տալիս տեսնել, թե ինչպես են բաշխվել հարցվածների կարծիքները՝ ըստ հարցաթերթիկում տրված պատասխանների տարբերակների:
6. **Հարցվողների ընտրանքը** կազմելու, այսինքն՝ **հարցման ենթակա անձանց որոշելու** համար, առաջին հերթին անհրաժեշտ է որոշել հարցման ենթակա շահառու անձանց խումբը (սովորողներ, ուսուցիչներ և այլ): Այնուհետ հարցման կարևոր փուլ է՝ տվյալ շահառու խմբի անձանց ամբողջ բազմությունից հարցման ենթակա անձանց ընտրությունը կամ այլ կերպ ասած՝ **հարցվողների ընտրանքի** կազմումը: Օրինակ՝ հաստատության բոլոր ուսուցիչներից հարցվող ուսուցիչների ընտրությունը, այսինքն այն ուսուցիչների ընտրությունը, ովքեր պետք է լրացնեն հարցաթերթը:
7. Հարցման ընտրանքի կազմման համար առաջարկվում է կիրառել **պատահական ընտրանքի մեթոդը**: Ստատիստիկայում **պարզ պատահական ընտրանքը** դա այն անձանց փոքր խումբն է, ովքեր ընտրվել են անձանց ավելի մեծ բազմությունից: Ընդ որում, յուրաքանչյուր անձ այդ փոքր խմբում ընտրվել է պատահականորեն: Դա նշանակում է, որ ընտրանքի կազմման ժամանակ, յուրաքանչյուր անձ ունի

ընտրանքում ընդգրկվելու հավասար հավանականություն: Պարզ պատահական ընտրանքի մեթոդն ունի ակնհայտ առավելություններ: Այս մեթոդը շատ պարզ է ու հասկանալի, իսկ հետազոտության արդյունքները կարելի է տարածել ուսումնասիրվող շահառու խմբի ամբողջ բազմության վրա: Ամենից կարևորն այն է, որ լիովին պահպանվում է պատահականության սկզբունքը, ինչը թույլ է տալիս խուսափել սխտեմատիկ սխալներից:

8. Պատահական ընտրանքի մեթոդով **ընտրանքի չափը՝ հարցվողների թիվը**, որոշելու համար առաջարկվում է օգտագործել ընտրանքի հաշվարկման պարզեցված բանաձևը:

9. Հաստատություններին որպես օգնություն ստորև աղյուսակում 33-ում տրված է պատահական ընտրանքի պարզեցված բանաձևով հաշվարկված ընտրանքի չափը՝ հարցվողների թիվը, տարբեր բազմությունների համար (հաշվարկը արված է պատահական ընտրանքի հիման վրա՝ 95 տոկոս ներկայացուցչականության պարագայում, 5% վստահելի միջակայքի պայմաններով)։

Աղյուսակ 33.

Հարցման բազմություն	Ընտրանքի չափը՝ հարցվողների թիվը
Մինչև 100 անձ	80 անձ
101-300 անձ	169 անձ
301-500 անձ	217 անձ
501-700 անձ	248 անձ
701-1000 անձ	278 անձ
1001 անձ և ավելի	302 անձ

10. Ընտրանքի չափը՝ հարցվողների թիվը, որոշելուց հետո անհրաժեշտ է որոշել, թե ինչպես ընտրել հարցվող անձանց, օրինակ՝ ինչպես հաստատության 100 սովորողներից ինչպես ընտրել հարցվող 80 սովորողին: Պատահական ընտրանքի պարագայում կարելի է օգտագործել տարբեր մեթոդներ, օրինակ՝ **վիճակահանություն կամ պատահական թվերի աղյուսակ**: Վիճակահանության դեպքում հարցման ենթակա շահառու խմբի անձանց ամբողջ բազմության յուրաքանչյուր անձի տվյալները գրվում են առանձին թղթիկի վրա, այնուհետ բոլոր թղթիկները դրվում են ինչ-որ արկղի կամ տուփի մեջ, դրանք խառնում են և այդ տուփից առանց նայելու հանվում են հարցվողների թվին հավասար թղթիկներ: Օրինակ, եթե հաստատությունն ունի 500 սովորող, ապա համաձայն Աղյուսակ 33-ի հարցվող սովորողների թիվը պետք է կազմի 217: Ուստի, 500 սովորողից յուրաքանչյուրի տվյալները (անուն, ազգանուն, հեռախոս և այլն): Այդ ցանկից հավասար պարբերականությամբ/միջակայքով ընտրվում են համապատասխան թվի հարցվողներ: Այդ միջակայքը կոչվում է **ընտրանքի քայլ**: Ընտրանքի քայլը հավասար է հարցման բազմությունը բաժանած հարցվողների թվին:

11. Հարցվող անձնաց կարելի է ընտրել նաև **մեխանիկական ընտրության մեթոդով**: Այդ նպատակով նախ կազմվում է հարցման ենթակա շահառու խմբի անձանց ամբողջական ցանկը (անուն, ազգանուն, հեռախոս և այլն): Այդ ցանկից հավասար պարբերականությամբ/միջակայքով ընտրվում են համապատասխան թվի հարցվողներ: Այդ միջակայքը կոչվում է **ընտրանքի քայլ**: Ընտրանքի քայլը հավասար է հարցման բազմությունը բաժանած հարցվողների թվին:

Ընտրանքի քայլ= N/n , որտեղ

N -ը հարցման բազմությունն է, իսկ n -ը հարցվողների թիվը:

Օրինակ՝ եթե 500 սովորողից պետք է հարցվեն 217-ը, ապա հարցման քայլը հավասար է $2.3=500/217$: Սա նշանակում է, որ 500 սովորողների ցանկից պետք է ընտրվի յուրաքանչյուր 2-րդը: Ընտրության սկիզբը որոշվում է պատահականության սկզբունքով՝ ընտրանքի քայլի շրջանակներում: Օրինակ՝ եթե ընտրանքի քայլը հավասար է 5-ի, ապա ընտրությունը պետք է սկսել 1-ից 5 միջակայքում ցանկացած թվից: